

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტი

მოქალაქის მგზავმკვევი

2023 წელი

სარჩევი

შესავალი	3
ბათუმის მუნიციპალიტეტი - სოციალურ-ეკონომიკური მიმოხილვა	3
საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა.....	6
საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტები	10
საბიუჯეტო პროცესი თვითმმართველობაში	12
ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი 2013-2023 წლებში	13
ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტი.....	16
ბიუჯეტის შემოსულობები.....	16
ნაშთის ცვლილება	19
ბიუჯეტის გადასახდელები პროგრამების და პრიორიტეტების მიხედვით	20
მმართველობა და საერთო დანიშნულების ხარჯები	23
ინფრასტრუქტურის განვითარება	25
დასუფთავება და გარემოს დაცვა.....	31
განათლება	33
კულტურა, ახალგაზრდული და სპორტული ღონისძიებები.....	36
მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა	42
ქალაქის ეკონომიკური და ურბანული განვითარება	57
მუნიციპალური სერვისების განვითარება	58
ბიუჯეტის გადასახდელები საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით	62

შესავალი

ბიუჯეტის გზამკვლევის შემუშავება ეხმარება მოქალაქეს მარტივ, მისთვის გასაგებ ენაზე მიიღოს ინფორმაცია ამა თუ იმ მუნიციპალიტეტში წლის განმავლობაში დაგეგმილი ინფრასტრუქტურული, სოციალური, საგანმანათლებლო და სხვა სახის პროექტებისა და ღონისძიებების შესახებ. გზამკვლევაში მოცემული ინფორმაცია წარმოადგენს თვითმმართველობის აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ დაგეგმილი ღონისძიებების მოკლე აღწერას, წარმოაჩენს მათ მიზნობრიობას, დაგეგმილ აქტივობებს სძენს მეტ ტრანსფარენტულობას და საჯაროობას.

ბიუჯეტის გზამკვლევი მოიცავს ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის მოკლე აღწერას. წარმოდგენილი ინფორმაცია არ შემოიფარგლება მხოლოდ ერთი კონკრეტული წლის მონაცემებით. მასში 2023 წლის საბიუჯეტო მონაცემები შედარებულია გასული 2 წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებს, როგორც ბიუჯეტის ხარჯვით ასევე, შემოსავლების ნაწილში. წარმოდგენილია ინფორმაცია ბოლო 10 წლის განმავლობაში ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის ცვლილების დინამიკის შესახებ.

ბიუჯეტის გზამკვლევაში ასევე მოცემულია ინფორმაცია საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის შესახებ, საბიუჯეტო სისტემის მარეგულირებელ ნორმატიულ აქტებზე და თვითმმართველობების საბიუჯეტო პროცესზე.

გზამკვლევაში მოყვანილი 2021 წლის ბიუჯეტის მაჩვენებლები ასახავს ბიუჯეტის გეგმებს. წარმოდგენილი ციფრები ეფუძნება ფინანსთა სამინისტროს eTreasury სისტემაში 2023 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით არსებულ მონაცემებს. 2022 წლის გეგმიური მაჩვენებლები შესაძლებელია რიგ შემთხვევებში არ ემთხვეოდეს საკრებულოს მიერ დატკიცებული ბიუჯეტის მონაცემებს (განსხვავების მიზეზი შესაძლებელია იყოს: საკრებულოს მიერ მიღებული წესის შესაბამისად 5%-იანი გადანაწილებით დაზუსტებული ასიგნებები; სარეზერვო ფონდიდან გადანაწილებული თანხები).

ბათუმის მუნიციპალიტეტი - სოციალურ-ეკონომიკური მიმოხილვა

ბათუმი — ქალაქი და მუნიციპალიტეტი[6] საქართველოში, არის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ადმინისტრაციული ცენტრი. ბათუმი არის მოსახლეობის რაოდენობით მეორე ქალაქი საქართველოში, მსხვილი საერთაშორისო ნავსადგური შავი ზღვის სამხრეთ-აღმოსავლეთ სანაპიროზე, მნიშვნელოვანი სამრეწველო, კულტურული და ტურისტული ცენტრი საქართველოში.

ქალაქის სახელწოდება „ბათუმი“ მოდის სიტყვიდან (ბერძ. Bathus) — „ბათუსი“, რაც ღრმას ნიშნავს. ბათუმი გაშენებულია ღრმა, კარგად დაცული ბუნებრივი ნავსაყუდელის ბათუმის ყურის ნაპირას, ზღვის დონიდან 3 მეტრზე, თბილისიდან 350 კმ-ში (რკინიგზით).

ქალაქი გადაჭიმულია ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ 7 კილომეტრზე. ქალაქის ფართობი შეადგენს 6494,31 ჰექტარს. ფართობის მიხედვით ბათუმი საქართველოში მესამე ქალაქია. ბათუმის ძირითადი ნაწილი სამხრეთიდან ეკვრის ყურეს და გაშენებულია კახაბრის ვაკეზე ის, დანარჩენი ნაწილი ყურის აღმოსავლეთით და ჩრდილო-აღმოსავლეთით — მდინარეების ბარცხანისა და ყოროლისწყლის გასწვრივ მდებარეობს, ბათუმის ტერიტორია ასევე გრძელდება მდინარე ჭოროხის სამხრეთით.

ბათუმის ჰავა ზღვის ნოტიო სუბტროპიკულია. იცის თბილი, უთოვლო ზამთარი და თბილი ზაფხული. საშუალო წლიური ტემპერატურაა 14,5°C, იანვარში — 7,1°C, აგვისტოში — 23,2°C. ნალექები — 2560 მმ წელიწადში. შეფარდებითი სინოტივე — 81%. ხშირია კოკისპირული წვიმა. თოვლი იშვიათად მოდის და მალე დნება.

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტი შედგება 14 ადმინისტრაციული ერთეულისგან და მისი საერთო ფართობი 64,94 კვ/კმ-ს შეადგენს და აღნიშნული მაჩვენებლით ქვეყნის მასშტაბით მე-3 ქალაქია. ქ. ბათუმის ფართობი ქვეყნის ფართობის 0,09%-ს, ხოლო რეგიონის ფართობის 2,2%-ს შეადგენს, გზების საერთო სიგრძე შეადგენს 377865,0 მეტრს.

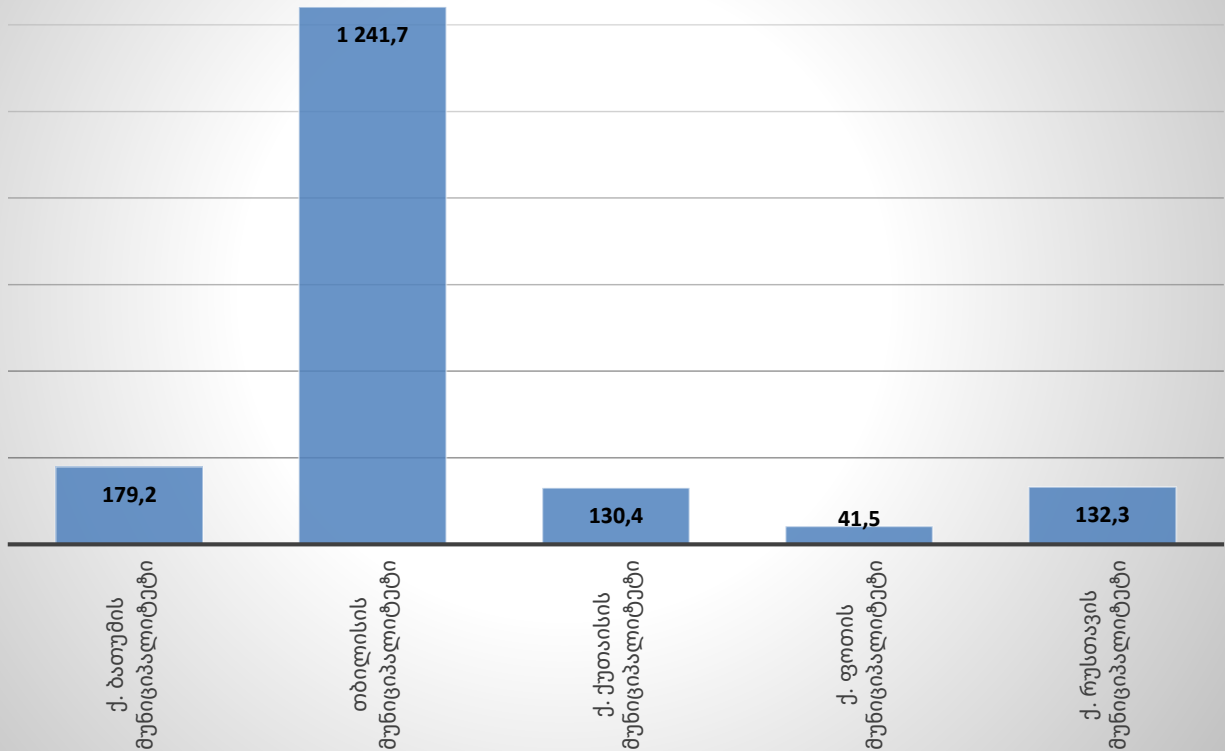

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2023 წლის მონაცემებით ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა 179,2 ათასი კაცია (გრაფიკი #1). მოსახლეობის სიმჭიდროვე 1 კვ/კმ-ზე 2759 კაცია.

საყოველთაო აღწერის მონაცემებით, ქ. ბათუმის მოსახლეობის 47,6 პროცენტს მამაკაცები შეადგენენ, ხოლო 52,4 პროცენტს - ქალები. ქ. ბათუმში შობადობის კოეფიციენტი შეადგენს 17,7-ს, რაც საქართველოს ანალოგიურ მაჩვენებლს 4 ერთეულით აღემატება (13,7), ხოლო მოკვდაობის კოეფიციენტი შეადგენს 9,8-ს. ქ. ბათუმის მოსახლეობის ყველაზე დიდი წილი, 64 % მოდის 19-64 წლის ასაკის მოსახლეობაზე, 26% - 0-19 ასაკის მოსახლეობაზე, ხოლო 10% 64 წელს ზემოთ. მოსახლეობის დაახლოებით 8 % არის სკოლამდელი ასაკის, 19 % - სასკოლო ასაკის (31 478), 8,6 % - სტუდენტი (14 318), 12 % - საპენსიო და ა.შ.

გრაფიკი #1

საქართველოს მუნიციპალიტეტების მოსახლეობა (თვითმმართველი ქალაქები)

* გრაფიკის თავსებადობის მიზნით, მონაცემები არ მოიცავს სხვა მუნიციპალიტეტებს

აღწერის მონაცემების მიხედვით ქ. ბათუმში 41 500 კერძო შინამეურნეობაა, ხოლო კერძო შინამეურნეობებში წევრთა საშუალო რაოდენობა შეადგენს 4 კაცს, რაც საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია საქართველოს ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით.

ქ. ბათუმის მოსახლეობის 46,3 % ეკონომიკურად აქტიურია, რომელთა 74,4 % დასაქმებულია. ეკონომიკურად აქტიურია მამაკაცების 52 %, ხოლო ქალების 41,2 % (აღნიშნული ძირითადად განპირობებულია საპენსიო ასაკით). რაც შეეხება დასაქმების მაჩვენებლებს ეკონომიკურად აქტიურ მოსახლეობაში მამაკაცების დასაქმების მაჩვენებელი 78,8 %, ხოლო ქალების - 69,3%-ია. დასაქმებულთა 78,5 % დაქირავებით მომუშავეა (აღნიშნულ კომპონენტში ქალების წილი გაცილებით მაღალია და 84,3%-ს შეადგენს), 9,1% ინდივიდუალურად მომუშავე. უმუშევრობის საშუალო მაჩვენებელი 25,6 %-ია, მამაკაცებში უმუშევრობის მჩვენებელი 21,2%, ხოლო ქალებში 30,7 %. 2021 წლის მონაცემებით, ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა რეგიონის მოსახლეობის 48,5%-ს, ხოლო ქვეყნის მოსახლეობის 4,52 %-ს შეადგენს.

2023 წლის მონაცემებით ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტში „სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში“ რეგისტრირებულია 11584 ოჯახი (40181 პირი), რომლის

დაახლოებით 51% არის 100 001 სარეიტინგო ქულაზე ქვემოთ მყოფი, ხოლო 31% არის საარსებო შემწეობის მიმღები.

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებული შპს სტატუსის საფუძვლით სახელმწიფო გასაცემლის, კერძოდ „სოციალური პაკეტის“ მიმღებ პირთა რაოდენობა შეადგენს 11748-ს, რომელთა დაახლოებით 9% 18 წელს ქვემოთ მყოფი პირია და ესაჭიროება სკოლამდელ და სასკოლო დაწესებულებებში ადაპტირებული გარემო პირობები.

ბათუმი საქართველოს ეკონომიკურად ყველაზე ძლიერი მუნიციპალიტეტია თბილისის შემდეგ. მისი წილი ქვეყნის ეკონომიკაში 6%-ია. საქსტატის 2022 წლის მონაცემებით ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებულია 48 928 ბიზნეს სუბიექტი, რაც ქვეყანაში რეგისტრირებული სუბიექტების 5,6%-ია, რეგისტრირებული ბიზნეს სუბიექტთა რაოდენობიდან 11 559 აქტიურია, რაც მთლიანი რაოდენობის 6,1%-ია. მზარდი ტენდენციით გამოირჩევა მოქმედი ბიზნეს-სუბიექტების რაოდენობა ქ. ბათუმში. მთლიანი დამატებული ღირებულებისა და დასაქმების მიხედვით, ადგილობრივი ეკონომიკის წამყვან სექტორებს წარმოადგენს მშენებლობა, ვაჭრობა, ტურიზმი (HoReCa), მრეწველობა, ტრანსპორტი და კომუნიკაციები. ადგილობრივი ეკონომიკის თითქმის ყველა დარგი პირდაპირპროპორციულადაა მიზმული ტურიზმის სექტორზე.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა არის „საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლების ფუნქციების შესასრულებლად, ფულადი სახსრების მობილიზებისა და გამოყენების მიზნით, სამართლებრივი აქტებით რეგულირებული საბიუჯეტო ურთიერთობათა ერთობლიობა“.

ტერმინი „ბიუჯეტი“ („Budget“) ინგლისური სიტყვაა და ტომარას ნიშნავს. დღევანდელი მნიშვნელობით ამ ტერმინის გამოყენება ისტორიულ წყაროებში პირველად გვხვდება ინგლისის თემთა პალატაში. როდესაც მთავრობა თემთა პალატას ფულს სთხოვდა, ხაზინის კანცლერი ხსნიდა პორტფელს (ტომარას), სადაც სახელმწიფო შემოსავლების და ხარჯების ხარჯთაღრიცხვის კანონპროექტი იყო. ამას უწოდებდნენ ბიუჯეტის გახსნას.

დღეს საქართველოში ბიუჯეტი წარმოდგენს შესაბამისი დონის ხელისუფლების ორგანოების მიერ საკუთარი უფლებებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღებ და გასაცემ ფულადი სახსრების ერთობლიობას, მათი შეგროვებისა და გადახდის გეგმას. ამ სახით

პროგნოზი კეთდება მომდევნო 4 წელზე, ხოლო მმართველობის შესაბამისი ორგანოების მიერ ბიუჯეტი მტკიცდება და აღსრულებას ექვემდებარება მომდევნო 1 წლისათვის.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა აერთიანებს სხვადასხვა დონის ბიუჯეტებს. დღეს მოქმედი კანონმდებლობითა და საბიუჯეტო მოწყობის მიხედვით საქართველოში არსებობს ბიუჯეტის სამი დონე: საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტები. ბიუჯეტები მტკიცდება ასევე, შესაბამისი დონის ხელისუფლებების მიერ.

საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური და ადგილობრივი ბიუჯეტების ყველა შემოსულობის და გადასახდელის აღირიცხვა-ანგარიშგება ხორციელდება სახელმწიფო ხაზინის სისტემის მეშვეობით.

გარდა ამისა არსებობს და ფინანსური ანგარიშგებებისათვის გამოიყენება ბიუჯეტები, რომლებიც არ ექვემდებარება დამტკიცებას. ესეთი ბიუჯეტი წარმოადგენს, ზემოთ მოყვანილი, შესაბამისი დონის ხელისუფლების მიერ დამტკიცებული ბიუჯეტების კონსოლიდირებულ ვერსიებს. ესენია: საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტი, სახელმწიფოს ერთიანი ბიუჯეტი, ცენტრალური ბიუჯეტი, ავტონომიური რესპუბლიკების ნაერთი ბიუჯეტი, ერთიანი ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტი, ავტონომიური რესპუბლიკის ერთიანი რესპუბლიკური ბიუჯეტი და ერთიანი მუნიციპალური ბიუჯეტი. მიუხედავად იმისა, რომ ჩამოთვლილი ბიუჯეტები არ მტკიცდება, მისი შედგენა მნიშვნელოვანია ქვეყნის ფინანსური, საბიუჯეტო ანგარიშგებისათვის. ბიუჯეტების ამ სახით კონსოლიდაციის გარეშე არ იქნება სრულყოფილი თვითმმართველობის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მთლიანად ქვეყნის დონეზე საბიუჯეტო სისტემის ანალიზი და ანგარიშგება.

როგორც აღნიშნეთ რიგი ბიუჯეტები არ ექვემდებარება დამტკიცებას და ეს ბიუჯეტები წარმოადგენს დამტკიცებული ბიუჯეტების კონსოლიდირებულ ვერსიებს. დამტკიცებას ექვემდებარება შემდეგი ბიუჯეტები:

- სახელმწიფო ბიუჯეტი - მტკიცდება საქართველოს პარლამენტის მიერ;
- ავტონომიური რესპუბლიკის რესპუბლიკური ბიუჯეტი - მტკიცდება ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს მიერ;
- ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი - მტკიცდება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს, საკრებულოს მიერ.
- სსიპ-ების და ააიპ-ების ბიუჯეტები - მტკიცდება კანონმდებლობით დადგენილი წესით (რიგ შემთხვევებში ხელმძღვანელის მიერ, რიგ შემთხვევაში მაკონტროლებლის ან მაკონტროლებლის თანხმობით და ა.შ.).

ჩვენ ყურადღებას გავამახვილებთ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტზე. კერძოდ იმ საკითხებზე, თუ რას წარმოადგენს თვითმმართველობის ბიუჯეტი, რა როლი

უჭირავს მას ქვეყნის საბიუჯეტო სისტემაში, რა სახის კავშირი და დამოკიდებულება აქვს თვითმმართველობების ბიუჯეტებს სხვა დონის ბიუჯეტებთან.

თვითმმართველი ერთეული არის მუნიციპალიტეტი, რომელსაც აქვს საკუთარი ადმინისტრაციული საზღვრები. ხოლო, ადგილობრივი თვითმმართველობა არის შესაბამის მუნიციპალიტეტში მცხოვრები მოქალაქეთა უფლება, მათ მიერ არჩეული თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით გადაწყვიტონ ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები. სწორედ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი წარმოადგენს ამ საკითხების გადაწყვეტის ძირითად და მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს.

მუნიციპალიტეტს გააჩნია საკუთარი და დელეგირებული უფლებამოსილებები. საკუთარი უფლებამოსილება არის ის უფლებამოსილება, რომელსაც მუნიციპალიტეტი ახორციელებს დამოუკიდებლად, საკუთარი პასუხისმგებლობით. ხოლო, დელეგირებული უფლებამოსილება - სახელმწიფო ან/და ავტონომიური რესპუბლიკის უფლებამოსილება, რომელიც შესაბამისი მატერიალური და ფინანსური უზრუნველყოფით გადაეცემა ადგილობრივ თვითმმართველობას. მუნიციპალიტეტის საკუთარი უფლებამოსილებების ჩამონათვალს განსაზღვრავს საქართველოს ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“.

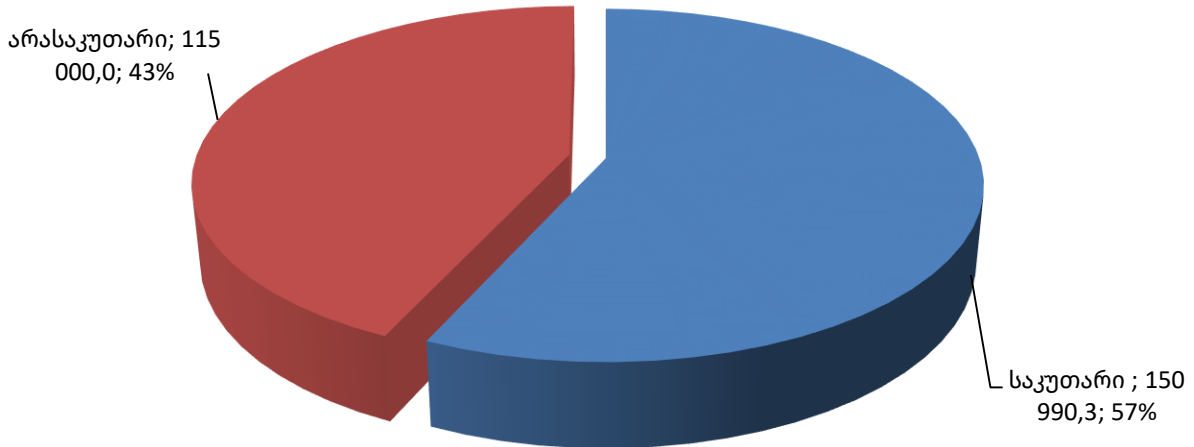
ადგილობრივი ბიუჯეტის ფორმირების წყაროს წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის საკუთარი შემოსულობები და სხვა ბიუჯეტიდან მიღებული არასაკუთარი შემოსულობები. მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის არასაკუთარ შემოსულობებს მიეკუთვნება ბიუჯეტის მიერ მიღებული სესხი და გრანტი, აგრეთვე სპეციალური, კაპიტალური და მიზნობრივი ტრანსფერები. ბიუჯეტის ყველა სხვა შემოსულობა წარმოადგენს თვითმმართველობის ბიუჯეტის საკუთარ შემოსულობას, რომელთა გამოყენებაც მუნიციპალიტეტს შეუძლია დამოუკიდებლად, საკუთარი გადაწყვეტილების შესაბამისად. სწორედ საკუთარი შემოსულობები და მათი დამოუკიდებლად განკარგვის შესაძლებლობა უზრუნველყოფს მუნიციპალური ბიუჯეტის დამოუკიდებლობას.

თუ ვნახავთ გასული წლების მუნიციპალიტეტის შემოსულობებს მაჩვენებლებს გამოჩნდება, რომ მუნიციპალური ბიუჯეტის ძირითადი შემოსავლები სწორედ მისი საკუთარი შემოსულობებია. მაგალითისთვის, 2022 წლისათვის მუნიციპალიტეტის შემოსულობებში საკუთარი შემოსულობების მაჩვენებელი 59% იყო (გრაფიკი #2).

გრაფიკი #2

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტების 2022 წლის შემოსულობები საკუთარი და არასაკუთარი შემოსულობების მიხედვით (ათას ლარებში)

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს საბიუჯეტო სისტემაში 2019 წლის 1 იანვრიდან განხორციელდა მნიშვნელოვანი ცვლილება, რომელმაც დიდი გავლენა იქონია მუნიციპალიტეტის შემოსავლების როგორც ფორმირებაზე ასევე მის სტრუქტურაზე. კერძოდ:

დეცენტრალიზაციის სტრატეგიის ფარგლებში განხორციელდა ცვლილებები საბიუჯეტო კოდექსსა და ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსში, რომლის მიხედვითაც შეიცვალა მუნიციპალიტეტების დაფინანსების სისტემა, კერძოდ, მუნიციპალიტეტების აღარ მიეცემათ გათანაბრებითი ტრანსფერი, ასევე საშემოსავლო გადასახადის სხვადასხვა სახეებიდან მიღებული შემოსავლები მთლიანად მიიმართება სახელმწიფო ბიუჯეტში, მათ ნაცვლად მუნიციპალიტეტების დასაფინანსებლად მიიმართება დღგ-ს სახით მიღებული შემოსავლების 19,0%.

მარტივად აღსაქმელად, ადგილობრივი თვითმმართველობის ერთეულების ბიუჯეტის შემოსავლის წყაროები ჩვენ პირობითად შეგვიძლია დავყოთ 3 ნაწილად:

სააგადასახადო შემოსავლები - ჩვენს მიერ ზემოთ აღწერილი რეფორმის მიხედვით 2019 წლის 1 იანვრიდან შემოსავლის ეს წყარო მოიცავს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ქონების გადასახადის 100%-ს და დამატებითი ღირებულების გადასახადის ნაწილს, რომლიც გამოთვლაც ხდება სპეციალური ფორმულით, სადაც მონაწილეობს მუნიციპალიტეტის სხვადასხვა სტატისტიკური მაჩვენებლები; შემოსავლის ეს წყარო მუნიციპალიტეტის საკუთარ შემოსავლებს მიეკუთვნება.

გრანტები (ტრანსფერები) - საერთაშორისო ორგანიზაციები და მთავრობების მიერ გამოყოფილ გრანტები. ასევე, სხვა დონის ბიუჯეტიდან გამოყოფილ ტრანსფერები. მათ შორის, მიზნობრივი, სპეციალური და კაპიტალურ ტრანსფერები (2019 წლიდან აღარ არსებობს გათანაბრებითი ტრანსფერი). შემოსავლის ამ წყაროდან მისაღები თანხებიდან მუნიციპალიტეტის არასაკუთარ შემოსავლებს მიეკუთვნება.

სხვა დანარჩენი შემოსავლები - საბიუჯეტო კლასიფიკაციის შესაბამისად ბიუჯეტის სხვა შემოსავლებს მიეკუთვნებული შემოსავლები (მაგ. მოსაკრებლები, ჯარიმები, დივიდენდები, ლიცენზიები და ა.შ.), კაპიტალური შემოსავლები (შემოსავლები პრივატიზაციიდან), ფინანსური აქტივების (ნათშის გამოყენება, სესხის დაბრუნება) და ვალდებულებების (საგარეო ან საშინაო სესხის აღება) ცვლილებით მიღებული შემოსავლები. შემოსავლის ამ წყაროდან მისაღები თანხებიდან მუნიციპალიტეტის საკუთარ შემოსულობებს მიეკუთვნება საბიუჯეტო კლასიფიკაციით კლასიფიცირებული სხვა შემოსავლებიდან, კაპიტალური შემოსავლებიდან და ფინანსური აქტივების ცვლილებიდან (ძირითად შემთხვევებში) მისაღები თანხები.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტები

საქართველოში დღეს მოქმედი საბიუჯეტო სისტემა რეგულირდება სხვადასხვა საკანონმდებლო ნორმატიული აქტით. სახელმწიფო ბიუჯეტის მიღებისთანა დაკავშირებული დებულებები ასევე გაწერია საქართველოს კონსტიტუციის მე-6 თავში. საქართველოს ორგანული კანონის „ადგილობრივი თვითმმართველობების კოდექსი“-ს მე-5 კარი მთლიანად შედგება მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტისა და ეკონომიკური საფუძვლების დებულებებისაგან. ასევე, ამავე ორგანული კანონის გარდამავალი დებულებები არეგულირებს მუნიციპალიტეტის ფინანსებთან დაკავშირებულ რიგ საკითხებს.

ქვეყანაში საბიუჯეტო მოწყობის ძირითად და საკვანძო საკითხები მოწესრიგებულია საქართველოს კანონით „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი“-თ. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი მიღებული იქნა 2009 წელს და ძალაში შევიდა 2010 წლის 1 იანვრიდან. საბიუჯეტო კოდექსმა ბევრ სხვა სიახლესთან ერთად გააერთიანა სხვადასხვა დონის ბიუჯეტების მარეგულირებელი საკანონმდებლო აქტები, რომლებიც მანამდე რამოდენიმე კანონით იყო დარეგულირებული. შედეგად საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის ამოქმედებისთანავე, სხვა კანონებთან ერთად, გაუქმდა „საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის შესახებ“, „შემოსულობების ბიუჯეტებს შორის განაწილების შესახებ“ და „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესახებ“ საქართველოს კანონები.

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი შედგება ექვსი კარისაგან. მათ შორის, პირველი, მეორე და მეექვსე კარი საერთოა ბიუჯეტებისთვის და შესაბამისად, ადგენს ნორმებს ყველა დონის

ბიუჯეტისთვის. კოდექსის მე-3 კართ დარეგულირებულია სახელმწიფო ბიუჯეტთან დაკავშირებული საკითხები, მე-4 კარი ადგენს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საბიუჯეტო წესებსა და პროცედურებს, ხოლო მე-5 კარში მოცემულია ავტონომიური რესპუბლიკების ბიუჯეტთან დაკავშირებული საკითხები.

გარდა აღნიშნული საკანონმდებლო აქტებისა ქვეყნის საბიუჯეტო სისტემის შემადგენელი საკანონმდებლო აქტებია „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი, „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“, „სახელმწიფო აუდიტის შესახებ“, „სახელმწიფო შიდა ფინანსური კონტროლის შესახებ“, „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“, „ყოველწლიური სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ“ საქართველოს კანონები და სხვა.

ქვეყანაში საბიუჯეტო სისტემას, გარდა ზემოაღნიშნული საკანონმდებლო აქტებისა, ასევე არეგულირებს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები, ამ აქტებით დამტკიცებული მეთოდოლოგიები. ასევე, საბიუჯეტო პროცესის მიმდინარეობისას ყოველწლიურად გამოიცემა კანონქვემდებარე ინდივიდუალური აქტები, რომლებიც გამომდინარეობს შესაბამისი ნორმატიული აქტებიდან.

საბიუჯეტო სისტემის მარეგულირებელი კანონქვემდებარე აქტებიდან უნდა გამოიყოს საქართველოს ფინანსთა მინისტრის ბრძანებები „საქართველოს საბიუჯეტო კლასიფიკაციის დამტკიცების თაობაზე“ და „პროგრამული ბიუჯეტი შედგენის მეთოდოლოგიის დამტკიცების თაობაზე“. ეს ორი ბრძანება არეგულირებს როგორც სახელმწიფო დონეზე საბიუჯეტო მოწყობის საკითხებს, ასევე, ავტონომიური და ადგილობრივი ბიუჯეტების შედგენისა და აღსრულების წესებსა და პროცედურებს.

„საქართველოს საბიუჯეტო კლასიფიკაციის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით კლასიფიცირდება ბიუჯეტში მისაღები და ბიუჯეტიდან გასაცემი ფულადი ნაკადები. დამტკიცებული კლასიფიკაცია ეფუძნება და შესაბამისია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ დაწესებულ საერთაშორისო სტანდარტებთან. იგი ერთიანია საქართველოს ყველა დონის ბიუჯეტისათვის. კლასიფიკაციით განსაზღვრულია თუ როგორი ფორმა უნდა ჰქონდეს ბიუჯეტის ბალანსს, მოცემულია დეტალური მეთოდური მითითებები ბიუჯეტის შემოსულობების და გადასახდელების სწორი აღრიცხვა-ანგარიშგებისთვის.

ბიუჯეტის პროგრამული ფორმატით შემუშავება ადგილობრივი თვითმმართველობებისათვის სავალდებულო გახდა 2013 წლიდან. სწორედ საქართველოს ფინანსთა მინისტრის ბრძანება „პროგრამული ბიუჯეტი შედგენის მეთოდოლოგიის დამტკიცების თაობაზე“ ადგენს იმ წესებსა და ფორმას, თუ რა პერიოდში და რა სტრუქტურით უნდა განხორციელდეს წლიური ბიუჯეტის პროექტის მომზადება, დამტკიცება, აღსრულება და ანგარიშგება. მეთოდოლოგია ადგენს როგორც ზოგად დებულებებს, რომლებიც საერთოა ყველა დონის ბიუჯეტისათვის, ასევე ცალ-ცალკე, თითოეული დონის ბიუჯეტისათვის, განსაზღვრავს ბიუჯეტის და მისი პროგრამების შედგენის დეტალურ ფორმატებს.

2018 წელს განახლდა მეთოდოლოგიის ის ნაწილი, რომელიც არეგულირებს ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობების საბიუჯეტო საკითხებს. ჩვენს შემთხვევაში საგულისხმოა სიახლეები რომლებიც დაადგინა განახლებულმა მეთოდოლოგიამ და რომლებიც მუნიციპალიტეტებისათვის სავალდებულო გახდა 2020 წლის ბიუჯეტის მომზადების პროცესიდან. ესენია:

- მეტი აქცენტი კეთდება პრიორიტეტების დოკუმენტის სწორ შემუშავებაზე
- აუცილებელი ხდება მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიანი სამუშაო გეგმის შემუშავება
- დეტალურად გაიწერა ბიუჯეტის ფორმატი და სტრუქტურა
- დაზუსტდა ბიუჯეტის თანმდევი დოკუმენტები და მათი შედგენის ფორმატი - პროგრამული და კაპიტალური ბიუჯეტები, ა(ა)იპ-ების ბიუჯეტები
- დაკონკრეტდა და უფრო მკაფიოდ გაიწერა ბიუჯეტის პროექტის მომზადების ფაზები და კალენდარი და სხვა.

საბიუჯეტო პროცესი თვითმმართველობაში

თვითმმართველობების ბიუჯეტის პროექტის მომზადების, განხილვისა და დამტკიცების პროცედურები რეგულირდება საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის XII თავით. მუნიციპალური ბიუჯეტის მომზადების, შედგენის, დამტკიცებისა და ანგარიშგების პროცესის მოკლე აღწერა მოცემულია გრაფიკ #5-ზე.

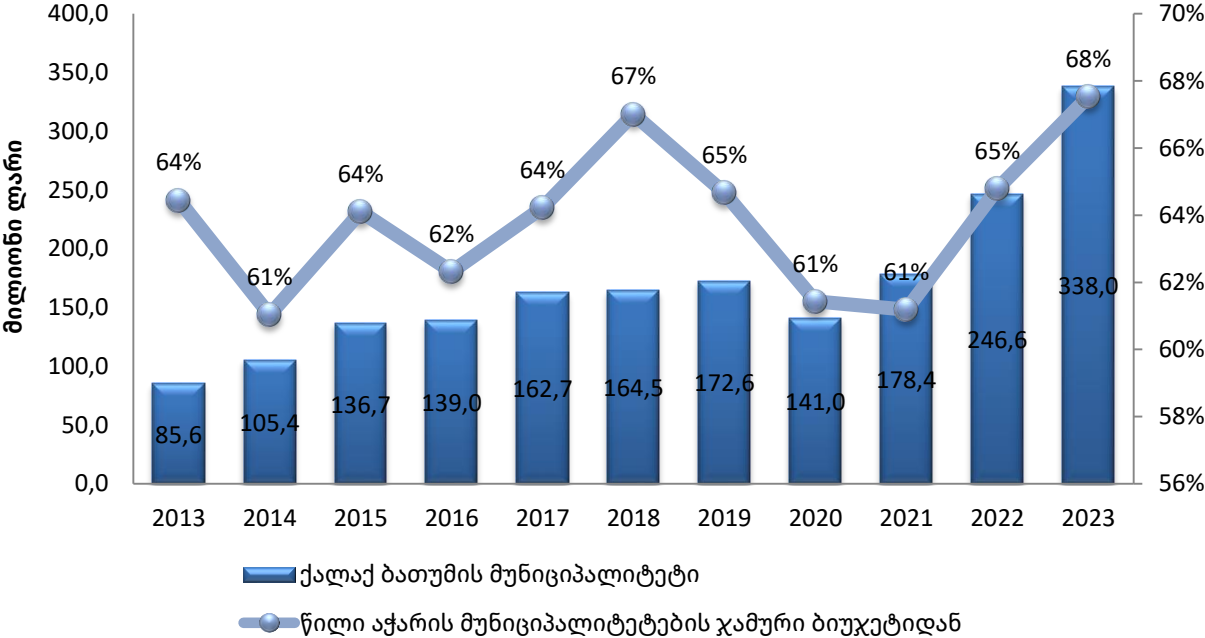
გრაფიკი #2

ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი 2013-2023 წლებში

ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის გადასახდელების (ასიგნებების) მოცულობა 2013-2023 წლებში წარმოდგენილია გრაფიკ #3.

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის გადასახდელები 2013-2023 წლებში

* 2013-დან 2021 წლის ჩათვლით მოცემულია ფაქტიური, ხოლო 2022-2023 წელს გეგმიური მაჩვენებლები

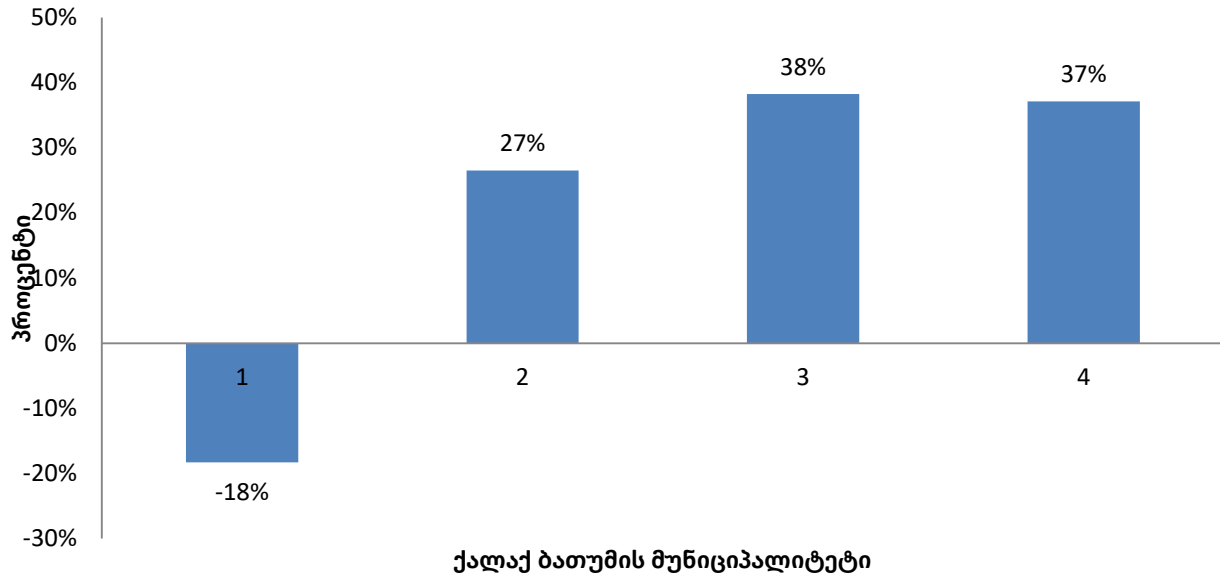
ბოლო წლების მიხედვით ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის წილი აჭარის რეგიონის მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტების ჯამურ მოცულობაში 60%-დან 70%-ის ფარგლებში მერყეობს.

2013-დან 2023-წლამდე პერიოდში ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის ზრდამ ნომინალურ გამოხატულებაში 252,4 მლნ ლარი შეადგინა, რაც პროცენტულ მაჩვენებლებში 295%-ია (2013 წელს 85,6 მლნ და 2023 წელს 338,0 მლნ ლარი). ჯამში 2013-დან 2021 წლის ჩათვლით ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან გაწეულია 1,3 მლრდ ლარი ხარჯი, რაც საშუალოდ წელიწადში 143,0 მლნ ლარია.

ბათუმის მუნიციპალური ბიუჯეტის გადასახდელების (ასიგნებების) ყოველწლიურმა ზრდამ ბოლო 4 წლის განმავლობაში შემდეგი სახე მიიღო (გრაფიკი #4), 2020- წელს შემცირდა 18%-ით, 2021 წელს გაიზარდა - 27%-ით, ხოლო 2022 წელსა და 2023 წელს გაიზარდა 38%-ითა და 37%-ით.

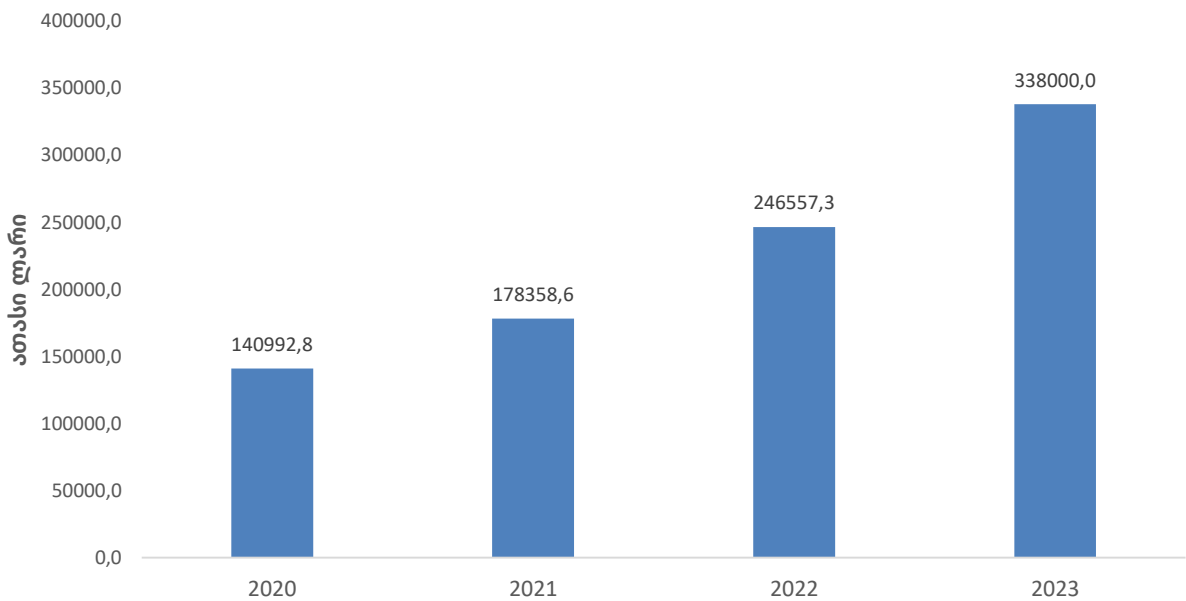
ბიუჯეტის ზრდის ტემპი 2020-2023 წლებში

რაც შეეხება ნომინალურ გამოხატულებაში ბიუჯეტის სიდიდეს 2020-2023 წლებში მოცემულია გრაფიკი #5-ის სახით,

გრაფიკი #5

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის გადასახდელები 2020-2023 წლებში

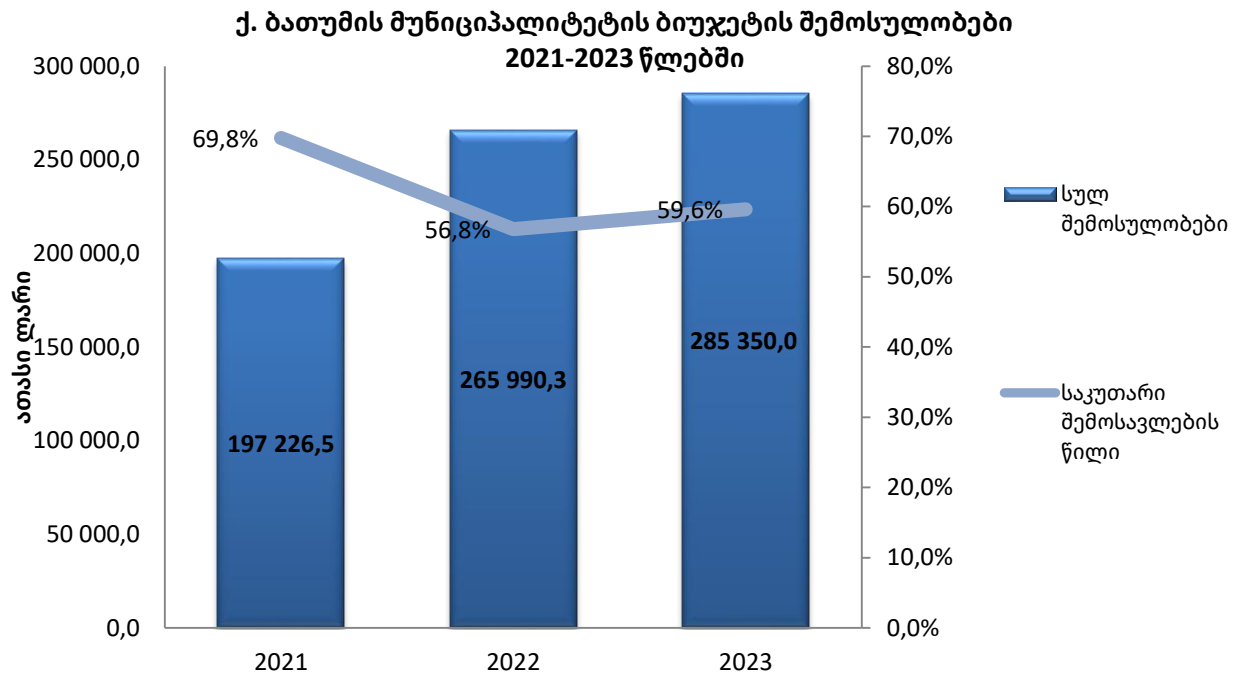

ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტი

ბიუჯეტის შემოსულობები

ჩვენ განვიხილავთ ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის შემოსულობებს 2021-2023 წლების მიხედვით, წარმოვადგენთ მათ სიდიდეებს, წილს მთლიან შემოსულობებში და დინამიკას ბოლო 3 წლის მიხედვით.

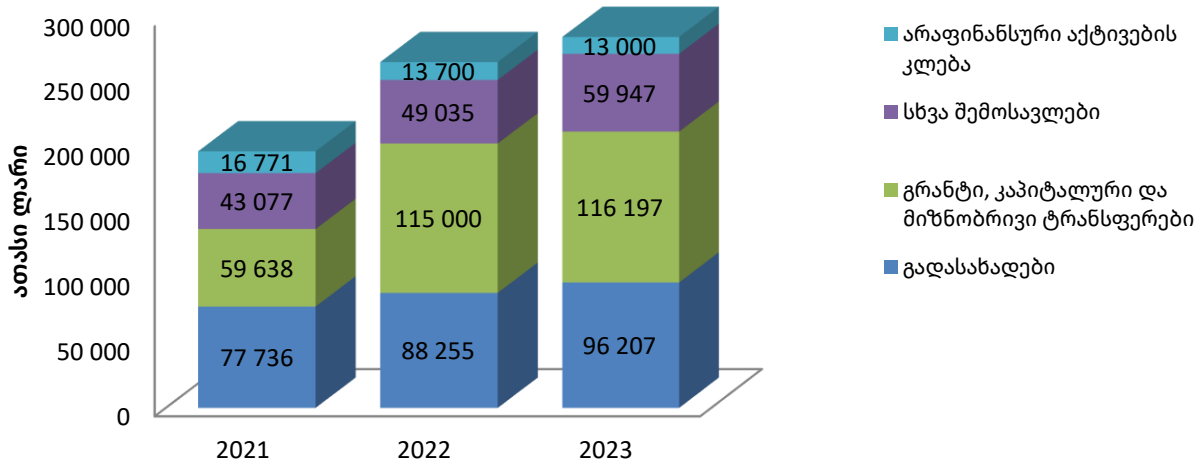
გრაფიკი #6

ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის შემოსავლების დინამიკამ მნიშვნელოვანი ცვლილება განიცადა 2021-2023 წლებში (გრაფიკები #6). აღნიშნული უკავშირდება პანდემიური სიტუაციიდან პოსტ პანდემიურ სიტუაციაში გადასვლას, რის შემდგომაც ეკონომიკის გაჯანსაღება დაიწყო. ამ ყველაფერმა გაზარდა მუნიციპალიტეტის შემოსავლები როგორც გადასახადების ნაწილში ასევე სხვა შემოსავლების კუთხითაც.

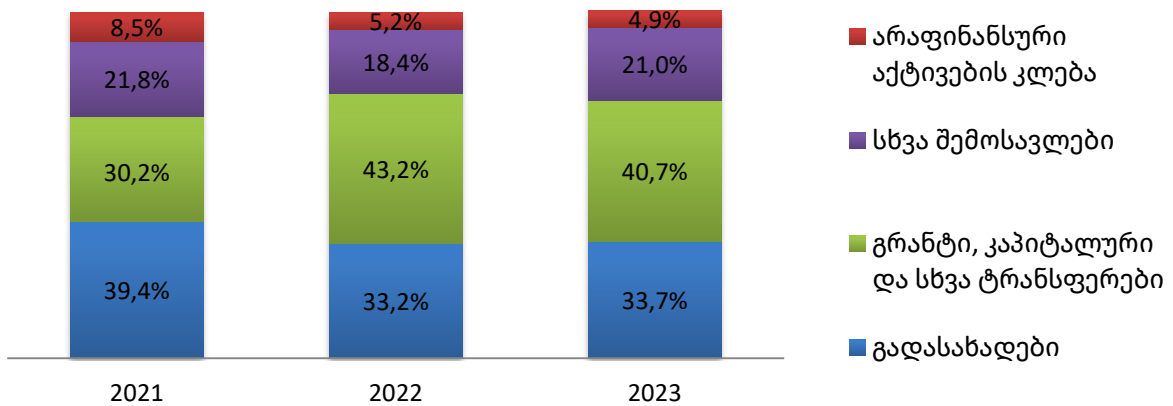
გრაფიკი #7

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2021-2023 წლების ბიუჯეტი, შემოსულობების წყაროების მიხედვით

გრაფიკი #8

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2021-2023 წლების ბიუჯეტის შემოსავლის წყაროების წილი მთლიან შემოსულობებში

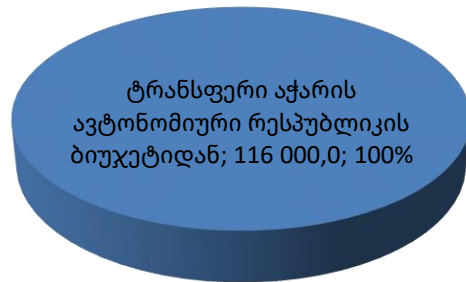

საგადასახადო შემოსავლების კუთხით ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტი დამატებითი ღირებულების გადასახადიდან მიიღებს 56,2 მლნ ლარი, რაც ქონების გადასახადთან ერთად ჯამში 96,2 მლნ ლარს შეადგენს. შესაბამისად, საგადასახადო შემოსავლების წილი ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის მთლიან შემოსავლების 47,9% იქნება. როგორც ფაქტიური მაჩვენებლებიდან ჩანს, პანდემიის შემდგომ, ნომინალურ გამოხატულებებში 2023 წლის დღგ-ს განაწილებით მიღებულმა შემოსავალმა გადააჭარბა 2021 და 2022 წლების ბიუჯეტის შემოსავლებს, რაც მნიშვნელოვანია მუნიციპალიტეტისთვის იმ მხრივ, რომ საგადასახადო შემოსავლები პირდაპირ უკავშირდება

ქვეყნის ეკონომიკის ზრდას და მასთან ერთად იზრდება. ანუ მშპ-ს ზრდის პარალელურად მოსალოდნელია მუნიციპალური ბიუჯეტების და მათ შორის ბათუმის მუნიციპალიტეტის შემოსავლების ზრდაც.

2023 წელს 2022 წელთან შედარებით დაახლოებით იმავე დონეზეა შენარჩუნებული მუნიციპალიტეტის მიერ მიღებული ტრანსფერების მოცულობა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სხვა მუნიციპალიტეტებისგან განსხვავებით აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის შემადგენლობაში შემავალი მუნიციპალიტეტებისათვის ტრანსფერების ძირითადი წყარო არის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რესპუბლიკური ბიუჯეტი. 2023 წლის

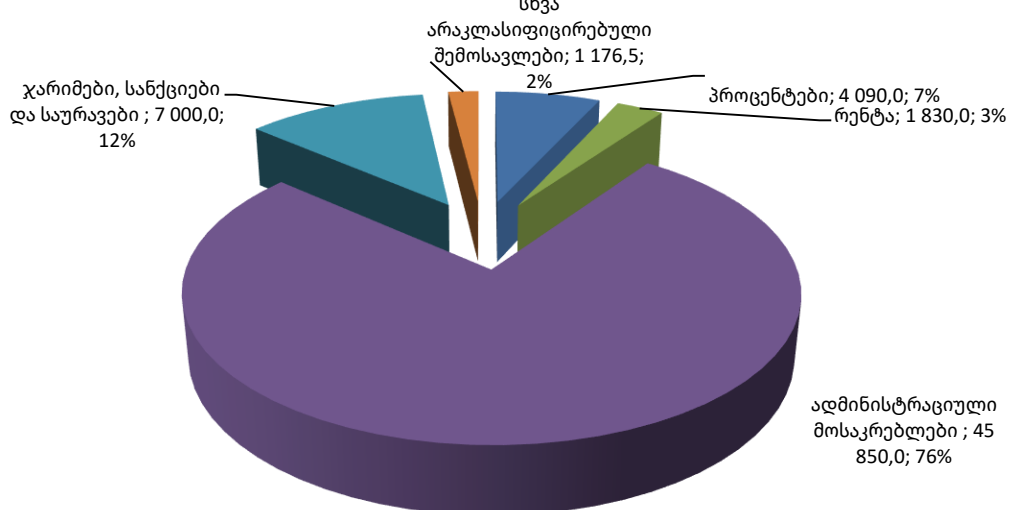
ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის ტრანსფერები (გრაფიკი #9)

მონაცემების მიხედვით მუნიციპალიტეტის მიერ მისაღები ტრანსფერის 40,7% სწორედ რესპუბლიკური ბიუჯეტის ფინანსურ დახმარებაზე მოდის (გრაფიკი #9).

სხვა შემოსავლები და კაპიტალური შემოსავლების ბათუმის 2023 წლის ბიუჯეტის მთლიან შემოსავლებში შემდეგი წლობრივი მაჩვენებლით არის წარმოდგენილი: სხვა შემოსავლები - 21% (59,946.5 ათასი ლარი), არაფინანსური აქტივების კლება - 4,9% (13,000.0 ათასი ლარი). ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის სხვა შემოსავლების სტრუქტურა მოცემულია გრაფიკი #10-ზე

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის სხვა შემოსავლები

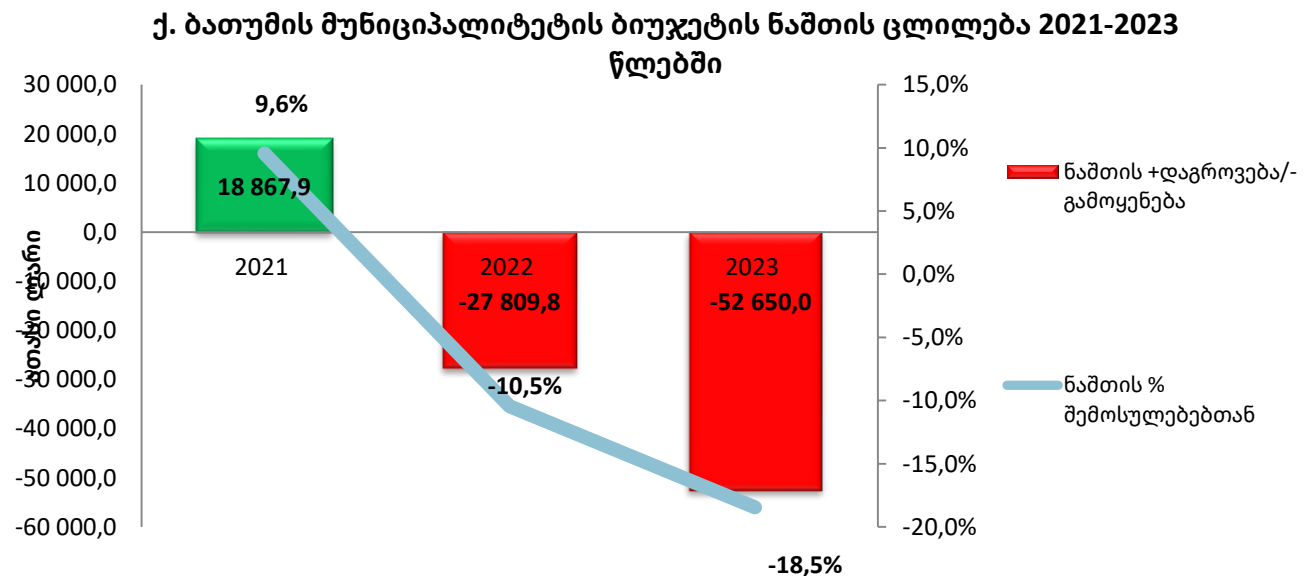
ნაშთის ცვლილება

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტი გადასახდელების დაფინანსებისათვის ნაშთის გამოყენებას ითვალისწინებს. ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2021-2023 წლების ბიუჯეტების შემოსულობები, გადასახდელები და ნაშთის ცვლილება განსაზღვრულია შემდეგნაირად:

ათას ლარში

	2021 წელი	2022 წელი	2023 წელი
შემოსულობები	197 226,5	265 990,3	285 350,0
შემოსავლები	180 451,5	252 290,3	272 350,0
არაფინანსური აქტივების კლება	16 770,7	13 700,0	13 000,0
ფინანსური აქტივების კლება (ნაშთის გამოკლებით)	4,2		
ვალდებულებების ზრდა	0,1		
გადასახდელები	178 358,6	293 800,1	338 000,0
ხარჯები	118 798,5	182 257,3	197 598,1
არაფინანსური აქტივების ზრდა	56 795,3	85 067,0	112 350,1
ვალდებულებების კლება	2 764,8	26 475,8	28 051,8

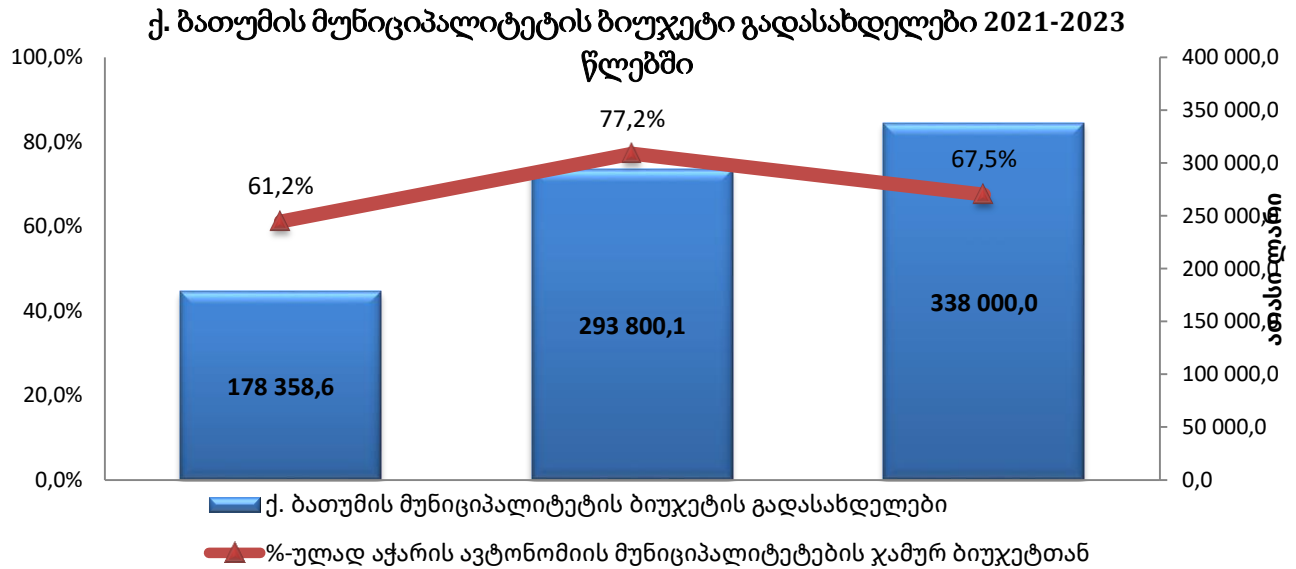
გრაფიკი #11

ბიუჯეტის გადასახდელები პროგრამების და პრიორიტეტების მიხედვით

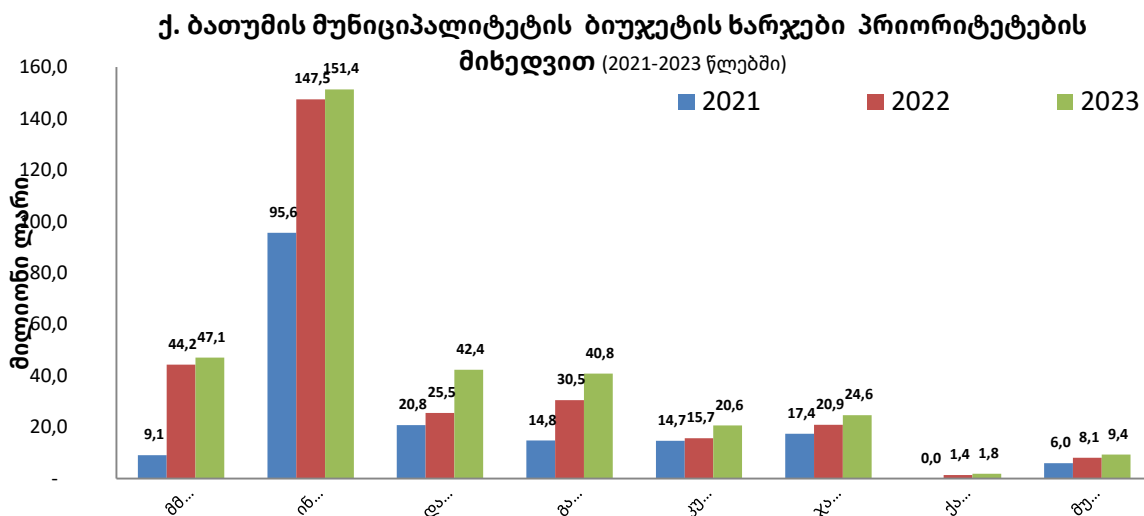
ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის გადასახდელები განსაზღვრულია 338,0 მლნ ლარით (გრაფიკი #12).

გრაფიკი #12

გრაფიკებში #13-#14 მოცემულია 2021-2023 წლებში ბათუმის მუნიციპალიტეტის ასიგნებები (მთლიანი ხარჯები) პრიორიტეტების მიხედვით, როგორც ნომინალურ გამოხატულებაში, ასევე თითოეული პრიორიტეტი პროცენტულად მთლიან ხარჯთან. ხოლო გრაფიკზე #15 ანალოგიური მაჩვენებლები ჯამურად ბოლო 3 წლის მიხედვით (2021-2023 წლები).

გრაფიკი #13

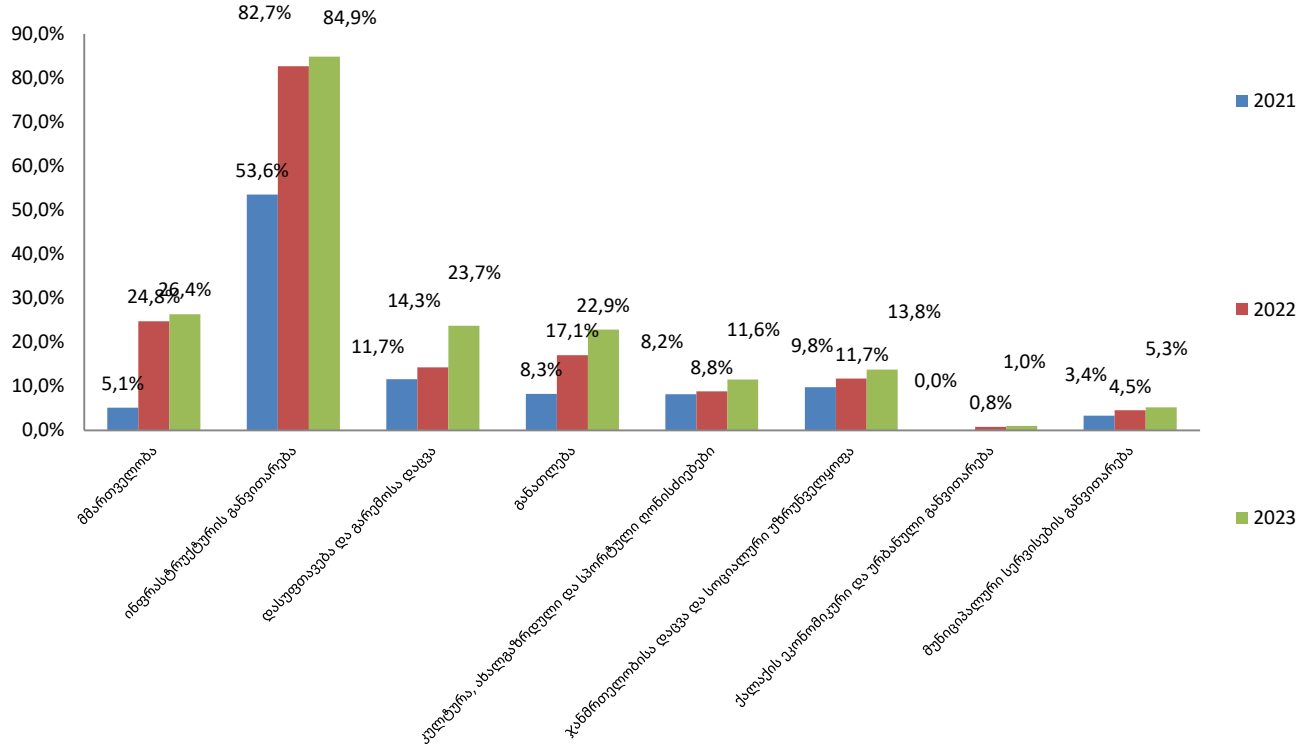

როგორც გრაფიკებიდან ჩანს ყველაზე მეტი თანხები ყველა წლის მიხედვით და ჯამურად გამოიყოფა ინფრასტრუქტურის განვითარების პრიორიტეტზე - 394,4 მლნ 3 წელიწადში, რაც მთლიანი გადასახდელების 49%-ია; დასუფთავების და გარემოს დაცვის პრიორიტეტზე მიიმართება 88,6 მლნ ლარი (11%) წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსებაზე 3 წლის მიხედვით დაიხარჯება მთლიანი ასიგნებების 12% (100,4 მლნ ლარი), განათლების პრიორიტეტი -86,1 მლნ ლარი (11%); 3 წელიწადში ჯამში კულტურა, ახალგაზრდობა და სპორტის პრიორიტეტზე გამოიყოფა 51,0 მლნ ლარი (6%) და ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის პრიორიტეტებზე - 63,0 მლნ ლარი (8%).

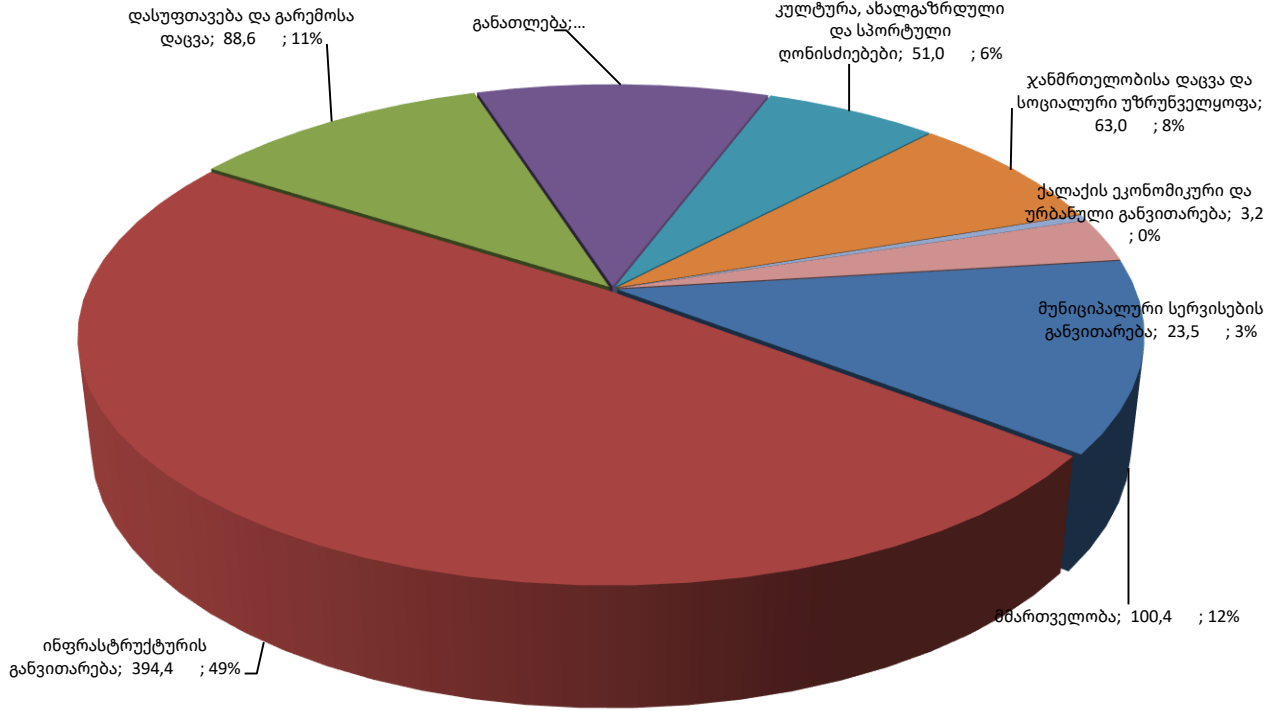
გრაფიკი #14

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის ხარჯები პრიორიტეტების მიხედვით (2021-2023 წლებში. %-ულად მთლიან ხარჯებში)

გრაფიკი #15

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის პრიორიტეტები 2021-2023 წლებში
(მლნ ლარში და %-ში)

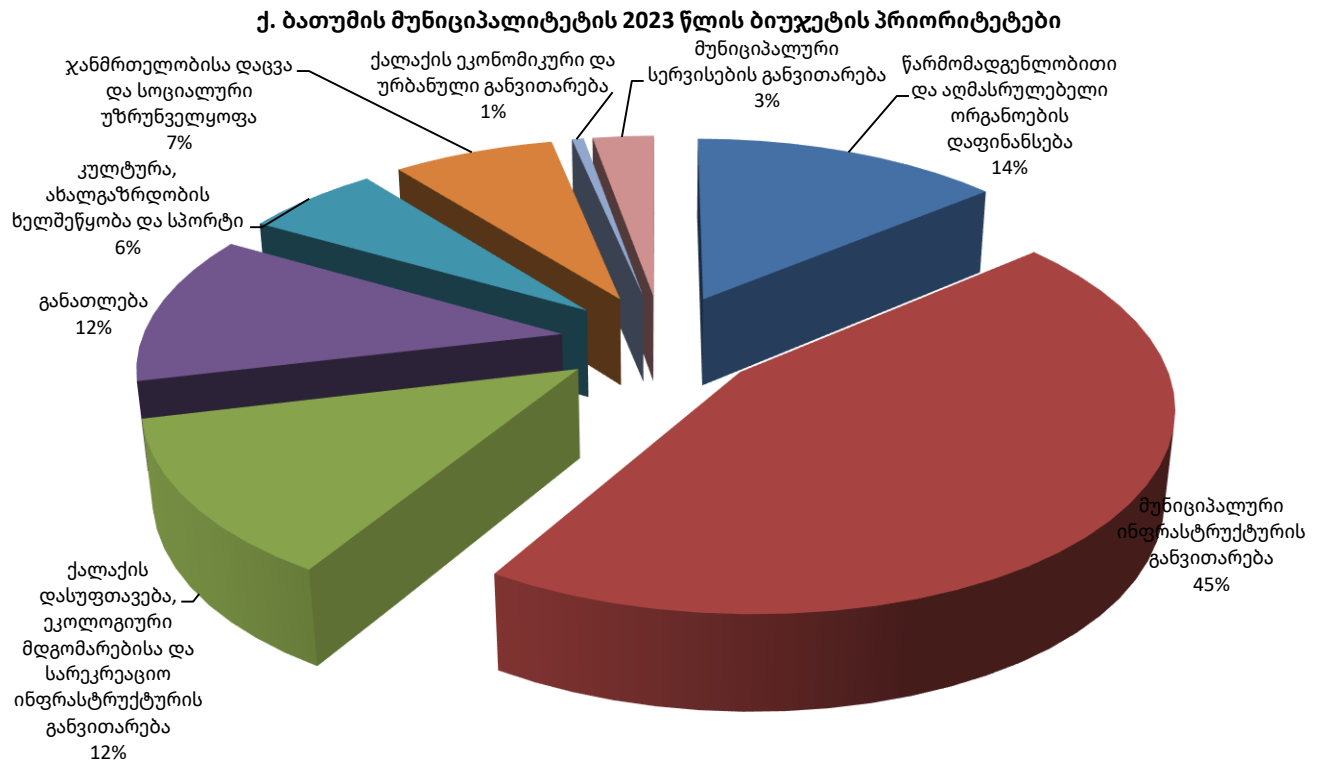
ბიუჯეტის პროექტით 2023 წლის ბიუჯეტში პრიორიტეტების მიხედვით ასიგნებები გადანაწილებულია შემდეგნაირად:

ათას ლარში

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის პრიორიტეტები	გეგმა ათას ლარებში
წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსება	47 052,8
მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განვითარება	151 350,6
ქალაქის დასუფთავება, ეკოლოგიური მდგომარეობისა და სარეკრეაციო ინფრასტრუქტურის განვითარება	42 352,9
განათლება	40 832,5
კულტურა, ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი	20 613,5
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა	24 620,3
ქალაქის ეკონომიკური და ურბანული განვითარება	1 804,0
მუნიციპალური სერვისების განვითარება	9 373,4
სულ ასიგნებები	338 000,0

გასულ წლებთან შედარებით 2023 წლის გადასახდელების სტრუქტურა უცვლელია. მუნიციპალური ბიუჯეტის ასიგნებებიდან ყველაზე მეტი ხარჯი ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე მოდის და იგი 151,4 მლნ ლარს შეადგენს (მთლიანი ბიუჯეტის 45%), ხოლო ყველაზე ნაკლები ქალაქის ეკონომიკური და ურბანული განვითარების პრიორიტეტებზე 1,8 მლნ ლარი (1%).

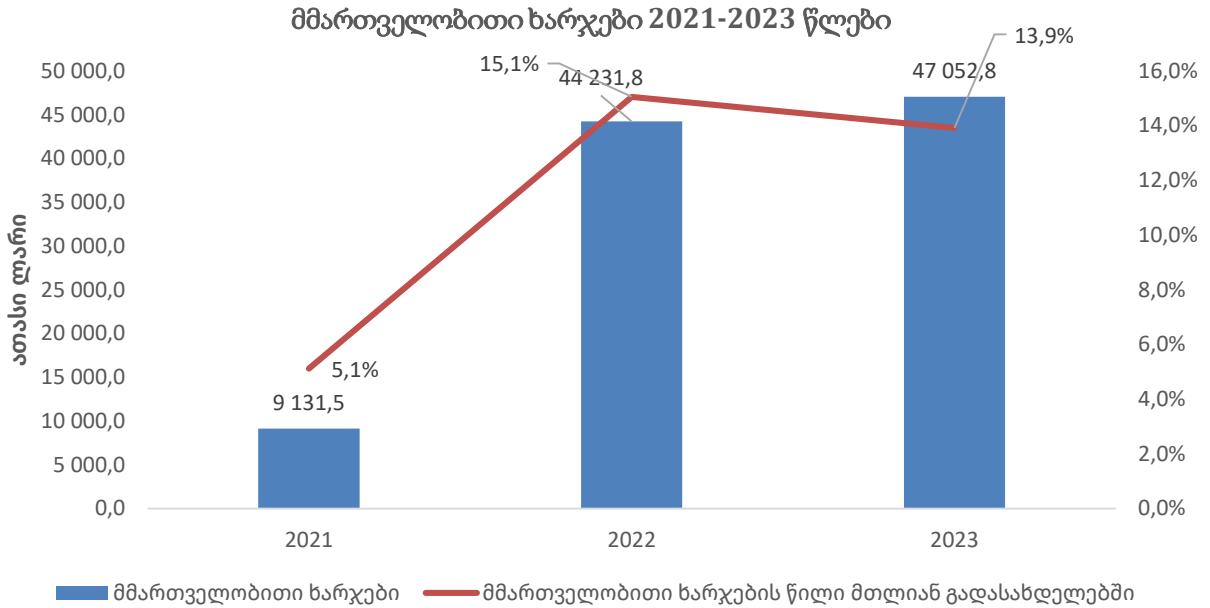
გრაფიკი #16

მმართველობა და საერთო დანიშნულების ხარჯები

მმართველობა და საერთო დანიშნულების ხარჯების პრიორიტეტის დაფინანსებისათვის ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტში გათვალისწინებულია 47,052.8 ათასი ლარი, რაც ბიუჯეტის მთლიანი ასიგნებების 14,0%-ს შეადგენს. 2021-2023 წლებში პრიორიტეტის ფარგლებში გამოყოფილი ასიგნებების მოცულობა და მათი შეფარდება მთლიან გადასახდელებთან წარმოდგენილია გრაფიკ #17-ზე.

გრაფიკი #17

2023 წელს გამოყოფილი ასიგნებებიდან ფინანსდება შემდეგი ხარჯები:

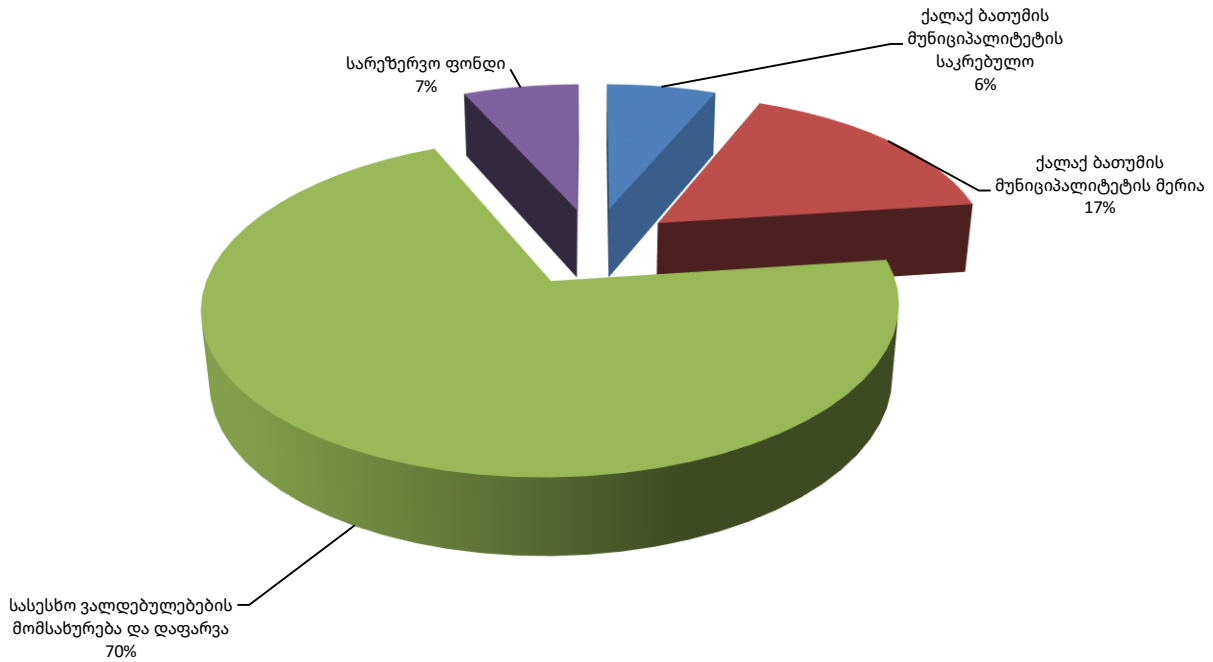
მმართველობითი და საერთო დანიშნულების ხარჯების დაფინანსება

		ათასი ლარი
01 01	ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულო	2 932,4
01 02	ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერია	7 773,2
01 03	სასესიო ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა	32 910,2
01 04	სარეზერვო ფონდი	3 100,0
01 05	წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდი	200,0
01 06	წვევამდელთა ტრანსპორტირება	20,0
01 07	საზოგადოების ინფორმირებულობის ამაღლება	40,0
01 08	მუნიციპალიტეტის საჯარო მოსამსახურეთა პროფესიული განვითარება	77,0

მმართველობა და საერთო დანიშნულების ხარჯების პრიორიტეტის ასიგნებების წილობრივი მაჩვენებლები მოცემულია გრაფიკ #18-ზე.

გრაფიკი #18

მმართველობის და საერთო დანიშნულების ხარჯები. 2023 წელი

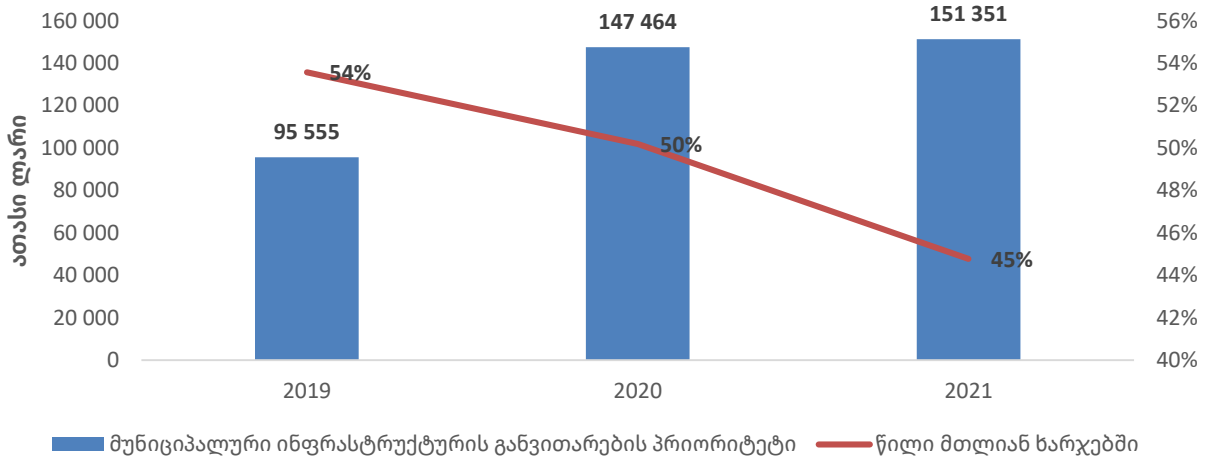

მმართველობა და საერთო დანიშნულების ხარჯების პრიორიტეტის ხარჯებიდან 17% (7,7 მლნ ლარი) ხმარდება მუნიციპალიტეტის მერიის (აღმასრულებელი ხელისუფლების) ხარჯებს. 6% (2,9 მლნ ლარი) მოდის საკრებულოს ხარჯებზე, მუნიციპალიტეტის სასესხო ვალდებულებების მომსახურებას და დაფარვას - 70% (32,9 მლნ ლარი), მუნიციპალიტეტის სარეზერვო ფონდი - 7% (3,1 მლნ ლარი) და ა.შ.

ინფრასტრუქტურის განვითარება

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის ასიგნებების 45% გამოყოფილია ინფრასტრუქტურის განვითარების პრიორიტეტის დაფინანსებაზე, რაც ნომინალურ გამოხატულებაში 151,350.6 ათას ლარს შეადგენს. 2021-2023 წლებში პრიორიტეტის ფარგელებში გამოყოფილი ასიგნებების მოცულობა და მათი შეფარდება მთლიან გადასახდელებთან წარმოდგენილია გრაფიკ #19-ზე.

მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განვითარების პროორიტეტის დაფინანსება 2021-2023 წლებში

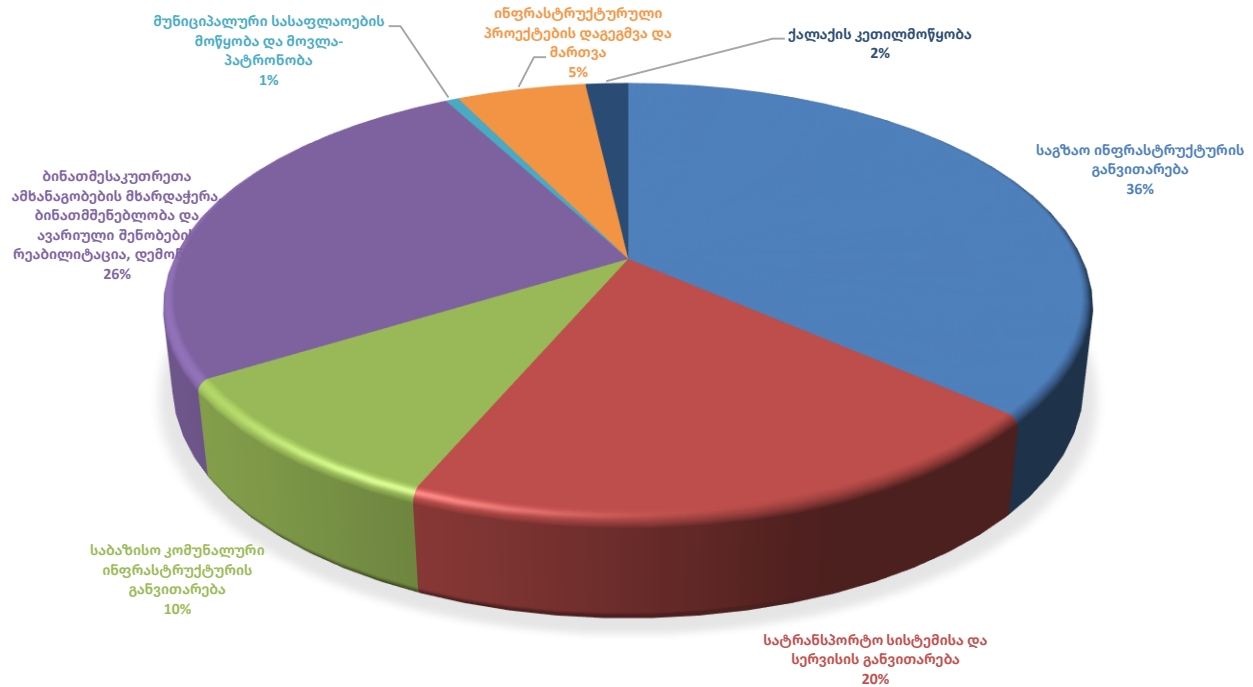
პროორიტეტის ფარგლებში ფინანსდება შემდეგი პროგრამები:

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განვითარების პროორიტეტის დაფინანსება

პროგრ. კოდი	პროგრამები	ათასი ლარი
02 01	საგზაო ინფრასტრუქტურის განვითარება	55 250,6
02 02	სატრანსპორტო სისტემისა და სერვისის განვითარება	30 139,5
02 03	საბაზისო კომუნალური ინფრასტრუქტურის განვითარება	14 794,3
02 04	ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობების მხარდაჭერა, ბინათმშენებლობა და ავარიული შენობების რეაბილიტაცია, დემონტაჟი	39 384,9
02 05	მუნიციპალური სასაფლაოების მოწყობა და მოვლა-პატრონობა	822,3
02 06	ინფრასტრუქტურული პროექტების დაგეგმვა და მართვა	8 245,3
02 07	ქალაქის კეთილმოწყობა	2 713,7
სულ		151 350,6

მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განვითარების პრიორიტეტის ძირითადი პროგრამები. 2023 წელი

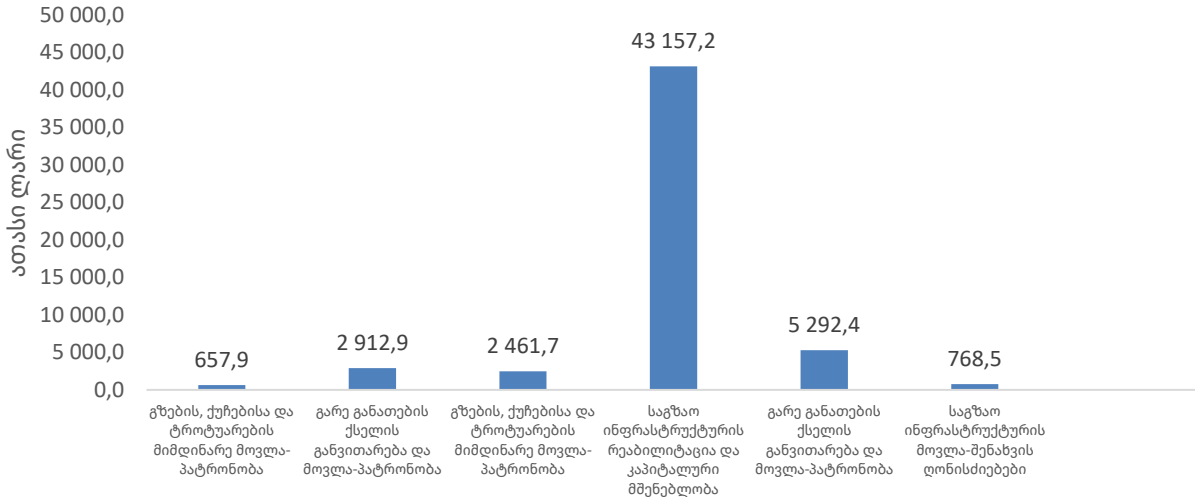
საგზაო ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამა - ქალაქის პერსპექტიული განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია მიმართულების მუდმივი სრულყოფა ქუჩების დაპროექტების, მშენებლობის და ექსპლოატაციის სფეროში. კეთილმოწყობილი საგზაო ინფრასტრუქტურა ხელს უწყობს საავტომობილო ტრანსპორტის განვითარებას. საავტომობილო ტრანსპორტის განვითარება კი განსაზღვრავს ეკონომიკის განვითარების ტემპებსა და დონეს. ტრანსპორტის ფუნქციონირება შესაძლებელია მხოლოდ გზებისა და ქუჩების განვითარებული ქსელის არსებობის პირობებში, რომელსაც გააჩნია ყველა თვისება უსაფრთხო მოძრაობისათვის. კეთილმოწყობილი ქუჩა და გზა დადებითად მოქმედებს ეკონომიკისა და სოციალური დონის განვითარებაზე. ქალაქის მოვლილი და განათებული ქუჩები, გზები და ტროტუარები ასევე მნიშვნელოვანია ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების მხრივ. აუცილებელია ქალაქში საგზაო ინფრასტრუქტურის შემდგომი განვითარება, რაც გულისხმობს ტრანსპორტისა და ფეხით მოსიარულეთათვის უსაფრთხო გადაადგილებას, მგზავრობის დროის დაზოგვას, ქალაქში მაცხოვრებელთათვის და ტურისტებისათვის ტრანსპორტისა და ფეხით გადაადგილებისას მაღალი კომფორტის შექმნას, ხმაურისა და გარემოს დაბინძურების შემცირებას, ქალაქის ქუჩებში სატრანსპორტო საშუალებების მოძრაობის განტვირთვას, მუნიციპალური სატრანსპორტო სერვისის განვითარებას. პროგრამის ფარგლებში დაგეგმილია შემდეგი ქვეპროგრამების განხორციელება: გზების, ქუჩებისა და ტროტუარების მიმდინარე მოვლა-პატრონობა; საგზაო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია და კაპიტალური მშენებლობა; გარე განათების ქსელის

განვითარება და მოვლა-პატრონობა და საგზაო ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვის ღონისძიებები.

პროგრამის დაფინანსებისათვის გამოყოფილი 55,250.6 ათასი ლარიდან დაფინანსდება გრაფიკ #21-ზე მოცემული ქვეპროგრამები.

გრაფიკი #21

საგზაო ინფრასტრუქტურის განვითარების ქვეპროგრამები

სატრანსპორტო სისტემისა და სერვისის განვითარება - მუნიციპალური სატრანსპორტო ქსელის გამართული მუშაობის უზრუნველყოფა მნიშვნელოვანია საზოგადოების ეფექტიანი გადაადგილების უზრუნველსაყოფად. მუნიციპალური სატრანსპორტო ქსელი წარმოადგენს ყველაზე იაფ გადაადგილების საშუალებას, რის გამოც საზოგადოების ფართო მასაა მისი მომხმარებელი. აქედან გამომდინარე მუნიციპალური სატრანსპორტო ქსელის გამართული ფუნქციონირება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია მოსახლეობისათვის. პროგრამის ფარგლებში ხორციელდება: სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურისა და პარკირების სერვისის მართვა და მუნიციპალური სატრანსპორტო სერვისის განვითარება.

ბათუმის ავტოტრანსპორტი მიმდინარე ეტაპზე უზრუნველყოფს მგზავრთა რეგულარულ გადაყვანას ქალაქის სხვადასხვა მიმართულებით, წლის განმავლობაში კომპანია უზრუნველყოფს საშუალოდ 18 000 000 მგზავრის გადაყვანას, შესაბამისად თვის განმავლობაში კომპანიის მიერ მოსახლეობისადმი გაწეული მომსახურება შეადგენს საშუალოდ 1 500 000 მგზავრთბრუნვას. ამასთან, თვითმმართველობა იღებს ვალდებულებას შეინარჩუნოს მგზავრობის ფიქსირებული მინიმალური საფასური. არსებული ფინანსური გაანგარიშებით, საწარმოს შემოსავლები არ არის საკმარისი მისი შეუფერხებელი მუშაობისათვის. საწვავისა და სათადარიგო ნაწილების ფასის მზარდი ტენდენციიდან გამომდინარე, საწარმოს შემოსავლები ხარჯებთან მიმართებაში უარყოფითია. საწარმოს

დაფინანსებით მოიხსნება მიმდინარე პერიოდში არსებული პრობლემები, რაც სამომავლოდ აისახება საქალაქო ტრანსპორტის გამართულ და შეუფერხებელ მუშაობაზე. ქვეპროგრამა ითვალისწინებს წლის განმავლობაში, ცალკეული თვეების მიხედვით სატრანსპორტო კომპანიის მიერ წარმოქმნილი საოპერაციო დეფიციტის დაფარვას

საბაზისო კომუნალური ინფრასტრუქტურის განვითარება - ბათუმში კომუნალური ინფრასტრუქტურის დაწესებულებათა რეაბილიტაციის პროექტის ფარგლებში KfW ბანკის წესებით შესყიდულ საქონელზე, მომსახურებაზე და სამშენებლო სამუშაოებზე დამატებული ღირებულების გადასახადის და საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა გადასახდელების (სანებართვო, საბაჟო და სხვა) თანადაფინანსება და KfW ბანკთან შეთანხმების შესაბამისად პროექტის დამატებითი თანადაფინანსება. პროგრამის მიზანია:

- ✓ ბათუმის შემოერთებული ტერიტორიების კომუნალური ინფრასტრუქტურის დაწესებულებათა რეაბილიტაციის პროექტის დაგეგმილი მე-5 ფაზის განხორციელება.
- ✓ მოსახლეობისათვის წყალმომარაგების და წყალარინების სისტემების მომსახურების მშენებლობა-რეაბილიტაცია
- ✓ მოსახლეობისათვის წყალმომარაგების მომსახურების გაუმჯობესება.

ქალაქს ტერიტორიის ჰორიზონტალური რელიეფის გამო არ გააჩნია საკმაო ქანობი, ასევე არ გააჩნია სრულად გამართული სანიაღვრე სისტემა, რის გამოც ხშირი და ინტენსიური წვიმების დროს (რაც მეტად დამახასიათებელია ქალაქისათვის) ვერ უზრუნველყოფს მოსული უხვი ნალექის გატარებას, რაც იწვევს ნაწილი ქუჩების, კერძო ეზოებისა და სახლების დატბორვას, რომლის დროსაც ფერხდება მოსახლეობისა და ავტოსატრანსპორტო საშუალებების გადაადგილება, ზარალდება მოსახლეობა. აღნიშნული პრობლემის ეტაპობრივად მოგვარების მიზნით, ყოველწლიურად, ქვეპროგრამის (სანიაღვრე სისტემების რეაბილიტაცია და მოვლა-პატრონობა) ფარგლებში, ინტენსიურად ხორციელდება სანიაღვრე ქსელების მიმდინარე მოვლა-ექსპლუატაციისა და სანიაღვრე არხების მშენებლობა-რეკონსტრუქციის ღონისძიებები.

აღნიშნული პროგრამის ფარგლებში ხორციელდება კანალიზაციის სისტემების რეაბილიტაცია, რომლის ფარგლებშიც დაგეგმილია ბათუმში სამრეწველო (ინდუსტრიული) ზონის მიმდებარედ წყალარინების სისტემის პროექტირება-მშენებლობა. აღნიშნული ტერიტორია ახლად შემოერთებულია და ძირითადად ინდუსტრიული დანიშნულებისაა. საპროექტო ტერიტორია ქალაქის ცენტრიდან 5-6 კილომეტრში მდებარეობს და აქტიურ ფაზაში მიმდინარეობს განაშენიანება, რის საფუძველზეც საჭირო დარჩა წყალარინების სისტემის მშენებლობა მოსახლეობის ინტენსივობის ზრდის საფუძველზე.

ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობების და ავარიული შენობების რეაბილიტაცია - პროგრამის საქმიანობის მთავარ მიმართულებას წარმოადგენს ამხანაგობების განვითარების ხელშეწყობა; ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობების საერთო საკუთრებასა და ქალაქის ურბანულ ინფრასტრუქტურაში არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესება; მუნიციპალური საბინაო

ფონდის შექმნა; მობინადრეთათვის უსაფრთხო, გაუმჯობესებული და კომფორტული საცხოვრებელი პირობების შექმნა.

პროგრამის ფარგლებში განხორციელდება შემდეგი სახის ქვეპროგრამები: საცხოვრებელი სახლების მშენებლობა; ავარიული სახლების რეაბილიტაცია-დემონტაჟი; ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობების მხარდაჭერა და საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესება;

მუნიციპალური სასაფლაოების მოწყობა და მოვლა-პატრონობა - ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტს მოვლა-პატრონობაში აქვს 44.3 ჰა მუნიციპალური სასაფ-ლაოებისათვის განკუთვნილი ტერიტორია, სადაც ხორციელდება, როგორც მოვლა-პატრონობის, აგრეთვე ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის ღონისძიებები. საჭიროა მუდმივი მუშაობა სასაფლაოების ინფრასტრუქტურის განახლება-გაუმჯობესებისა და ხელმისაწვდომი მომსახურების სერვისით უზრუნველყოფისათვის. სასაფლაოების პასპორტიზაციის დასრულებით მუნიციპალიტეტს ექნება ზუსტი და ამომწურავი ინფორმაცია თავისუფალი, უპატრონო და სამემკვიდრეო სასაფლაოების შესახებ. ამასთან შექმნილი სრული ბაზა და საფლაოების ნომერაცია გაადვილებს საფლავის ძებნას და მემკვიდრის დადგენას. პასპორტიზაციით უკვე მიღებულია პირველი შედეგები, უსახელო საფლაოების მოძიებასა და მეპატრონის დაზუსტების საქმეში, აგრეთვე მნიშვნელოვანია ერთიანი ელექტრონული სისტემის დანერგვა, სასაფლაოზე საფლაოების დასუფთავების, მუშა-მესაფლაოების სპეციალური უნიფორმითა და ტანსაცმლით უზრუნველყოფა. საფლაოებისათვის საჭირო მიწის ნაკვეთების გამოყოფასა და დაკრძალვის პროცესზე ყოველდღიური მონიტორინგის განხორციელება. პროგრამის ფარგლებში განხორციელდება მუნიციპალური სასაფლაოების მოვლა-პატრონობის ქვეპროგრამა.

ინფრასტრუქტურული პროექტების დაგეგმვა და მართვა - საქალაქო ინფრასტრუქტურის კეთილმოწყობის დაგეგმვა, მოწყობა, მოვლა-პატრონობა, მშენებლობა-რეაბილიტაცია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქალაქ ბათუმის სტრატეგიული განვითარებისათვის.

პროგრამა მოიცავს შემდეგ ქვეპროგრამებს: ა(ა)იპ - საქალაქო ინფრასტრუქტურისა და კეთილმოწყობის სამმართველო; საპროექტო-სახარჯთაღრიცხვო დოკუმენტაციის შედგენა, კვლევა და ექსპერტიზა..

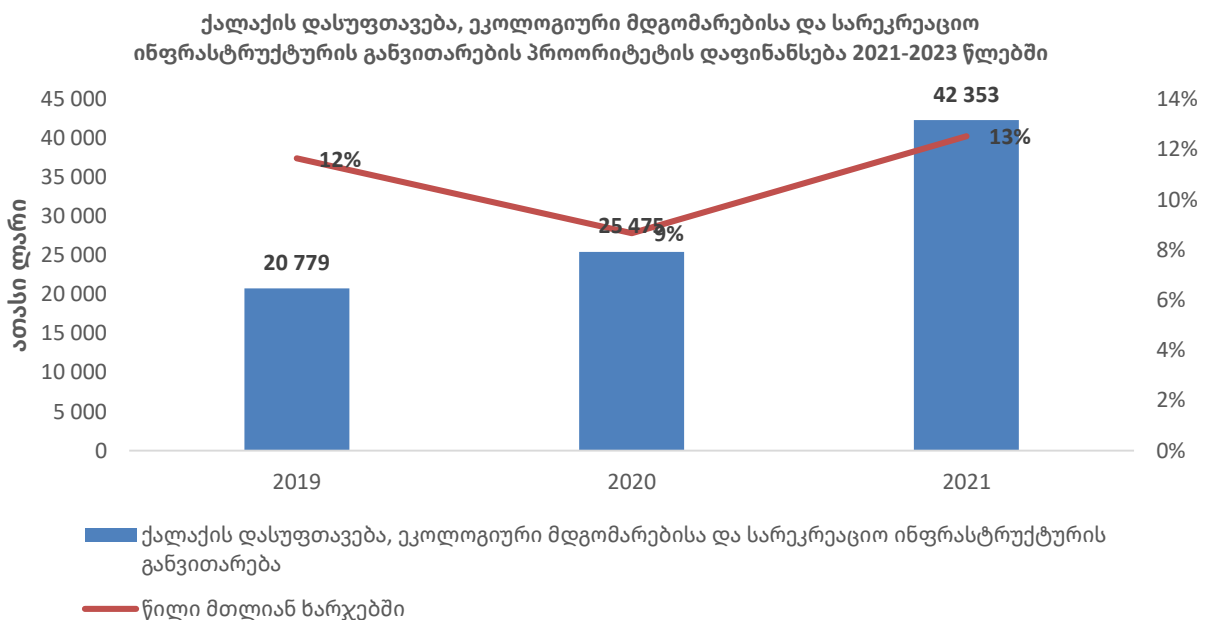
ქალაქის კეთილმოწყობა - ქალაქ ბათუმში სათანადო ყურადღება ეთმობა ქალაქის სადღესასწაულო გაფორმებებს, რადგან აუცილებელია შეიქმნას ბათუმელებისათვის და ქალაქის სტუმრებისათვის სადღესასწაულო განწყობა. უკანასკნელ წლებში ქალაქში თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და შემოქმედებითი პოტენციალის სრულფასოვნად გამოყენების წყალობით გაჩნდა გაფორმების ახალი, უფრო სრულყოფილი საშუალებები. მათი

მაქსიმალური დატვირთვით შესაძლებელი გახდება ქალაქის სივრცის ოპტიმალური და ეფექტური გამოყენება სადღესასწაულო და საინფორმაციო თვალსაზრისით.

დასუფთავება და გარემოს დაცვა

ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის ასიგნებების 13% გამოყოფილია დასუფთავების და გარემოს დაცვის პრიორიტეტის დაფინანსებაზე, რაც ნომინალურ გამოხატულებაში 42,352.9 ათას ლარს შეადგენს. 2021-2023 წლებში პრიორიტეტის ფარგლებში გამოყოფილი ასიგნებების მოცულობა და მათი შეფარდება მთლიან გადასახდელებთან წარმოდგენილია გრაფიკ #22-ზე.

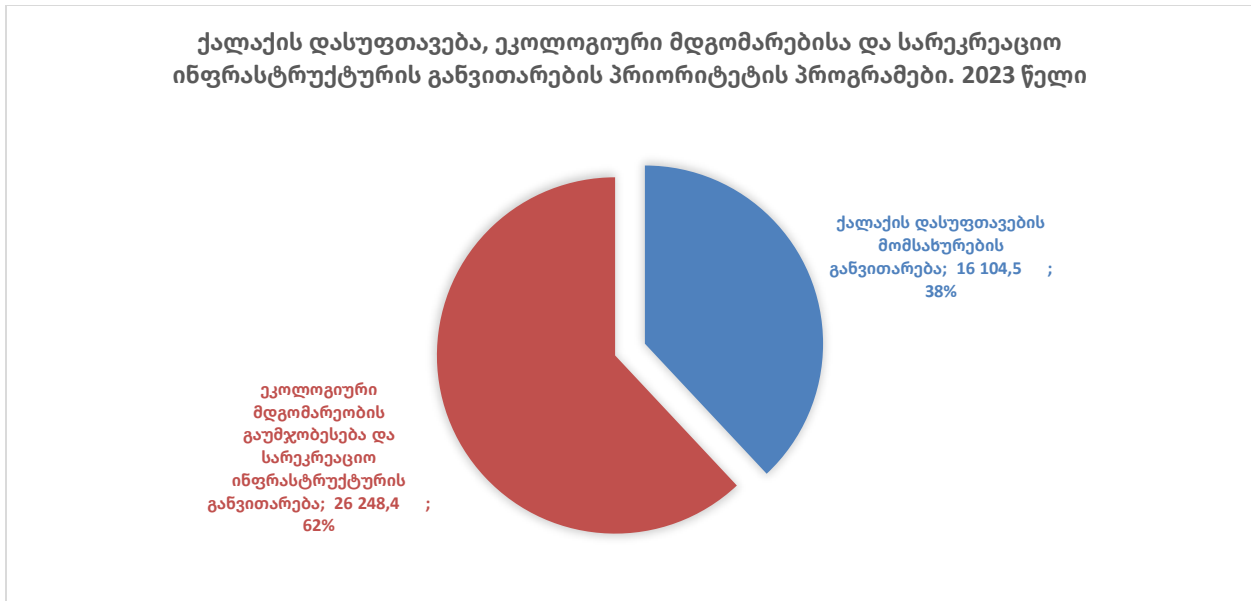
გრაფიკი #22

ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის პროექტით დასუფთავების და გარემოს დაცვის პრიორიტეტიდან ფინანსდება შემდეგი პროგრამები:

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის დასუფთავების და გარემოს დაცვის პრიორიტეტის დაფინანსება

პროგრ. კოდი	პროგრამები	ათასი ლარი
03 01	ქალაქის დასუფთავების მომსახურების განვითარება	16 104,5
03 02	ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესება და სარეკრეაციო ინფრასტრუქტურის განვითარება	26 248,4

ქალაქის დასუფთავება და ნარჩენების გატანა - ქალაქის მკვეთრი ზრდის ფონზე ჯანსაღი ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნება იძენს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას, როგორც ერთიანი სტრუქტურის მიმართებაში, ასევე მისი ცალკეული ფრაგმენტების კონტექსტში. ქალაქის განვითარებისათვის აუცილებელია მისი იერსახის ჰიგიენური და ესთეტიური მოწესრიგება, ქალაქის ქუჩებსა და სკვერებში სისუფთავის დაცვა, ეპიდემიური დაავადებების კერების მოსპობა, რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს მოსახლეობისა და ვიზიტორთა კეთილდღეობას. ქვეპროგრამის ფარგლებში განხორციელდება ქალაქის ცალკეული ტერიტორიის, მწვანე საფარის, ქალაქში არსებული ეზოების დაგვა-დასუფთავება; სანაგვე კონტეინერების გარეცხვა, ქალაქის ცალკეული ტერიტორიების, ქუჩების მორწყვა-მორეცხვა; ქალაქის ტერიტორიის თოვლის საფარისაგან გაწმენდა, მოყინვის საწინააღმდეგო საშუალებების განხორციელება და საჭიროების შემთხვევაში თოვლის მასის გატანა; ქალაქის სანაპირო ზოლის დასუფთავება; მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის ქალაქში მოძრაობის აღკვეთა; საყოფაცხოვრებო ნარჩენების გატანა; ნაგავსაყრელის ექსპლუატაცია და სანიტარული მომსახურება.

პარკების, სკვერებისა და მოედნების ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია და მშენებლობა - ქალაქის გარემოს გაუმჯობესების ერთ-ერთ ხერხს წარმოადგენს გამწვანება. პარკებისა და სკვერების მწვანე ნარგავები შთანთქმავს მტვერსა და ტოქსიკურ გაზებს. ისინი მონაწილეობენ ნიადაგის ჰუმუსის წარმოქმნაში, უზრუნველყოფენ მის ნაყოფიერებას. ატმოსფერული ჰაერის აირის შემადგენლობის ფორმირება პირდაპირ დამოკიდებულებაშია ნარგავებთან: ისინი ამდიდრებენ ჰაერს ჟანგბადით, ადამიანის ჯანმრთელობისათვის სასარგებლო ფიტონციდებით და მსუბუქი იონებით, შთანთქმებენ ნახშირორჟანგს.

ქალაქის გამწვანების ღონისძიებები - სეზონური და მრავალწლიანი მცენარეებით დეკორატიულად იქნება გაფორმებული ქალაქის სხვადასხვა ტერიტორია. ჩატარებული იქნება სხვადასხვა სახის სამუშაოები მწვანე საფარის გაცელება, მწვანე ბალახის დაგროვება და გატანა, ხე-მცენარეების დეკორატიული სხვადასხვა, გადამხმარი და დაზიანებული ხე მცენარეების ამოძირკვა და გატანა, სასუქის და მიწის შეტანა, ხე-მცენარეების გადაბელება, ხე-მცენარეების შეხვევა გახსნა სეზონურად, მწვანე ნარგავების მორწყვა, ტერიტორიის ჰერბიციდებით დამუშავება, ხე-მცენარეების შეძენა ჩაუმქრალი კირით, ხე-მცენარეების ირგვლივ შემობარვა გათოხნა-გაფხვიერება, სეზონური მოყვავილე ერთწლიანი ყვავილების დარგვა და ამოღება, მცენარეების ირგვლივ გამარგვლა-გამოხილვა, მცენარეების შეწამლვა შხამქიმიკატებით; სასათბურე მეურნეობის აღდგენა-რეაბილიტაცია.

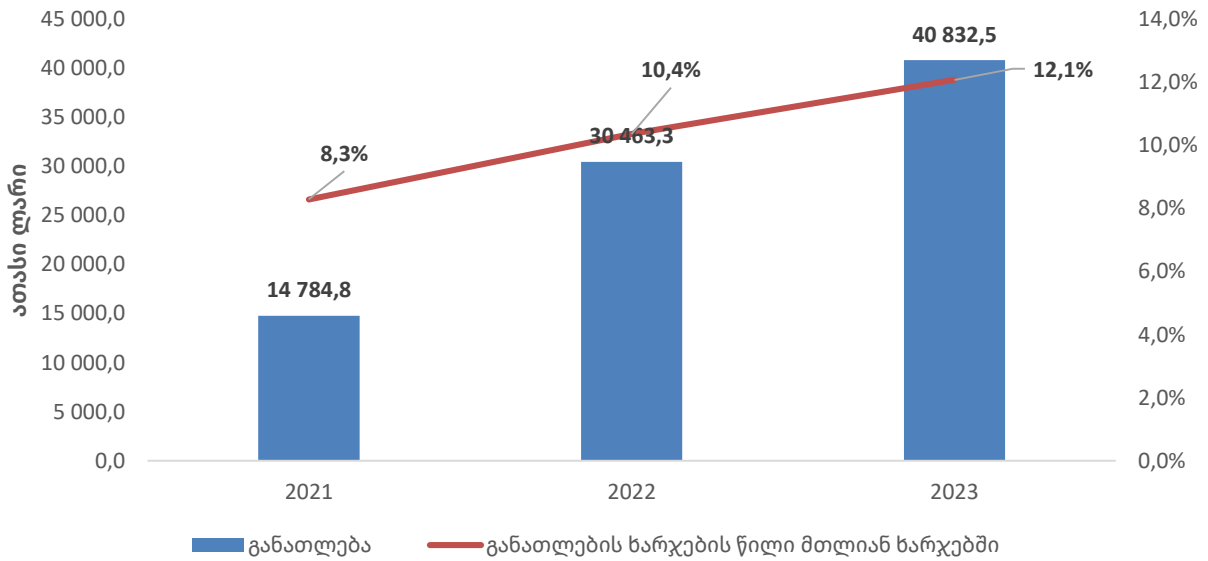
ა(ა)იპ - ბათუმის ბოტანიკური ბაღი - მუნიციპალური ქვეპროგრამის ფარგლებში ბაღი უზრუნველყოფილი იქნება მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებებით; საკანცელარიო, სანტექნიკური, ელექტრო და სამშენებლო მასალებით, სამეურნეო და ჰიგიენური საქონლით. ბაღში დასაქმებული პერსონალისთვის შეძენილი იქნება სხვადასხვა სახის სპეც.ტანსაცმელი და აქსესუარები. ბაღის პოპულარიზაციის მიზნით განხორციელდება საინფორმაციო და სარეკლამო სახის ბეჭდვითი მომსახურებები. უზრუნველყოფილი იქნება სატელეფონო, ინტერნეტკავშირის, რადიო-ტელეფონების და სპექტრული არხების გამართულად მუშაობა. ბოტანიკურ ბაღში ინფრასტრუქტურული პროექტების შემდგომი განხორციელებისათვის მომზადდება სხვადასხვა საპროექტო-სახარჯთაღრიცხვო დოკუმენტაცია. გაგრძელდება მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განახლება, რომელიც გაზრდის ბაღის პოტენციალს და ეფექტურს გახდის სამეურნეო საქმიანობას.

განათლება

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის პროექტი განთლების პრიორიტეტის დაფინანსებისათვის ითვალისწინებს 40,832.5 ათას ლარს, რაც ბიუჯეტის ჯამური ხარჯების 12,1%-ს შეადგენს. პრიორიტეტზე გამოყოფილი ასიგნებები ბოლო 3 წლის განმავლობაში წარმოდგენილია გრაფიკ #24-ზე.

გრაფიკი #24

განათლების პრიორიტეტის დაფინანსება 2021-2023 წლებში

განათლების პრიორიტეტის ფარგლებში 2023 წელს ბიუჯეტიდან გათვალისწინებულია შემდეგი პროგრამების დაფინანსება:

განათლების პრიორიტეტის დაფინანსება 2021-2023 წლებში (ათასი ლარი)

პროგრ. კოდი	დასახელება	2021	2022	2023
04 01	სკოლამდელი აღზრდა და განათლება	14 672,0	30 268,1	40 657,5
04 02	პროფესიული განვითარებისა და უმაღლესი განათლების ხელშეწყობა	100,0	170,0	175,0
04 03	ზოგადი განათლების ხელშეწყობა	12,8	25,2	0,0
	განათლება	14 784,8	30 463,3	40 832,5

სკოლამდელი აღზრდა და განათლება არსებული სიტუაციის ანალიზიდან და მოქალაქეთა საჭიროებებიდან გამომდინარე, ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტისთვის პრიორიტეტულია სახელმწიფო სტანდარტების შესაბამისი, საყოველთაოდ და თანაბრად ხელმისაწვდომი, ინკლუზიური სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მომსახურების მიწოდების უზრუნველყოფა ქ. ბათუმის მოსახლეობისთვის. პროგრამის ფარგლებში გათვალისწინებული ქვეპროგრამები: 1. ა(ა)იპ - ბათუმის საბავშვო ბაღების გაერთიანება; 2. საბავშვო ბაღების შენობების მშენებლობა და კაპიტალური რეაბილიტაცია.

თანაბარი, ხარისხიანი და ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვის პრინციპზე დაფუძნებული ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მისაწოდებლად, საქართველოს მთავრობის მიერ, „ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების

შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა გათვალისწინებით, 2017 წლის შემოდგომაზე მიღებული იქნა სახელმწიფო სტანდარტები, რომლებიც სავალდებულოა ყველა ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებისათვის. განათლების მიმართულებით მუნიციპალიტეტისათვის უმნიშველოვანესია სწორედ ზემოხსენებული სტანდარტების დანერგვა და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მომსახურებაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა.

2023 წელს ექსპლუატაციაში შევა სამი ახალი 9 ჯგუფიანი საბავშვო ბაღი და ქალაქში იფუნქციონირებს სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების 36 მუნიციპალური დაწესებულება, რაც შეადგენს 259 სააღმზრდელო ჯგუფს და მოემსახურება 9015 აღსაზრდელს.

სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მუნიციპალური დაწესებულებების მართვა განხორციელდება ა(ა)იპ - ბათუმის საბავშვო ბაღების გაერთიანების მეშვეობით, რომელსაც გააჩნია შესაბამისი საკადრო რესურსი, მართვის ორგანიზაციული სტრუქტურა და გამოცდილება. ქვეპროგრამის ფარგლებში სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მუნიციპალური დაწესებულებების აღსაზრდელისთვის შექმნილი იქნება ყველა პირობა გონებრივი და ფიზიკური განვითარებისათვის ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით. სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მუნიციპალური დაწესებულებებში სააღმზრდელო პროცესის შეუფერხებლად განხორციელების, ბავშვების ჯანმრთელობაზე ზრუნვის, ჯანსაღი კვებისა და სწორი ფიზიკური განვითარების მიზნით ადგილობრივი ბიუჯეტიდან განხორციელდება სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მუნიციპალური დაწესებულებების ნორმალური ფუნქციონირებისათვის საჭირო ყველა ხარჯების დაფინანსება, გაგრძელდება თანამედროვე სტანდარტების დანერგვა, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განახლება, თანამშრომელთა გადამზადება და ა.შ.

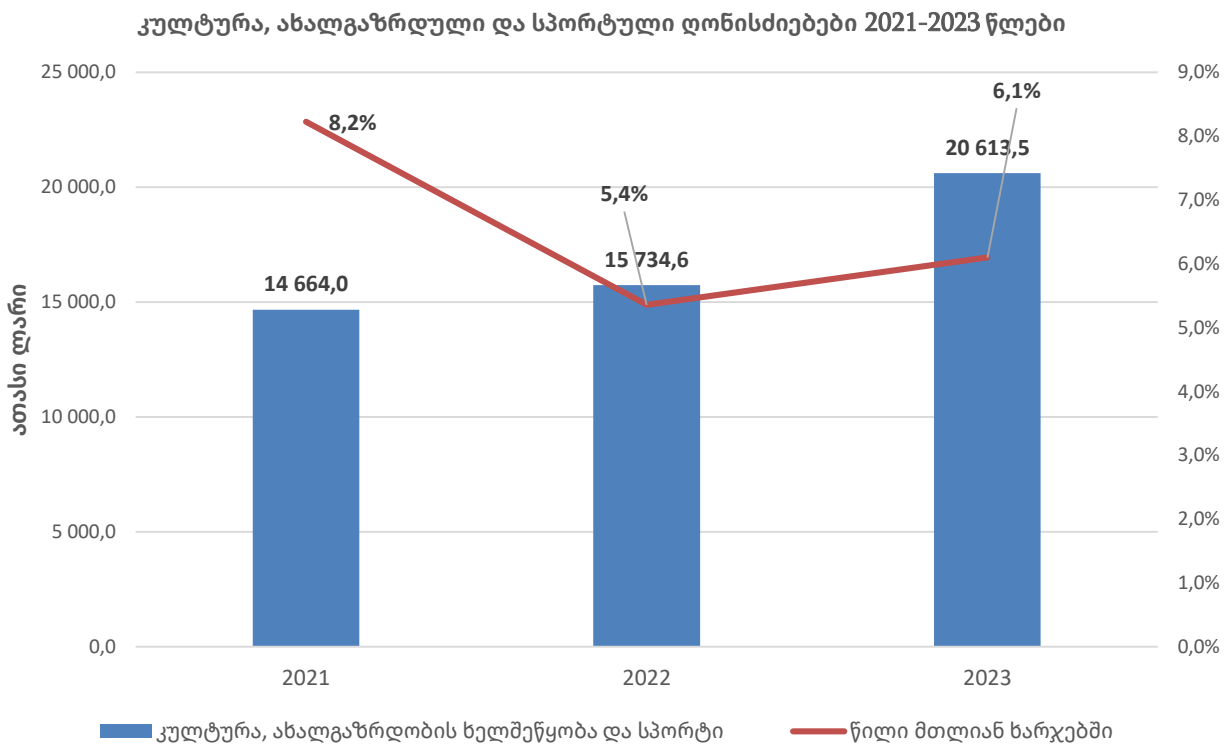
პროფესიული განვითარებისა და უმაღლესი განათლების ხელშეწყობა - ამ ეტაპზე ქალაქში ფუნქციონირებს 3 სახელმწიფო და 10-მდე კერძო უმაღლესი სასწავლო დაწესებულება, რომელთაგანაც ყველაზე დიდი ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტია. ბათუმში ასევე ხელმისაწვდომია პროფესიული განათლება. უმაღლესი და პროფესიული განათლება, თვითმმართველობის ექსკლუზიურ უფლებამოსილებას არ წარმოადგენს, თუმცა, ბათუმის, როგორც დინამიურად მზარდი ქალაქისთვის, აუცილებელია კონკურენტუნარიანი, შესაბამისი კვალიფიკაციის კადრების განვითარება, ახალგაზრდების პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა, მათი უცხოეთში სტაჟირებისა და დეფიციტურ და მოთხოვნად სპეციალობებზე მომზადება - გადამზადების ხელშეწყობა, ბათუმელი ნიჭიერი და მიზანდასახული ახალგაზრდების სტიმულირების გზით მათი აკადემიური მოსწრების ამაღლება.

პროგრამა მოიცავს შემდეგ 2 ქვეპროგრამას: 1. პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა; 2. ლუკა ასათიანის სახელობის სტიპენდია წარმატებული სტუდენტებისათვის;

კულტურა, ახალგაზრდული და სპორტული ღონისძიებები

პრიორიტეტის დაფინანსებისათვის ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტიში გათვალისწინებულია 20,613.6 ათასი ლარის გამოყოფას, რაც ბიუჯეტის მთლიანი ასიგნებების 6.1%-ია.

გრაფიკი #25

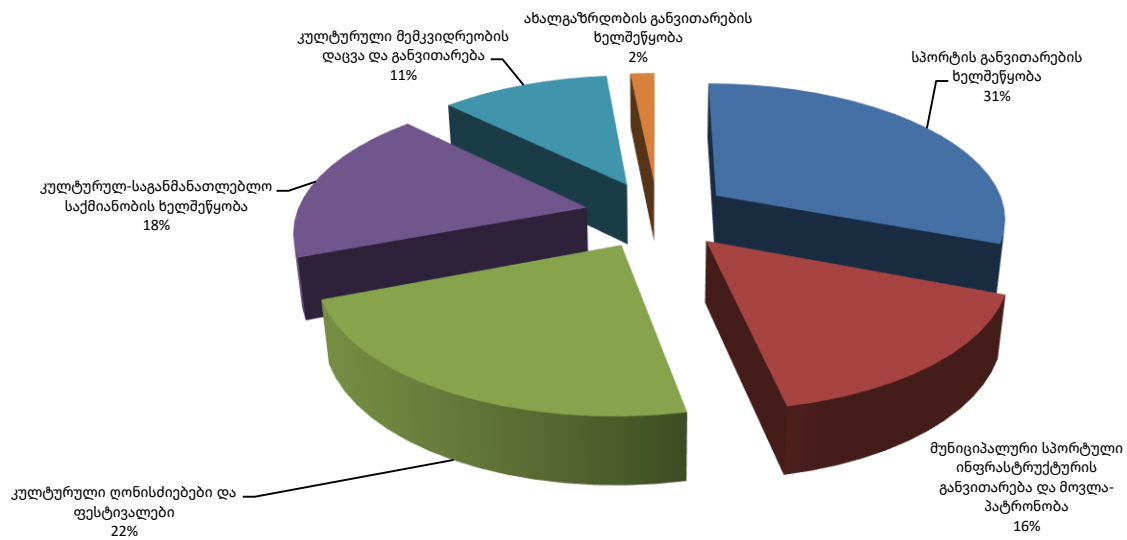
პრიორიტეტის ფარგლებში 2023 წლის ბიუჯეტიდან გათვალისწინებულია შემდეგი 6 ძირითადი პროგრამის დაფინანსება:

პროგრ. კოდი	კულტურა, ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი	ათას ლარში
05 01	სპორტის განვითარების ხელშეწყობა	6 344,2
05 02	მუნიციპალური სპორტული ინფრასტრუქტურის განვითარება და მოვლა-პატრონობა	3 290,6
05 03	კულტურული ღონისძიებები და ფესტივალები	4 629,0

05 04	კულტურულ-საგანმანათლებლო საქმიანობის ხელშეწყობა	3 738,5
05 05	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და განვითარება	2 283,2
05 06	ახალგაზრდობის განვითარების ხელშეწყობა	328,0
	სულ	20 613,5

გრაფიკი #26

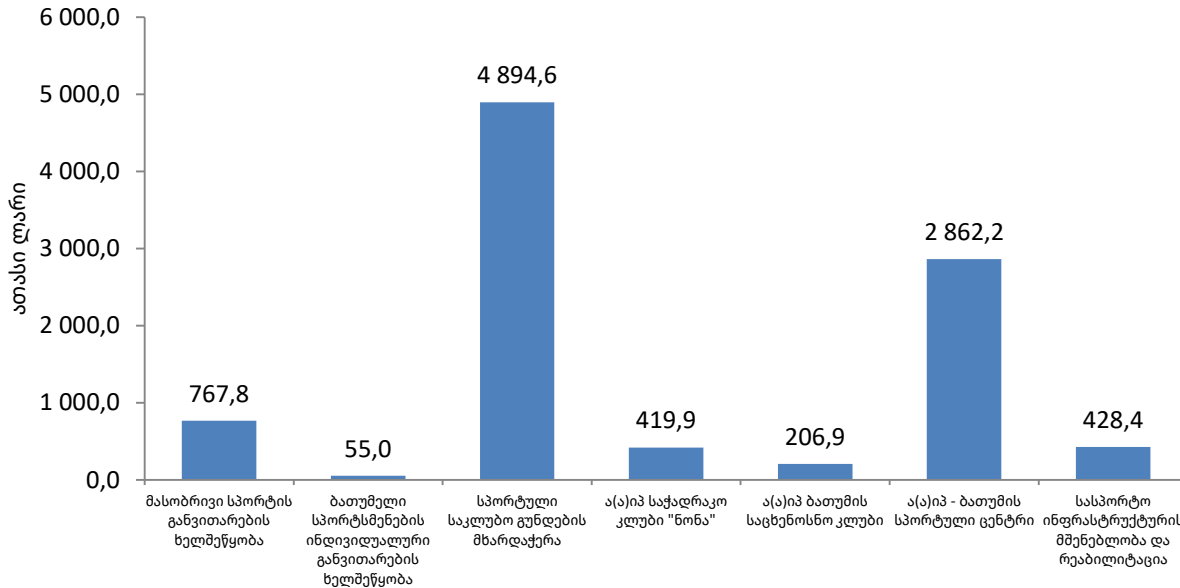
კულტურა, ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი

სპორტის განვითარების ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში ფინანსდება შემდეგი ქვეპროგრამები:

პროგრ. კოდი	სპორტის განვითარების ხელშეწყობა, მუნიციპალური სპორტული ინფრასტრუქტურის განვითარება და მოვლა-პატრონობა	ათას ლარში
05 01 01	მასობრივი სპორტის განვითარების ხელშეწყობა	767,8
05 01 03	ბათუმელი სპორტსმენების ინდივიდუალური განვითარების ხელშეწყობა	55,0
05 01 04	სპორტული საკლუბო გუნდების მხარდაჭერა	4 894,6
05 01 05	ა(ა)იპ საჭადრაკო კლუბი "ნონა"	419,9
05 01 06	ა(ა)იპ ბათუმის საცხენოსნო კლუბი	206,9
05 02 01	ა(ა)იპ - ბათუმის სპორტული ცენტრი	2 862,2
05 02 03	სასპორტო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა და რეაბილიტაცია	428,4
	სულ	9 634,8

სპორტის განვითარების ხელშეწყობის, მუნიციპალური სპორტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისა და მოვლა-პატრონობის ქვეპროგრამები

სპორტული საკლუბო გუნდების მხარდაჭერა - ქვეპროგრამის მიზნის მისაღწევად გათვალისწინებულია:

1. მაღალი მიღწევების სპორტის ხელშეწყობა - ღონისძიების ფარგლებში სპორტსმენებისათვის ხელშეწყობისა და შესაბამისი პირობების შექმნის მიზნით ხორციელდება საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვა, სპორტის სხვადასხვა სახეობების ხელშეწყობა, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარება, სპორტული ინვენტარის შეძენა, სპორტსმენთა ეკიპირებით უზრუნველყოფა, შეკრებებისა და სპორტული მივლინებების განხორციელება. მათთვის პირობების შექმნა სხვადასხვა შეჯიბრებებისა და სახელობითი ტურნირების ჩატარებისათვის. მუნიციპალური კლუბების საერთაშორისო ოფიციალურ ღონისძიებებზე, საწევროების გადახდას, შესაბამის დონეზე მსაჯებისა და მწვრთნელების მომზადებასა და მათი სხვადასხვა სასწავლო და კვალიფიკაციის ასამაღლებელ სემინარებსა და კურსებში მონაწილეობას, რაც ხელს უწყობს სპორტის სხვადასხვა სახეობების განვითარებასა და პოპულარიზაციას, ადგილობრივი ან საერთაშორისო მაღალი რანგის შეჯიბრებებზე ბათუმის ნაკრები გუნდების წევრთა ოსტატობის ამაღლებას და მათ მიერ საპრიზო ადგილების დაკავებას.

2. ასაკობრივი ჯგუფების განვითარების ხელშეწყობა - ღონისძიება ითვალისწინებს სპორტის სხვადასხვა სახეობებში ასაკობრივი გუნდების მომზადებასა და საერთაშორისო სპორტულ ღონისძიებებში (მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებში, სხვადასხვა საერთაშორისო

ტურნირებში) მონაწილეობის ხელშეწყობას, სპორტული რეზერვისა და მაღალი კლასის სპორტსმენების მომზადებას.

ა(ა)იპ - ბათუმის სპორტული ცენტრი - ქვეპროგრამის ფარგლებში გათვალისწინებულია - სპორტული ცენტრის განვითარება, როგორც ზამთრის სპორტის სახეობათა, ასევე სანიჩბოსნო, ქართული ჭიდაობის და ავტოსპორტის განვითარების ხელშეწყობა და დახურული სპორტული დარბაზის მატერიალური ბაზის მოვლა-პატრონობა; სპორტული და გასართობი ღონისძიებების ორგანიზება; ბავშვთა და მოზარდთა ფიზიკური განათლების და სპორტში მათი მასობრივად ჩაბმის ხელშეწყობა; ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობა, ხელშეწყობა და განვითარება; ფიგურული ციგურაობისა და ჰოკეის სპორტის სახეობების მასობრიობის და ხელმისაწვდომობის პირობების შექმნა; სხვადასხვა ასაკობრივი ჯგუფებისათვის ვარჯიშების ორგანიზება და შესაბამისი პირობების შექმნა; ცენტრის შეუფერხებელი და გამართული ფუნქციონირებისათვის საჭირო ხარჯების დაფინანსება, ყინულისა და დარბაზის მოვლა-შენახვა; სპორტული ტრადიციების შენარჩუნება, სპორტული ღონისძიებების ორგანიზებისათვის საჭირო თასების, სიგელების, ჯილდოების, ბანერების, ვიდეო და ბექდვითი რეკლამების დამზადებისა და სხვა მარკეტინგული საქმიანობის წარმოება.

მასობრივი სპორტის განვითარების ხელშეწყობა - მასობრივი სპორტი აერთიანებს ყველა პირს, რომელიც დაკავებულია ნებისმიერი სპორტული და ფიზიკური აქტივობის ორგანიზებული ან არაორგანიზებული ფორმით, განურჩევლად რასისა, სქესობრივი ორიენტაციისა, სოციალური მდგომარეობისა, რელიგიური მრწამსისა და ფიზიკური შესაძლებლობისა. მასობრივი სპორტის განვითარება ხელს უწყობს მოსახლეობის ფიზიკურ გაჯანსაღებასა და ჯანსაღი ცხოვრების წესის დამკვიდრება-პოპულარიზაციას. მასობრივი სპორტი პირდაპირ კავშირშია და წარმოადგენს საფუძველს მაღალი მიღწევების სპორტის განვითარებისა. აღნიშნულის ფარგლებში განხორციელდება: 1. ეზოს ფეხბურთი, საპლაჟო და ფუტსალი; 2. სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა სპორტული სექცია; 3. სასკოლო ოლიმპიადა; 4. ბათუმი სპორტის ქალაქი; 5. ქვიშის სახეობების ფესტივალი; 6. სპორტული ბანაკი; 7. მხიარული თამაშები; 8. ველო მარათონი; 9. საქართველოს დამოუკიდებლობის დღისადმი მიძღვნილი სპორტული ღონისძიება; 10. ბათუმობის დღესასწაულისადმი მიძღვნილი სპორტული ღონისძიება; 11. ბავშვთა დღისადმი მიძღვნილი სპორტული ღონისძიები; 12. ქუჩის კალათბურთი; 13. ბათუმის თასი ფეხბურთში და ქვიშის ჭიდაობა.

კულტურის განვითარების ხელშეწყობის პროგრამაზე ჯამში გამოყოფილია 3,981.9 ათასი ლარი, რომლის ფარგლებშიც ფინანსდება შემდეგი 10 ქვეპროგრამა:

პროგრ. კოდი	კულტურა, ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი	ათას ლარში
05 01	სპორტის განვითარების ხელშეწყობა	6 344,2
05 02	მუნიციპალური სპორტული ინფრასტრუქტურის განვითარება და მოვლა-პატრონობა	3 290,6

05 03	კულტურული ღონისძიებები და ფესტივალები	4 629,0
05 04	კულტურულ-საგანმანათლებლო საქმიანობის ხელშეწყობა	3 738,5
05 05	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და განვითარება	2 283,2
05 06	ახალგაზრდობის განვითარების ხელშეწყობა	328,0
	სულ	20 613,5

კულტურული ღონისძიებების და ფესტივალები - უკანასკნელი ათწლეულების განმავლობაში ქალაქში რეგულარულად იმართება საერთაშორისო და რეგიონული მასშტაბის ფესტივალები და კულტურული ღონისძიებები, რაც ქალაქის პოპულარიზაციას და ცნობადობის გაზრდას უწყობს ხელს. ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს ბათუმის, როგორც შავი ზღვის რეგიონის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კულტურული ცენტრის განვითარება.

პროგრამის მეშვეობით განხორციელდება კულტურის პოპულარიზაცია და გაიზრდება კულტურის ხელმისაწვდომობა, დაცული იქნება თვითგამოხატვის მრავალფეროვნება, ადგილობრივ ხელოვანებს მიეცემათ საკუთარი შესაძლებლობების გამოვლენის საშუალება, უზრუნველყოფილი იქნება კულტურულ ცხოვრებაში შშმ პირთა და ეთნიკურ უმცირესობათა ჩართულობა, საზოგადოების ტრადიციული ღირებულებების დაცვა და სხვადასხვა კულტურის შეუზღუდავი თვითგამოხატვისა და კულტურათა შორის დიალოგის გაღრმავება.

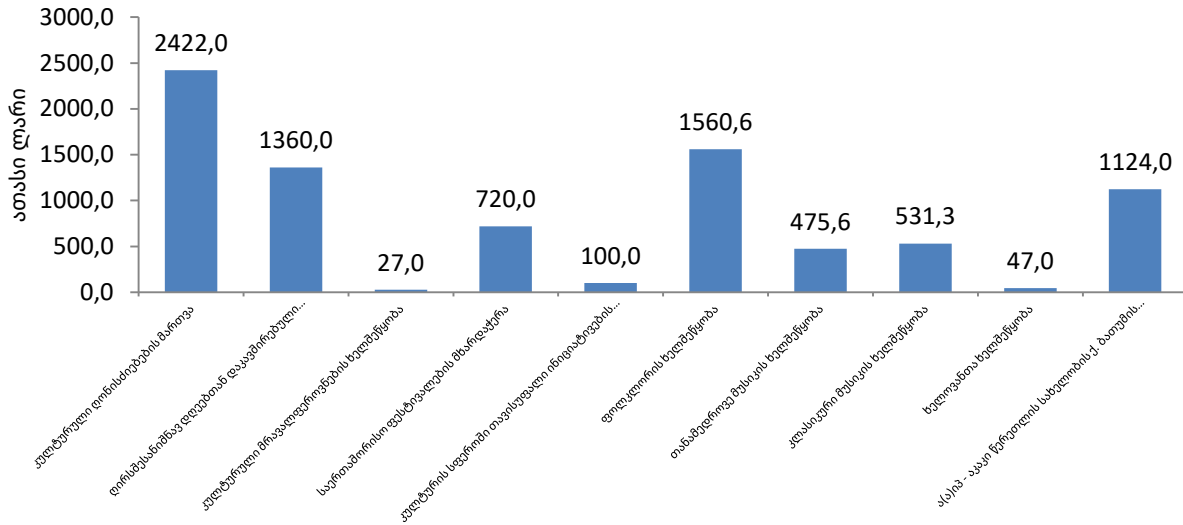
კულტურული მრავალფეროვნების ხელშეწყობის, კულტურის პოპულარიზაციის და კულტურაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით განხორციელდება შემდეგი ქვეპროგრამები:

- ✓ კულტურული ღონისძიებების მართვა;
- ✓ ღირსშესანიშნავ დღეებთან დაკავშირებული კულტურული ღონისძიებები;
- ✓ კულტურული მრავალფეროვნების ხელშეწყობა;
- ✓ საერთაშორისო ფესტივალების მხარდაჭერა;
- ✓ კულტურის სფეროში თავისუფალი ინიციატივების მხარდაჭერა

გრაფიკი #28

კულტურის სფეროს განვითარების ხელშეწყობის ქვეპროგრამები

კულტურულ-საგანმანათლებლო საქმიანობის ხელშეწყობა - შემოქმედებითი ინდუსტრიების განვითარება მრავალმხრივ მნიშვნელოვანია. მას მნიშვნელოვანი წვლილი შეტანა შეუძლია სხვადასხვა სფეროს და ზოგადად, ჩვენი ქალაქისა წინსვლაში. შემოქმედებითი ინდუსტრიები გაზრდიან ქალაქის საერთაშორისო იმიჯს და კულტურული ტურიზმის ხელშეწყობის გზით გააძლიერებენ ეკონომიკას. განვითარებული შემოქმედებითი სექტორი უზრუნველყოფს კონკურენტუნარიანი პროდუქტების და მომსახურებების წარმოებას, როგორც კულტურის, ისე სხვა სექტორებში. შესაბამისად, შემოქმედებითი ინდუსტრიების ხელშეწყობა წარმოადგენს ჩვენი ქალაქის პრიორიტეტს და კულტურის პოლიტიკის ერთ-ერთ სტრატეგიულ მიმართულებას.

პროგრამით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად განხორციელდება შემდეგი ქვეპროგრამები:

- ✓ ფოლკლორის ხელშეწყობა;
- ✓ თანამედროვე მუსიკის ხელშეწყობა;
- ✓ კლასიკური მუსიკის ხელშეწყობა;
- ✓ ხელოვანთა ხელშეწყობა;
- ✓ ა(ა)იპ „აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკა;

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და განვითარება - ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის საზღვრებში სარეაბილიტაციო-სარესტავრაციო სამუშაოების განხორციელების გზით ხორციელდება ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საზღვრებში არსებული კულტურული ძეგლების დაცვა და შენარჩუნება. საქართველოს ორგანული კანონის „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ მე-16 მუხლის მიხედვით, მუნიციპალიტეტის საკუთარი

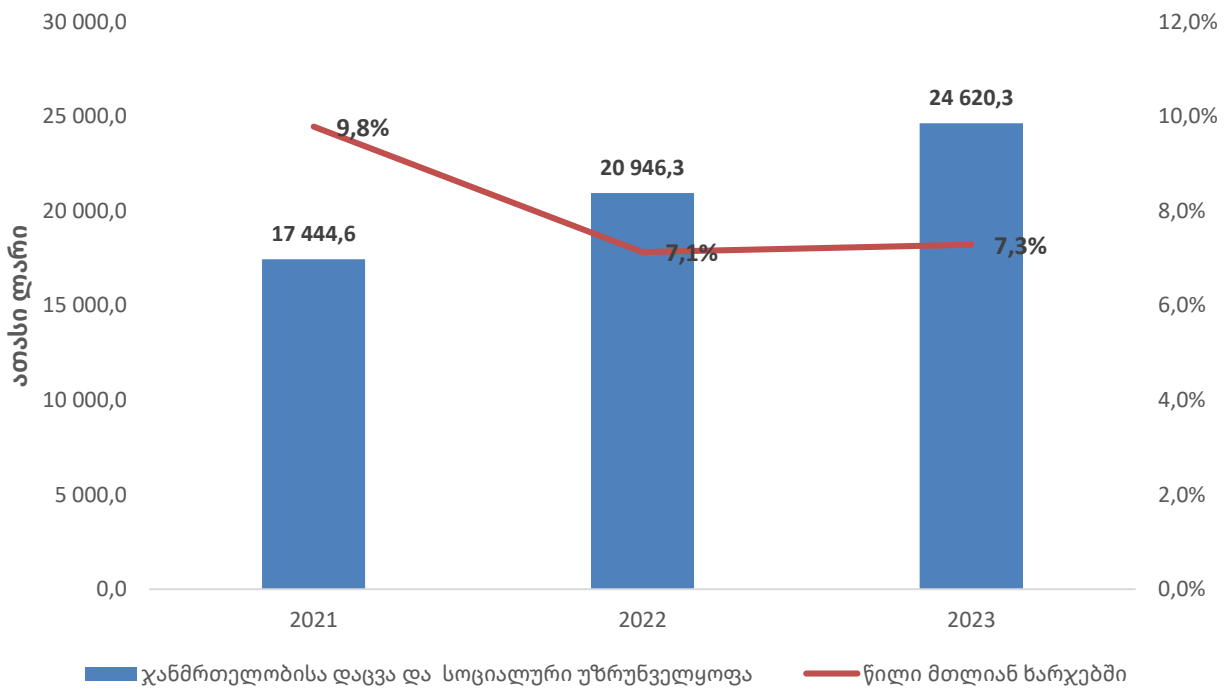
უფლებამოსილება ადგილობრივი მნიშვნელობის კულტურის ძეგლთა მოვლა-შენახვა, რეკონსტრუქცია და რეაბილიტაცია. ამ უფლებამოსილების შესრულების მიზნით, 2023 წელს განხორციელდება ქვეპროგრამა „კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების რეაბილიტაცია“, რომელიც ითვალისწინებს თამარის დასახლებაში თამარის ციხის და მიმდებარე ტერიტორიის სარეაბილიტაციო-სარეკონსტრუქციო სამუშაოებს, შენობის სარეაბილიტაციო სამუშაოების საავტორო ზედამხედველობასა და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების რეაბილიტაციასთან დაკავშირებული დაკავებულ თანხების დაბრუნებას და აკაკი წერეთლის სახელობის საჯარო ბიბლიოთეკის შენობის გამაგრება-რეაბილიტაციის სამუშაოებს.

მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა

ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის 2023 წლის ბიუჯეტის პროექტი მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალური უზრუნველყოფის პრიორიტეტის დაფინანსებისათვის ითვალისწინებს 24,620.3 ათასი ლარის გამოყოფას, რაც მთლიანი ბიუჯეტის ასიგნებების 7,3%-ს შეადგენს.

გრაფიკი #29

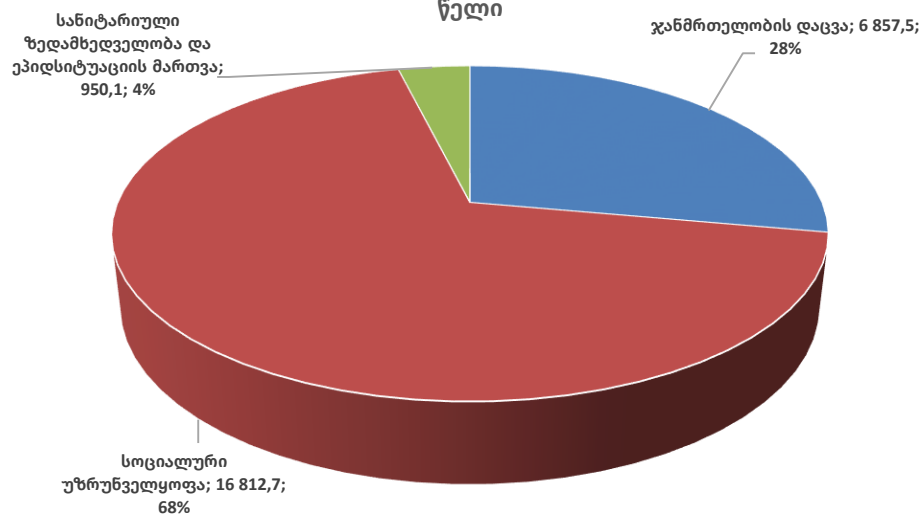
ჯანდაცვისა და სოციალური უზრუნველყოფის ხარჯები 2021-2023 წლებში

პრიორიტეტის საერთო დაფინანსების 68% მოდის სოციალური უზრუნველყოფის პროგრამებზე (16,812.7 ათასი ლარი), ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამებზე - 28% (6,857.5 ათასი ლარი) და სანიტარული ზედამხედველობის და ეპიდსიტუაციის მართვაზე - 4% (950,0 ათასი ლარი).

გრაფიკი #30

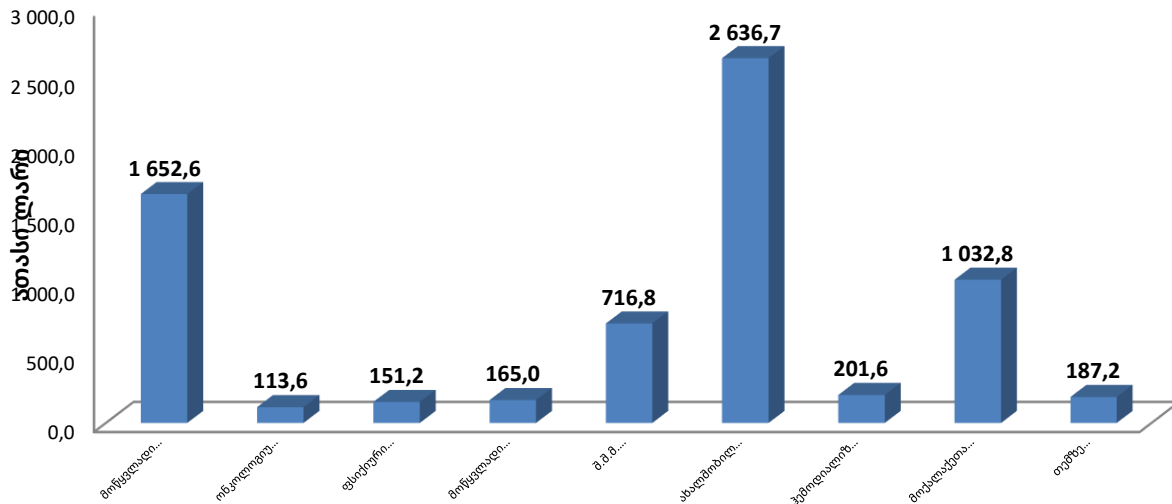
ჯანმრთელობისა და მოსახლეობის სოციალური უზრუნველყოფა. 2023 წელი

ჯანმრთელობის დაცვის ასიგნებებიდან ფინანსდება შემდეგი პროგრამები:

პროგრ. კოდი	ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამები (ათასი ლარი)	2023
06 01 01	მოწყვლადი სოციალური ჯგუფების მქონე პირთა მედიკამენტებითა და საკვები დანამატების კომპენსაციით უზრუნველყოფა	1 652,6
06 01 02	ონკოლოგიურ დაავადებათა ადრეული ფორმების დიაგნოსტიკა და პრევენცია	113,6
06 01 03	ფსიქიური პრობლემების მქონე პირთა ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაცია	151,2
06 01 04	მოწყვლადი ჯგუფების სტომატოლოგიური და ორთოპედიული მომსახურება	165,0
06 01 05	შ.შ.მ. სტატუსის ბავშვთა და ვეტერანთა საკურორტო სამკურნალო-რეაბილიტაცია	716,8
06 01 06	ახალშობილთა და ბავშვთა განვითარების შეფერხების პრევენცია და რეაბილიტაცია	2 636,7
06 01 07	ჰემოდიალიზის ცენტრის პაციენტთა და ლეიკემიით დაავადებულ ბავშვთა მატერიალური დახმარება	201,6
06 01 08	მოქალაქეთა ინდივიდუალური სამედიცინო დახმარება	1 032,8
06 01 10	თემზე დაფუძნებული მობილური გუნდის მომსახურება	187,2
სულ		6 857,5

ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამები

მოწყვლადი სოციალური ჯგუფების მქონე პირთა მედიკამენტებითა და საკვები დანამატების კომპენსაციით უზრუნველყოფა - ქრონიკული დაავადების მქონე პაციენტებისათვის სასიცოცხლო აუცილებლობას წარმოადგენს მედიკამენტების მიღება, რაც დიდ ხარჯებთან არის დაკავშირებული და რისი შედეგაც მოწყვლადი კატეგორიის მქონე მოსახლეობას არ შეუძლია. ამ მიზნით შემუშავებული იქნა ქრონიკული დაავადების მქონე პაციენტთა მედიკამენტებით უზრუნველყოფის სახელმწიფო პროგრამა, თუმცა ზოგიერთი ქრონიკული დაავადების (შაქრიანი დიაბეტი ტიპი 2, ეპილეფსია, ბრონქული ასთმა ,ქოდი, პარკინსონი) შემთხვევაში მოქალაქეები დამატებით ითხოვენ მედიკამენტების დამატებას. აქედან გამომდინარე, მათი დახმარების მიზნით, ქ. ბათუმის მერიამ შეიმუშავა ზემოაღნიშნული ქვეპროგრამა. ქვეპროგრამის ფარგლებში მედიკამენტები მიეწოდება:

- ✓ ბრონქული ასთმით და ქოდის მქონე 19 წლამდე ასაკის პირებს; 100 000-მდე სარეიტინგო ქულის მქონე პირებს, შშმ პირებსა და ასაკით პენსიონერებს;
- ✓ ეპილეფსიით დაავადებულ 18 წლის ჩათვლით ასაკის პირებს; 100 000-მდე სარეიტინგო ქულის მქონე პირს; შშმ პირებსა და ასაკით პენსიონერებს 9 თვის განმავლობაში აპრილი - დეკემბერი (300 ლარით ფინანსდება სახელმწიფო პროგრამით).
- ✓ პარკინსონით დაავადებულ 0-დან 100 000 ქულის მქონე პირებს, შ.შ.მ. პირებსა და ასაკით პენსიონერებს.
- ✓ ფენილკეტონურიით დაავადებულ პირებს საკვები დანამატების შექმნის მიზნით გაეწევათ მატერიალური დახმარება.
- ✓ სოციალურად დაუცველი და სხვა სოციალური კატეგორიის მოსახლეობის მედიკამენტებით უზრუნველყოფა.

- ✓ 18 წლამდე ასაკის ჰომოცისტინურიით, ცელიაკით, გალაქტოზემიით და მუკოვისციდოზით დაავადებულ პირებს საკვები დანამატების შეძენის მიზნით გაეწევათ მატერიალური დახმარება.
- ✓ შაქრიანი დიაბეტის მეორე ტიპით დაავადებულ 0-დან 100 000-მდე სარეიტინგო ქულის მქონე პირებს, შშმ პირებსა და ასაკით პენსიონერებს; 9 თვის განმავლობაში აპრილი -დეკემბერი; შშმ პირებსა და ასაკით პენსიონერებს (40 ლარით ფინანსდება სახელმწიფო პროგრამით).

ონკოლოგიურ დაავადებათა ადრეული ფორმების დიაგნოსტიკა და პრევენცია - მსოფლიოში და შესაბამისად საქართველოში მკვეთრად მოიმატა ონკოლოგიური დაავადებების მქონე პირთა რაოდენობამ და გამომდინარე აქედან მაღალია სიკვდილიანობის მაჩვენებლები. ამასთანავე დაავადების აღმოჩენა ხდება დაავადების გვიან ეტაპზე, როცა განკურნების შანსი ძალიან დაბალია, ამიტომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება დაავადების ადრეულ გამოვლენას საწყის ეტაპზე, როცა განკურნების შანსი 75 %-მდე აღწევს. ყოველივე ზემოთქმულის გათვალისწინებით, შემუშავებული იქნა აღნიშნული ქვეპროგრამა. ქვეპროგრამის ფარგლებში დაგეგმილია: ქ. ბათუმში რეგისტრირებულ 30-40 წლამდე ასაკის ქალებში მამოგრაფიული გამოკვლევა; ასევე მკერდის, პროსტატის, საშვილოსნოს, საკვერცხეების, ფარისებრი ჯირკვლის სხვადასხვა პათოლოგიებით დაავადებულ პირთა გამოკვლევა ონკომარკერებით; 25-დან 30 წლამდე ასაკის ქალებისათვის სარძევე ჯირკვლის ელასტოგრაფია. ფილტვის კიბოს სქრინინგი 50-დან 65 წლამდე ასაკის ქალებისა და მამაკაცებისათვის (გამოკითხვა, ექიმის კონსულტაცია და kT კვლევა).

ფსიქიური პრობლემების მქონე პირთა ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაცია - რეაბილიტაციის პროცესის ეს ნაწილი გულისხმობს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ინტეგრაციას ან რეინტეგრაციას საზოგადოებასთან, რითიც ეხმარება მას მოერგოს ოჯახის, საზოგადოების მოთხოვნებს. აგრეთვე, ამცირებს ნებისმიერ ეკონომიკურ თუ სოციალურ ხელის შემშლელ ფაქტორებს, ბარიერებს, რამაც, შესაძლოა დააბრკოლოს რეაბილიტაციის პროცესი. აღნიშნული ქვეპროგრამით ისარგებლებენ: ქ. ბათუმში რეგისტრირებული შშმ სტატუსის მქონე 18 წელს გადაცილებული პირები. თითოეული ბენეფიციარისთვის (ქ. ბათუმში მცხოვრებ 18 წლის ზემოთ ფსიქიური პრობლემების მქონე პირთათვის) ხდება რეაბილიტაციის ინდივიდუალური პროგრამის შედგენა. კერძოდ: უტარდებათ ერგოთერაპია, არტთერაპია, ოკუპაციური თერაპია, ფსიქოლოგიური დახმარება, პედაგოგის მომსახურება, ჩართული არიან სხვადასხვა კულტურულ ღონისძიებებში, ხდება საყოფაცხოვრებო და პროფესიული უნარ-ჩვევების გამომუშავება.

მოწყვლადი ჯგუფების სტომატოლოგიური და ორთოპედიული მომსახურება - სტომატოლოგიური მომსახურება ძვირადღირებულ სერვისს წარმოადგენს, რომელიც არ ფინანსდება საყოველთაო დაზღვევის მიერ და პრობლემას წარმოადგენს მოსახლეობის მოწყვლადი ჯგუფებისათვის. აქედან გამომდინარე, შემუშავებული იქნა მოწყვლადი ჯგუფების სტომატოლოგიური და ორთოპედიული მომსახურება. ქვეპროგრამის ფარგლებში

გათვალისწინებული სტომატოლოგიური და ორთოპედიული მომსახურებით ისარგებლებენ ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის უფასო მუნიციპალური სასადილოების ბენეფიციარები, ასევე ომის ვეტერანი (ასაკით პენსიონერი, ომში და ომის შემდგომ დაინვალიდებული პირი)

შ.შ.მ. სტატუსის ბავშვთა და ვეტერანთა საკურორტო სამკურნალო-რეაბილიტაცია - შშმ პირებისა და ომის ინვალიდებისათვის მათი დაავადებიდან გამომდინარე აუცილებლობას წარმოადგენს საკურორტო სამკურნალო-რეაბილიტაცია, რომელიც ეხმარება მათ დაავადების დაძლევაში, საზოგადოებასთან ინტეგრაციაში. აქედან გამომდინარე, შემუშავებული იქნა მოწყვლადი ჯგუფების დასვენება კურორტზე. ქვეპროგრამა ითვალისწინებს შშმ პირებისა და დაინვალიდებულ (ომში და ომის შემდგომ) ომის ვეტერანთა, ომში დაღუპულთა ოჯახის წევრების, შშმ სტატუსის ბავშვთა, სოციალურად დაუცველი (100 001-მდე სარეიტინგო ქულების მქონე) ხუთი და მეტი მრავალშვილიანი ოჯახების, მცირე ტიპის საოჯახო სახლის ბენეფიციართა დასვენებას 12 დღის (11 ღამე) მანძილზე.

ახალშობილთა და ბავშვთა განვითარების შეფერხების პრევენცია და რეაბილიტაცია - ბავშვთა ჯანმრთელობის ხელშეწყობა ქვეყნის მთავარ პრიორიტეტს წარმოადგენს. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია დაავადებათა ადრეულ ასაკში აღმოჩენა (სქრინინგი განსაკუთრებით გენეტიკური და თანდაყოლილი პათოლოგიების შემთხვევაში), ადრეული ინტერვენციის მომსახურების მიწოდების გზით შეზღუდული შესაძლებლობის, განვითარების დარღვევის ან ასეთი რისკის მქონე ბავშვების გამოვლენა, პროგრამაში ჩართვა და სარეაბილიტაციო მომსახურების მიწოდება, ბავშვების განვითარების სტიმულირება.

აქედან გამომდინარე შემუშავებული იქნა ახალშობილთა და ბავშვთა განვითარების შეფერხების პრევენცია და რეაბილიტაციის ქვეპროგრამა. ქვეპროგრამის ფარგლებში გათვალისწინებულია: ქ. ბათუმში დაბადებულ ახალშობილებს ჩაუტარდებათ სმენის მეორადი სქრინინგული გამოკვლევა; ქ. ბათუმში რეგისტრირებულ 7 წლამდე ასაკის განვითარების შეფერხების მქონე ბავშვებისათვის რეაბილიტაცია მულტიდისციპლინარული გუნდის ერთი ან საჭიროების შემთხვევაში რამდენიმე სპეციალისტის (ადრეული განვითარების სპეციალისტი, ფსიქოლოგი, ოკუპაციური თერაპევტი, ლოგოპედი, სპეციალური პედაგოგი და სხვა) მიერ; ქ. ბათუმში რეგისტრირებული 2-დან 10 წლამდე ასაკის სმენის დარღვევის მქონე ბავშვთა რეაბილიტაციის ფარგლებში ქ. ბათუმში რეგისტრირებული სმენის დარღვევის მქონე 2-დან 10 წლამდე ასაკის ბავშვებს ჩაუტარდებათ ფსიქოლოგის და ლოგოპედის მომსახურება. აუტისტური სპექტრის დარღვევის მქონე 2-დან 18 წლის ასაკის ჩათვლით პირებს გამოყენებითი ქცევითი ანალიზის თერაპია, საჭიროებისამებრ მეტყველების თერაპია, ოკუპაციური თერაპია და სხვა. საშუალოდ 20 გაკვეთილი თვის განმავლობაში. ქ. ბათუმში რეგისტრირებულ ერთ წლამდე ასაკის ბავშვებს ჩაუტარდებათ მენჯ-ბარძაყის სახსრის დისპლაზიისა და ამოვარდნილობის ამბულატორიული მკურნალობის კურსი (15 სამკურნალო მასაჟი, 15 ფიზიოპროცედურა, კალციუმის შემცველი მედიკამენტები).

ჰემოდიალიზის ცენტრის პაციენტთა და ლეიკემიით დაავადებულ ბავშვთა მატერიალური

დახმარება - ქვეპროგრამა ითვალისწინებს ფინანსურ ხელშეწყობას თირკმლის პათოლოგიის მქონე შ.შ. მ პირებზე, რომლებიც არიან ჰემოდიალიზის ცენტრის პაციენტები და ესაჭიროებათ მინიმუმ 12 პროცედურა თვის განმავლობაში შესაბამისი ტრანსპორტირებით და ასევე, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ლეიკემიით დაავადებულ ბავშვებზე, რომლებსაც ყოველთვიურად ესაჭიროებათ მედიკამენტების შეძენა და სხვადასხვა დიაგნოსტიკური კვლევების ჩატარება ქ. თბილისში. ქვეპროგრამის ფარგლებში, ქ. ბათუმში რეგისტრირებულ ჰემოდიალიზის ცენტრის პაციენტებს გაეწევათ ყოველთვიური სუბსიდირება 80 ლარის ოდენობით, ხოლო ლეიკემიით დაავადებულ პირებს (18 წლის ჩათვლით) გაეწევათ დახმარება 200 ლარის ოდენობით.

მოქალაქეთა ინდივიდუალური სამედიცინო დახმარება - საქართველოს მოსახლეობისათვის

სამედიცინო დახმარება ძირითადად უზრუნველყოფილია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებული მთელი რიგი სამედიცინო პროგრამებით. მიუხედავად ამისა, მოსახლეობის ნაწილს, მცირე შემოსავლების გამო, არ აქვს საშუალება დაფაროს იმ სამედიცინო მომსახურების ხარჯები, რომლებიც სრულად არ იფარება სხვადასხვა სამედიცინო პროგრამებით. აქედან გამომდინარე, ქ. ბათუმის მერიამ შეიმუშავა თანადაფინანსების ქვეპროგრამა სოციალურად დაუცველი და სხვა სოციალური კატეგორიის მოსახლეობისათვის, რომლებიც უსახსრობის გამო ვერ ახერხებენ მკურნალობის ჩატარებას. ასევე ინდივიდუალური დახმარების ღონისძიებები (500 ლარამდე) მაღალტექნოლოგიური დიაგნოსტიკური კვლევებისათვის და გეგმიური გულის ან/და კორონარული არტერიების ანგიოგრაფიის დაფინანსება იმ ბენეფიციარებისათვის (# 36 დადგენილება) (ქალები 60 წლამდე, მამაკაცები 65 წლამდე), რომელთა დარიცხული თვიური ხელფასი ნაკლებია 1000 ლარზე/ არასტაბილური შემოსავლის მქონე) , არ ფინანსდებიან საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამითა და აჭარის ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამებით. მათ შესაბამისი დიაგნოსტიკური კვლევის საშუალო ფასიდან დაუფინანსდებათ 50 პროცენტი.

ღვიძლის ტრანსპლანტაცია და ძვლის ტვინის გადანერგვა მიეკუთვნება ისეთ ძვირადღირებულ ოპერაციათა რიცხვს, რომელიც პაციენტებისათვის გადაუდებელ აუცილებლობას წარმოადგენს და მათთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელია. ასეთი პირების დახმარების მიზნით, ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტმა შეიმუშავა ქ. ბათუმში რეგისტრირებულ ღვიძლის ტრანსპლანტაციის და ძვლის ტვინის გადანერგვის საჭიროების მქონე პირთა დახმარების ღონისძიება.

თემზე დაფუძნებული მოხილვითი გუნდის მომსახურება - მძიმე ფსიქიკური აშლილობის მქონე

პირები, რომლებიც ხშირად ან ხანგრძლივი დროით თავსდებიან სტაციონარში, ხოლო სტაციონარიდან გაწერის შემდეგ სულ მცირე ბოლო სამი თვის განმავლობაში არ/ან ვერ აკითხავენ ამბულატორიულ დაწესებულებას, მიუხედავად საჭიროებისა, ხშირად რჩებიან მკურნალობის გარეშე, რაც ფსიქოპათოლოგიური სიმპტომატიკისა და ჯანმრთელობის

მდგომარეობის გაუარესებას იწვევს. ამ ადამიანებისათვის აუცილებლობას წარმოადგენს უწყვეტი მომსახურეობის განხორციელება, რომელიც შეუძლებელია სათემო სერვისების განვითარების გარეშე. ასევე ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო კონცეფციის თანახმად, პრიორიტეტულია, თანამედროვე თემზე დაფუძნებული სერვისების დანერგვის საფეხურეობრივი პროცესი და ფსიქოსოციალური რეაბილიტაციისა და ბინაზე მომსახურების სერვისის განვითარება მობილური გუნდის (ფსიქიატრი, სოციალური მუშაკი, ფსიქოლოგი, ექთანი/უმცროსი ექიმი) საშუალებით. აქედან გამომდინარე, ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტმა შეიმუშავა ქ. ბათუმში რეგისტრირებული პაციენტებისათვის თემზე დაფუძნებული მობილური გუნდის მომსახურების ღონისძიება, რომლის ფარგლებში, 100 პირისათვის საჭიროებიდან გამომდინარე გათვალისწინებულია:

- ✓ მდგომარეობის ინდივიდუალური მართვის გეგმის შემუშავება და განხორციელება თითოეული პაციენტისათვის;
- ✓ შინ მომსახურება, რეგულარული ვიზიტები პაციენტის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით (4-მდე თვეში), სატელეფონო კონსულტაცია;
- ✓ მობილური გუნდის ექიმი ფსიქიატრის მიერ დანიშნული მედიკამენტებით უზრუნველყოფა;
- ✓ პაციენტის სოციალური უნარ-ჩვევების ტრენინგი, სამედიცინო მომსახურებასთან ერთად სოციალური პრობლემების მოგვარებაში დახმარება (საჭიროების შესაბამისად პაციენტის და მისი მხარდამჭერების ინფორმირება ან/და დოკუმენტაციის შეგროვებაში დახმარება ან/და თანხლება უწყებებში ვიზიტისას);
- ✓ პაციენტის, პაციენტის ოჯახის წევრების და მხარდამჭერების ფსიქოგანათლება და მხარდამჭერი ფსიქოთერაპია; ვ) ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში სტაციონირების კრიტერიუმების არსებობის შემთხვევაში პაციენტის სტაციონირების ორგანიზება;
- ✓ 8 საათის მანძილზე სერვისის ხელმისაწვდომობა;
- ✓ სომატური პრობლემების გამოვლენის შემთხვევაში პაციენტის და მისი მხარდამჭერების ინფორმირება არსებული სომატური პრობლემების, შემდგომი კვლევის საჭიროების და ხელმისაწვდომი პროგრამების შესახებ, ამასთან, სომატური პროფილის ექიმთან ვიზიტისას ან გამოკვლევებისას თანხლება, თუ დამოუკიდებლად ამას ვერ ახერხებს პაციენტი და სომატური პრობლემები ნეგატიურად აისახება მის ფსიქიკურ მდგომარეობაზე.

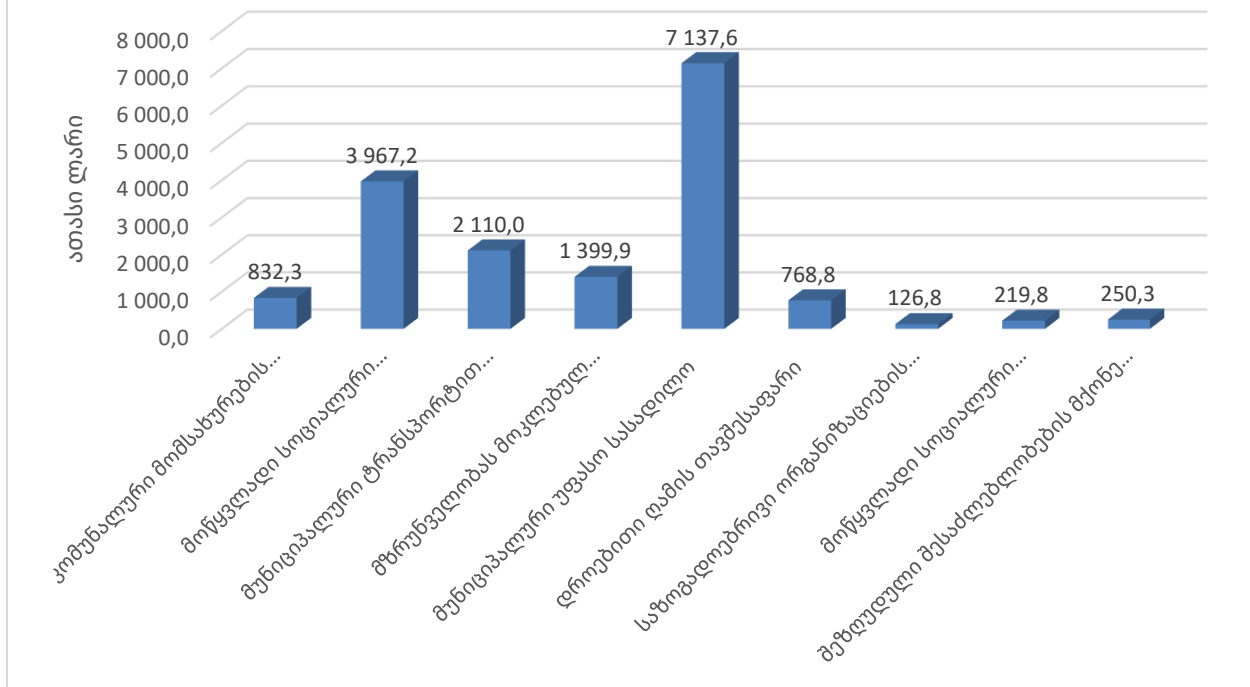

სოციალური დაცვის პროგრამებისათვის ბათუმის 2023 წლის ბიუჯეტი ითვალისწინებს 16,812.7 ათასი ლარის გამოყოფას. აღნიშნული თანხის ფარგლებში დაფინანსდება შემდეგი 10 ქვეპროგრამა:

პროგრ. კოდი	სოციალური უზრუნველყოფის პროგრამები (ათასი ლარი)	2023
06 02 01	კომუნალური მომსახურების საფასურის სუბსიდირება	832,3
06 02 02	მოწყვლადი სოციალური კატეგორიების მატერიალური დახმარებით უზრუნველყოფა	3 967,2
06 02 03	მუნიციპალური ტრანსპორტით მგზავრობის საფასურის სუბსიდირება	2 110,0
06 02 04	მზრუნველობას მოკლებულ ბენეფიციართა მოვლა-პატრონობა და მოვლის საჭიროების მქონე პირთა დახმარება	1 399,9
06 02 05	მუნიციპალური უფასო სასადილო	7 137,6
06 02 06	დროებითი ღამის თავშესაფარი	768,8
06 02 07	საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მხარდაჭერა	126,8
06 02 09	მოწყვლადი სოციალური კატეგორიებისათვის მინიმალური სოციალური პირობების შექმნა	219,8
06 02 10	შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების ასისტენტით მომსახურება	250,3
06 02 11	დასაქმების ხელშეწყობა	0,0
სულ		16 812,7

გრაფიკი #32

მოსახლეობის სოციალური უზრუნველყოფა

კომუნალური მომსახურების საფასურის სუბსიდირება - ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიან პრიორიტეტს წარმოადგენს მოწყვლადი სოციალური კატეგორიისათვის სოციალური თანასწორობის უზრუნველყოფა. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია შესაბამისი კატეგორიის მოსახლეობისათვის კომუნალური, სატელეფონო-სააბონენტო გადასახადებისა და გაზიფიცირების მონტაჟის საფასურიდან გათავისუფლება, რაც გარკვეულწილად გააუმჯობესებს მათ მატერიალურ მდგომარეობას. აქედან გამომდინარე, შემუშავებული იქნა კომუნალური მომსახურების საფასურის სუბსიდირების ქვეპროგრამა.

სოციალური უზრუნველყოფის მიმართულებით, ქვეპროგრამის ფარგლებში დაგეგმილია შემდეგი ღონისძიებები:

- ✓ მკვეთრად გამოხატული შშმ პირების, მათ შორის შშმ სტატუსის ბავშვების; ვეტერანების, მათთან გათანაბრებული პირების, ომში დაღუპულთა ოჯახის წევრების და მარჩენალდაკარგულების; 0-დან 70000 ლარის მქონე სოციალურად დაუცველი პირების, მრავალშვილიანი ოჯახების (5 და მეტი შვილი), მარტოხელა მშობლების (მარტოხელა დედა / მარტოხელა მამა) და მათი შვილების ყოველთვიურად წყლისა და კანალიზაციის საფასურის (ერთეულის ფასი - 2,6255 ლარი) საქართველოს

ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისიის 2021 წლის 30 დეკემბრის #74 დადგენილებით და დასუფთავების მოსაკრებლის (ერთეულის ფასი - 1,30 ლარი) უზრუნველყოფა. ქალაქ ბათუმის საკრებულოს 2016 წლის 29 იანვრის #3 დადგენილებით იმ ფიზიკური პირებისათვის, რომელთა ოჯახის სარეიტინგო ქულა 70001-მდეა. მოსაკრებლის განაკვეთი ერთ სულ მოსახლეზე განისაზღვრა 1,00 ლარით, ოჯახის წევრთა რაოდენობის მიუხედავად, სულადობის მაქსიმალური ზღვრული ოდენობა განისაზღვრა 4 სულით;

- ✓ მკვეთრად გამოხატული შშმ პირების, მათ შორის შშმ სტატუსის ბავშვების; ვეტერანების, მათთან გათანაბრებული პირების, ომში დაღუპულთა ოჯახის წევრების და მარჩენალდაკარგულების ყოველთვიურად სატელეფონო-სააბონენტო გადასახადის დავალიანების (ერთეულის ფასი - არაუმეტეს 5 ლარისა) დაფარვით უზრუნველყოფა;
- ✓ მკვეთრად გამოხატული შშმ პირის, მათ შორის შშმ სტატუსის ბავშვების; ვეტერანების, მათთან გათანაბრებული პირების, ომში დაღუპულთა ოჯახის წევრების და მარჩენალდაკარგულების; 0-დან 70000 ქულის მქონე სოციალურად დაუცველი ოჯახის გაზიფიცირებით უზრუნველყოფა - კერძოდ, ბუნებრივი აირის მილგაყვანილობისა და მრიცხველის სამონტაჟო სამუშაოების ღირებულების 90%-ის თანადაფინანსება ერთი წერტილის გათვალისწინებით გაზქურამდე;
- ✓ ვეტერანის, მათთან გათანაბრებული პირების, ომში დაღუპულთა ოჯახის წევრების და მარჩენალდაკარგულებისათვის ყოველთვიურად 5 კგ თხევადი აირის შეძენა, რომელთაც არა აქვთ შეყვანილი ბუნებრივი აირი საცხოვრებელ ფართში.

მოწყვლადი სოციალური კატეგორიების მატერიალური დახმარებით უზრუნველყოფა - unicefi-ს რეკომენდაციების შესაბამისად მოწყვლადი კატეგორიებისათვის კეთილდღეობის კვლევის ანალიზის მიხედვით ცხოვრების დონის ამაღლებაზე ყველაზე ეფექტურად მოქმედებს მიზნობრივი მატერიალური დახმარებები. აქედან გამომდინარე, შემუშავებული იქნა მოწყვლადი სოციალური კატეგორიების მატერიალური დახმარებით უზრუნველყოფის ქვეპროგრამა, რომელსაც აქტუალურობიდან და მოსახლეობის მოწყვლადი კატეგორიის მოთხოვნიდან გამომდინარე ემატება ორი ღონისძიება; 18 წლამდე შშმ პირთა ყოველთვიური მატერიალური დახმარება და 30000-მდე ქულის მქონე ოჯახების კომუნალური გადასახადების სუბსიდირება ნოემბერ-დეკემბრის განმავლობაში. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ქვეპროგრამის ფარგლებში, მატერიალური დახმარება გაეწევა:

- ✓ სამშობლოს წინაშე ღვაწლმოსილ პირებს, კერძოდ: ომისა და სამხედრო ძალების ვეტერანებს სადღესასწაულო დღეებთან დაკავშირებით, კერძოდ: 15 თებერვალს - სხვა სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე ბრძოლებში დაინვალიდებულ ვეტერანებს; 9 მაისთან დაკავშირებით - II მსოფლიო ომის ვეტერანებს და II მსოფლიო ომში დაღუპული პირის ოჯახის წევრებს; 27 სექტემბერთან დაკავშირებით საქ. ტერ. მთ. ბრძოლებში დაღუპულთა ოჯახის წევრებსა და დაინვალიდებულ ვეტერანებს. ახალ წელთან

დაკავშირებით - სხვა სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე ბრძოლებში დაინვალიდებულ ვეტერანებს, საქ. ტერ. მთ. ბრძოლებში დაღუპულთა ოჯახის წევრებსა და დაინვალიდებულ ვეტერანებს, II მსოფლიო ომის ვეტერანებს და II მსოფლიო ომში დაღუპულთა ოჯახის წევრებს.

- ✓ შვილის შეძენასთან დაკავშირებით 0-დან 100 001- მდე ქულის მქონე ოჯახებს.
- ✓ გარდაცვლილი ვეტერანის (ომის მონაწილე) და სოციალურად დაუცველი გარდაცვლილი პირის 0-70000 სარეიტინგო ქულის მქონე ოჯახის წევრებს.
- ✓ მოხდება ეტლით მოსარგებლე შშმ სტატუსის მქონე სტუდენტების სატრანსპორტო ხარჯების სუბსიდირება.
- ✓ მატერიალური დახმარების გაცემა 0-70000-მდე სარეიტინგო ქულის მქონე 3-შვილიან ოჯახებზე, 0-70000-მდე სარეიტინგო ქულის მქონე 4-შვილიან ოჯახებზე, 0-70000-მდე სარეიტინგო ქულის მქონე 5 და მეტი შვილიან ოჯახებზე, უდემდამო ბავშვების ყოველთვიური დახმარება, მარტოხელა მშობლების ყოველთვიური დახმარება, 0-დან 100 000 ქულის მქონე ოჯახებს ბავშვთა მოვლის საშუალებების შესაძენად ყოველთვიური დახმარება ყოველ ერთ წლამდე.
- ✓ 18 წლის ასაკის ჩათვლით შშ მქონე მოვლის საჭიროების მქონე პირთა მატერიალური დახმარება.
- ✓ სოციალურად დაუცველი ოჯახების (0-100000 ქულის მქონე) ყოველი ერთი წლიდან ორ წლამდე ასაკის ბავშვზე ყოველთვიური მატერიალური დახმარების გაწევა.
- ✓ 18 წლამდე შშმ პირთა ყოველთვიური მატერიალური დახმარება.
- ✓ 30000-მდე ქულის მქონე ოჯახების კომუნალური გადასახადების სუბსიდირება 5 თვის განმავლობაში.

მუნიციპალური ტრანსპორტით მგზავრობის საფასურის სუბსიდირება - სოციალურად დაუცველი 0-დან 70000 ქულის მქონე პირების, მასწავლებლების, მოსწავლეების, სტუდენტების, შშმ პირების, პენსიონერების, ვეტერანებისა და მათთან გათანაბრებული პირების მუნიციპალურ ტრანსპორტზე მომსახურების ხელმისაწვდომობის გაზრდისა და სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით, ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიამ შეიმუშავა საქალაქო ტრანსპორტით სარგებლობაზე მგზავრობის საფასურის სუბსიდირების ქვეპროგრამა, განსაზღვრული სოციალური კატეგორიების პირთა (ბათუმის ხანდაზმულთა სოციალური ცენტრის ბენეფიციარები, ვეტერანებისა და მათთან გათანაბრებული პირები, 0-70 000 ქულის მქონე ბენეფიციარები, შშმ პირები, შშმ სტატუსის ბავშვები, მოსწავლეები, მასწავლებლები, ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების თანამშრომლები და სკოლების მანდატურები, საბავშვო ბაღების და ბიბლიოთეკების თანამშრომლები, პროფესიული კოლეჯის "Black sea" თანამშრომლები, რომელთა შრომის ანაზღაურება (სარგო) არ აღემატება 625 ლარს თვეში, სტუდენტები, იძულებით გადაადგილებული პირები, ასაკით პენსიონერები, მარტოხელა მშობლები და სსიპ სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა აჭარის რეგიონალური ცენტრის ბენეფიციარები) მუნიციპალური ტრანსპორტით მგზავრობის საფასურის 100%-ით სუბსიდირება. ქვეპროგრამის ფარგლებში დაფინანსება

განხორციელება M3 კლასის საქალაქო სამგზავრო ავტობუსით ქალაქის ფარგლებში მგზავრობის საფასურის კომპენსაციის სახით (საშუალოდ 15 მგზავრობა).

მზრუნველობას მოკლებულ ბენეფიციართა მოვლა-პატრონობა და მოვლის საჭიროების მქონე პირთა დახმარება - უპოვარ და მზრუნველობას მოკლებულ ბენეფიციარებზე ზრუნვა მუნიციპალიტეტის საქმიანობის ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებას წარმოადგენს. განსაკუთრებით იმ პირთათვის, რომლებიც დარჩენილი არიან ყოველგვარი მოვლა-პატრონობის გარეშე. დღეისათვის არსებული სახელმწიფო თუ საერთაშორისო ორგანიზაციები სრულად ვერ ახდენენ ამ კატეგორიის მოქალაქეთა სამედიცინო-სოციალურ დახმარებას (სამედიცინო მომსახურება, თავშესაფრითა და კვებით უზრუნველყოფა და სხვა). ხშირ შემთხვევაში აქცენტი კეთდება მხოლოდ ინდივიდუალურ/ნაწილობრივ მომსახურებაზე (მხოლოდ ცალკე აღებული კვება, სამედიცინო მომსახურება ან თავშესაფარი). ამ მხრივ ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტი უკვე წლების განმავლობაში ახორციელებს უპოვარ და მზრუნველობამოკლებულ ბენეფიციართა მოვლა-პატრონობის ხარჯების დაფინანსებას, რომელიც ითვალისწინებს ამ კატეგორიის მოქალაქეების თავშესაფრით, შესაბამისი სამედიცინო მომსახურებით, საყოფაცხოვრებო პირობებითა და კვებით უზრუნველყოფას.

გარდა ამისა გათვალისწინებულია სამედიცინო და სოციალური სერვისების მიწოდება სახლის პირობებში იმ ბენეფიციარებზე, რომლებსაც ყველაზე მეტად სჭირდებათ დახმარება. კერძოდ, მომსახურება გაეწევა ქრონიკულად დაავადებულ, ხანგრძლივი მოვლის საჭიროების მქონე ან/და საწოლს მიჯაჭვულ ქ. ბათუმში რეგისტრირებულ 0-დან 100 000-მდე ქულის მქონე ბენეფიციარებს, შშმ პირებს, ასაკით პენსიონერებს. ისინი უზრუნველყოფილი იქნებიან სამედიცინო დახმარებით (პრევენცია, მკურნალობა, რეაბილიტაცია) ყოველდღიურ საქმიანობაში მხარდაჭერით (განათლება, უნარების განვითარება, პერსონალური ჰიგიენის მოწესრიგება) პაციენტებისა და ახლობლების ფსიქოლოგიური და სოციალური დახმარებით (მხარდაჭერა, ჯანსაღი სოციალური გარემოს შექმნა, ასევე საჭირო სერვისების მისაღებად).

მუნიციპალური უფასო სასადილო - ა(ა)იპ - ბათუმის სოციალური სერვისების სააგენტო ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ექვსი უფასო მუნიციპალური სასადილოს მეშვეობით ყოველდღიურად, დღეში ერთხელ, აწვდის სოციალურად დაუცველ ბენეფიციარებს ცხელი საკვებს, რომელიც გადაუდებელ აუცილებლობას წარმოადგენს მათი არსებობისათვის. 2023 წელს სააგენტო მოემსახურება 7650 ბენეფიციარს. ყოველთვიურად ხდება მოსარგებლე პირთა რაოდენობაში ცვლილების შეტანა სსიპ საქართველოს სოციალური მომსახურების სააგენტოდან მიწოდებული სოციალურად დაუცველ ბენეფიციართა ბაზის საფუძველზე. მომსახურებით ისარგებლებენ ის მოქალაქეები, რომლებიც მონაწილეობენ „სოციალურად დაუცველი ოჯახების იდენტიფიკაციის, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასებისა და მონაცემთა ბაზის ფორმირების სახელმწიფო პროგრამაში“ და მინიჭებული აქვთ 0-დან 65000 ჩათვლით სარეიტინგო ქულა და წარმოადგენენ განაცხადებს. გარდა ამისა, სოციალურად დაუცველი ოჯახების (შინამეურნეობების) სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასების მეთოდოლოგიის დამტკიცების შესახებ,

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 31 დეკემბერის დადგენილება №758-ის გათვალისწინებით. ბენეფიციართა შერჩევა ხორციელდება ელექტრონული პროგრამის მეშვეობით, სარეიტინგო ქულების მიხედვით, ქვევიდან ზევით პრინციპით. ქვეპროგრამით ასევე გათვალისწინებულია მარტოხელა ბენეფიციართა ბინაზე მომსახურება და ადგილზე კვება, რომლებიც ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო ვერ ახერხებენ გადაადგილებას.

უფასო მუნიციპალური სასადილოების გამართული და შეუფერხებელი ფუნქციონირების მიზნით განხორციელდება ორგანიზაციის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განახლება.

დროებითი ღამის თავშესაფარი - ქვეპროგრამა ითვალისწინებს ყოველდღიურად 70 ბენეფიციარისათვის ღამის გათევას, ორჯერად კვებას (საუზმე, ვახშამი) და სუფთა ტანსაცმლით უზრუნველყოფას, საჭიროების შემთხვევაში სამედიცინო მომსახურების გაწევას. ასევე, სადღესასწაულო დღეებში (აღდგომის დღესასწაულზე და საახალწლოდ) ერთჯერადი საჩუქრების გაცემას. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიამ 2022 წელს დაიწყო დროებითი ღამის თავშესაფრის შენობის სრული რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქცია. „(ა)იპ ბათუმის სოციალური სერვისების სააგენტო“ 2023 წლიდან განხორციელებს რეაბილიტირებული შენობის სრულ აღჭურვას ახალი ავეჯითა და ინვენტარით, ასევე განხორციელდება საშტატო განრიგის განახლება და მისი მორგება ტექნიკურ რეგლამენტზე - „მიუსაფართა დროებითი თავშესაფრის ფუნქციონირების მინიმალური სტანდარტების დამტკიცების შესახებ.“

საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მხარდაჭერა - საქართველოს წითელი ჯვრის საზოგადოების ბათუმის ხანდაზმულთა სოციალური ცენტრი გაიხსნა 2011 წელს და დღემდე აგრძელებს ხანდაზმულ მოხუცებზე და პენსიონერებზე ზრუნვას, უქმნის მათ ცენტრის პირობებში თბილ გარემოს, აწყობს მათი ნამუშევრების (ხელნაკეთი ნივთების) გამოფენა-გაყიდვას, მათი მონაწილეობით კულტურულ ღონისძიებებს, ექსკურსიებს. ხანდაზმულთა დღის სოციალური ცენტრის მართვასა და ფუნქციონირებაში ადგილობრივი თვითმმართველობის მეტი ჩართულობის და მათი როლის გაზრდის მიზნით სოციალური დაცვის პროგრამის ფარგლებში არაერთი წელია ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერია უწევს მატერიალურ მხარდაჭერას ბათუმის ხანდაზმულთა დღის სოციალურ ცენტრს, რომელიც ითვალისწინებს (საოფისე, საკანცელარიო, ოფისის, კომუნალური, სამივლინებო და საყოფაცხოვრებო ნივთების შეძენა) ხარჯების დაფარვას. ასევე საქართველოს წითელი ჯვრის საზოგადოება დებულებიდან გამომდინარე ახორციელებს სხვადასხვა აქტივობებს სტიქიური უბედურებების და საგანგებო სიტუაციების დროს, სისხლის დონაციის, ეპიდემიების დროს, მონაწილეობს სამძებრო და სამაშველო საქმიანობაში, მოსახლეობისათვის პირველადი დახმარების უზრუნველყოფასა და გადამზადებაში. ამ კუთხით ადგილობრივი თემების გაძლიერების, კატასტროფების ზეგავლენის შემსუბუქების, უსაფრთხო გარემოს და სიცოცხლის ხელშეწყობის მიზნით ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტი ახორციელებს საქართველოს წითელი ჯვრის საზოგადოების სუბსიდირებას. მხარდაჭერა გათვალისწინებულია ბათუმის ვეტერანთა საზოგადოებრივ ორგანიზაციებზე, რომლებიც

უზრუნველყოფენ ვეტერანთა ინფორმირებას და მეტ ჩართულობას სოციალურ პროგრამებში, შემოდინა წინადადებებით ვეტერანებისათვის ახალი პროექტების შემუშავებისა და განხორციელების თვალსაზრისით, აქტიურად ერთვებიან და მონაწილეობენ ვეტერანებისათვის ორგანიზებულ ღონისძიებებში. ასევე ძალიან აქტუალურია შშმ პირთა საოჯახო ტიპის სახლის მხარდაჭერა. დამოუკიდებელი ცხოვრების დღის ცენტრი USAID დამოუკიდებელი ცხოვრების პროგრამის ფარგლებში ფინანსირდება 57 პროცენტის ფარგლებში, ხოლო დარჩენილი 43% , ითვალისწინებს იჯარის, კომუნიკაციების, კომუნალური, ტრანსპორტირების ღონისძიებებისა და საოფისე ხარჯის ანაზღაურებას, რაც შეადგენს თვეში 2 985 ლარს და აუცილებელია ცენტრის ფუნქციონირებისათვის, რისი გადახდის საშუალებაც აღნიშნულ ცენტრს არ გააჩნია. ახალი ღონისძიების სახით ქვეპროგრამას ემატება ააიპ იალქანის მხარდაჭერის ღონისძიება, რომელიც ახორციელებს მიუსაფარი ბავშვების მხარდაჭერას და გულისხმობს საკანცელარიო, ოფისის, კომუნალური ხარჯების დაფინანსებას. აღნიშნული ქვეპროგრამის ფარგლებში ასევე გათვალისწინებულია ვეტერანთა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ხელშეწყობა მათი მომართვის საფუძველზე .

მოწყვლადი სოციალური კატეგორიებისათვის მინიმალური სოციალური პირობების შექმნა - unicef-ის კვლევის მიხედვით, უპირატესად მოწყვლადი კატეგორიის მოსახლეობის აუცილებლობას წარმოადგენს მატერიალური დეპრივაციის დაძლევა და მინიმალური საცხოვრებელი პირობების შექმნა, რომლის დაძლევის მიზნით შემუშავებული იქნა ზემოაღნიშნული ქვეპროგრამა. ქვეპროგრამის ფარგლებში დაგეგმილია საკუთრებაში არსებული საცხოვრებელი ფართის რეაბილიტაციისათვის საჭირო მასალების შეძენა და საშუალო მასალის გაცემა სოციალურად დაუცველი შშმ და ბინაზე მოვლის საჭიროების მქონე პირებისათვის, რომელთა სარეიტინგო ქულა არ აღემატება 57 001; სამი და მეტ შვილიანი, სოციალურად დაუცველი ოჯახებისათვის, რომელთა სარეიტინგო ქულა არ აღემატება 30 001 და სოციალურად დაუცველი ოჯახებისათვის, რომელთა სარეიტინგო ქულა არ აღემატება 1001-ს.

შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების ასისტენტით მომსახურება - შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები, კერძოდ კი მკვეთრად შეზღუდული სტატუსის მქონე უსინათლოები უმეტესად ვერ ახერხებენ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში აქტიურ ჩართვას. ამ ადამიანებს ხშირად სჭირდებათ სამედიცინო, საყოფაცხოვრებო, სახელმწიფო და სხვა დაწესებულებებში ვიზიტი, რისთვისაც სჭირდებათ დამხმარე პირების (გამცილებლების) მომსახურება. ქვეპროგრამა ითვალისწინებს მკვეთრად შეზღუდული სტატუსის მქონე უსინათლოთა გადაადგილების მიზნით გამცილებლის მომსახურების დაფინანსებას. ასევე ე.წ. „ ამოსუნთქვის საშუალებას“, ოჯახის წევრებისათვის, რომელიც გულისხმობს გამცილებლების მიერ მომსახურების პერიოდში ნაწილობრივ სოციალური მუშაკის ფუნქციების შეთავსებას. საწყის ეტაპზე დაგეგმილია, რომ აღნიშნული სერვისით ისარგებლებს 48 ბენეფიციარი, რომელთაც მოემსახურება რვა ასისტენტი (გამცილებელი). ერთი ასისტენტი მოემსახურება 6 ბენეფიციარს და კვირაში თითოეულს 2-ჯერ ერთი საათის

განმავლობაში გაუწევს დახმარებას. ერთი ვიზიტის მომსახურების საფასური იქნება 12 ლარი. შშმ პირთა უფლებების საერთაშორისო კონვენციის 19 მუხლის თანახმად უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება დამოუკიდებელ ცხოვრებაში სრულყოფილ ჩართვას დამოუკიდებელი ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებისა და საკუთარი ცხოვრების კონტროლის გაზრდის მიზნით, რაც შეიძლება მიღწეული იქნას პერსონალური ასისტენტის მომსახურებით. ამ მიზნის მისაღწევად გადამზადებული პერსონალური ასისტენტების მიერ 18 წლის ასაკის ზემოთ იმ შშმ ეტლით მოსარგებლე (პირველ რიგში) და სხვა შშმ პირებს (სულ 20), რომლებიც დამოუკიდებელი ცხოვრების წესის დამკვიდრებას ცდილობენ (სწავლობენ, მუშაობენ, ეწევიან სხვადასხვა აქტივობებს (სპორტული, კულტურული) და / ან არიან მარტოხელა ეტლით მოსარგებლე გაეწევათ რეგულარული ასისტირება (თვეში მაქსიმუმ 60 საათის განმავლობაში საჭიროების გათვალისწინებით), როგორც განსაზღვრულია პერსონალური ასისტენტის სტანდარტით, რომელიც მიღებული იქნა საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება №01-13/62022 წლის 18 თებერვლის საფუძველზე.

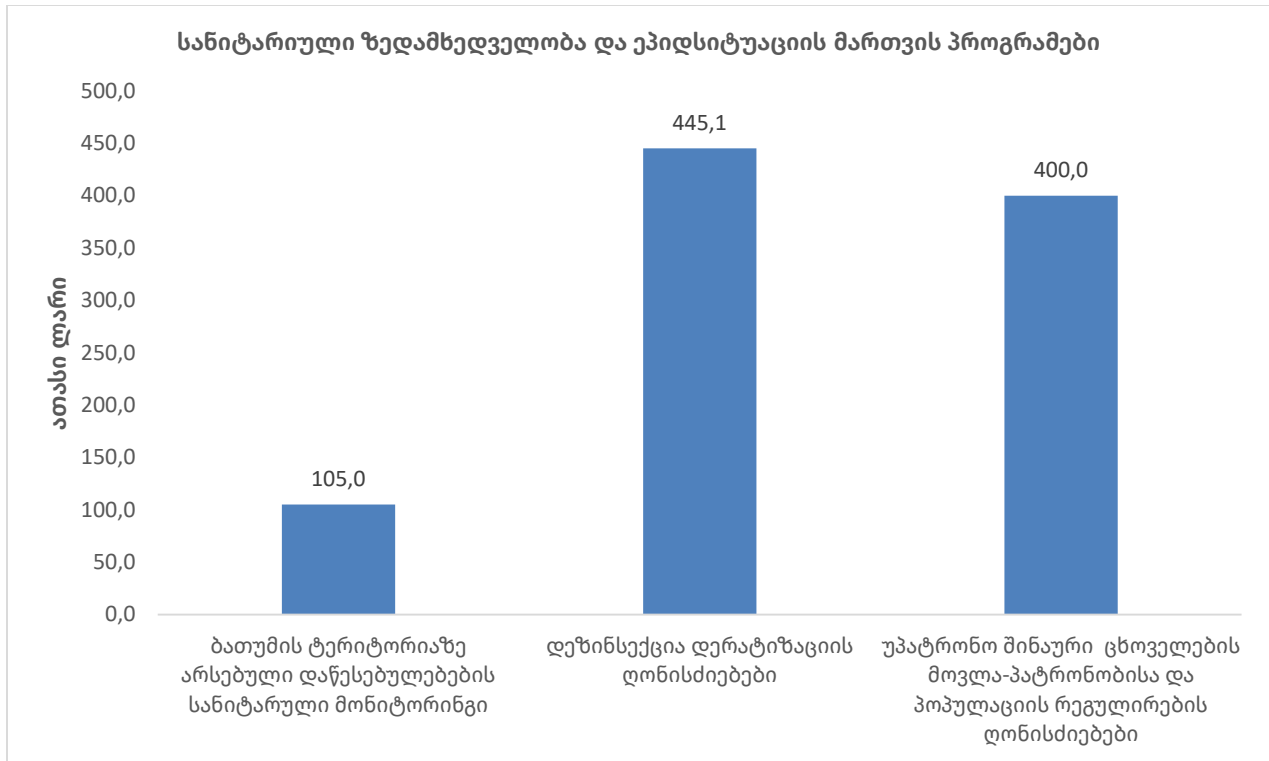
სანიტარული ზედამხედველობა და ეპიდსიტუაციის მართვა - პროგრამა ითვალისწინებს დეზინსექცია-დერატიზაციის, ბათუმის ტერიტორიაზე არსებული დაწესებულებების სანიტარულ-ჰიგიენური მონიტორინგისა და უპატრონო შინაური ბინადარი ცხოველების მოვლა-პატრონობისა და პოპულაციის რეგულირების ღონისძიებების განხორციელებას.

პროგრამის მიზანია: სანიტარულ-ჰიგიენური მდგომარეობის გაუმჯობესება და ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს შექმნა, გადამდები დაავადებების პრევენია.

პროგრამის ფარგლებში ფინანსდება შემდეგი 3 ქვეპროგრამა:

- ✓ ბათუმის ტერიტორიაზე არსებული დაწესებულებების სანიტარული მონიტორინგი;
- ✓ დეზინსექცია-დერატიზაციის ღონისძიებები;
- ✓ უპატრონო შინაური ცხოველების მოვლა-პატრონობისა და პოპულაციის რეგულირების ღონისძიებები.

გრაფიკი #33

ქალაქის ეკონომიკური და ურბანული განვითარება

ქალაქის ურბანული განვითარება (1,607.3 ათასი ლარი) - ქალაქის დასახლებული ტერიტორიების გეგმაზომიერი განაშენიანებისა და რაციონალური გამოყენების, ქალაქის მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ქალაქს გააჩნდეს სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის დოკუმენტაცია, რომელიც უზრუნველყოფს ერთის მხრივ ქალაქის, როგორც ისტორიულად ჩამოყალიბებული ორგანიზმის სივრცითარქიტექტურულ გარემოს, განაშენიანების ფორმებისა და იერსახის შენარჩუნებასა და განვითარებას, ასევე, მეორეს მხრივ, მისი ეკონომიკური პოტენციალის ზრდას, რაც განპირობებული იქნება ქალაქის ფუნქციონალური პროფილის კვლევისა და შესაბამისი პოტენციალის მქონე დარგების განვითარებით, რაც ასევე თავის მხრივ შეამცირებს რისკს ბათუმი გახდეს მონოფუნქციური - ეკონომიკის ერთ სექტორზე, კერძოდ, ტურიზმზე დამოკიდებული ქალაქი. პროგრამის ფარგლებში განხორციელდება ქალაქმშენებლობითი დოკუმენტაციის შედგენის ქვეპროგრამა, განსაზღვრული კვლევების საფუძველზე, ტექნიკური დავალების მოთხოვნათა დაცვით უნდა მოხდეს შემდეგი დოკუმენტების მიღება:

- ✓ ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის სივრცის დაგეგმარების გეგმა (სდგ);
- ✓ ქ. ბათუმის გენერალური გეგმა (გენგეგმა);
- ✓ ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის დაგეგმვის საინფორმაციო სისტემა (დსს).

ქალაქის ეკონომიკური პროფილის გაძლიერება და ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა (196.7 ათასი ლარი) - ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტმა 2022 წლის დასაწყისში გაიმარჯვა გაეროს განვითარების პროგრამასთან (UNDP) თანამშრომლობით მიმდინარე ევროკავშირის რეგიონული ინიციატივის „მერები ეკონომიკური ზრდისთვის“ (M4EG) მეორე ფაზის ფარგლებში გამოცხადებულ კონკურსში „მუნიციპალური ტრანსფორმაციის პორტფელი“.

კონკურსში გამარჯვებული მუნიციპალიტეტისთვის პროექტი ითვალისწინებს მუნიციპალური გარდაქმნის პორტფელის შექმნასა და მათ დანერგვას, რისთვისაც ბათუმის მუნიციპალიტეტს გადმოეცემა გრანტი 200,000.00 ევროს ოდენობით.

საკონკურსო განცხადის ეტაპზე ბათუმს იდენტიფიცირებული ჰქონდა ქალაქის წინაშე არსებული ის კომპლექსური გამოწვევები (მაგ. უმუშევრობა, არადივესრიფიცირებული შრომის ბაზარი, კვალიფიციური კადრების ნაკლებობა, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის ნაკლები განცდა და ა.შ.), რომლებიც ერთმანეთზე ახდენს გავლენას და რომელთა საპასუხოდ სისტემური მიდგომის და მეთოდების შემუშავება (ტრანსფორმაციის პორტფელი) სურდა ქალაქს, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის.

ქალაქის ხედვის და იდენტიფიცირებული გამოწვევების გათვალისწინებით, პროექტის ფარგლებში საერთაშორისო და ადგილობრივი ექსპერტების და დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობით გამართულ რამდენიმე სემინარზე ტრანსფორმაციის პორტფელისთვის შერჩეულ იქნა მიმართულება „ბათუმი - ახალი სტარტაპ ეკოსისტემა საქართველოში“.

ტრანსფორმაციის პორტფელის შემუშავება-დანერგვა განხორციელდება ეტაპობრივად, ყოველ ეტაპზე დაიგეგმება ახალი აქტივობები წინა ეტაპზე განხორციელებულ აქტივობების მიმდინარეობაზე დაკვირვების და შედეგების გათვალისწინებით. საწყის ეტაპზე შეირჩა ექვსი ღონისძიების დაგეგმვა-განხორციელება: მუნიციპალური კადრების გაძლიერება; სტარტაპ განათლების ხელშეწყობა; ახალგაზრდებში დამკვიდრებული ნარატივების (სტერეოტიპების) შეცვლა; საინფორმაციო ჰაბის შექმნა; ქსელური კავშირების შექმნა; ახალგაზრდული სივრცის შექმნა (შერჩეული ფართი). ამ ღონისძიებების მზადება უკვე დაწყებულია და მათი ძირითადი ნაწილის (აქტივობების) განხორციელება იგეგმება 2023 წელს.

მუნიციპალური სერვისების განვითარება

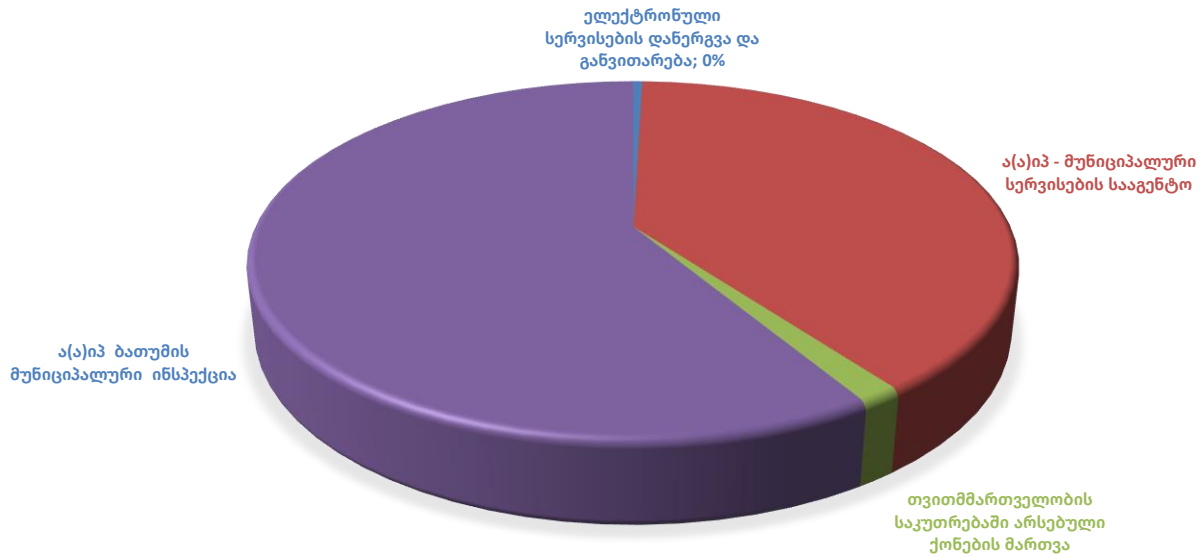
ქ. ბათუმის 2023 წლის ბიუჯეტის პროექტი მუნიციპალური სერვისების განვითარების პრიორიტეტის დაფინანსებისათვის ითვალისწინებს 18,746.8 ათასი ლარის გამოყოფას. პრიორიტეტის ფარგლებში დაფინანსდება შემდეგი პროგრამები:

პროგრ. კოდი	მუნიციპალური სერვისების განვითარება (ათასი ლარი)	2023
08 01 01	ელექტრონული სერვისების დანერგვა და განვითარება	42,4

08 01 02	ა(ა)იპ - მუნიციპალური სერვისების სააგენტო	3 692,4
08 01 04	თვითმმართველობის საკუთრებაში არსებული ქონების მართვა	141,1
08 01 05	ა(ა)იპ ბათუმის მუნიციპალური ინსპექცია	5 497,5
სულ		9 373,4

გრაფიკი #34

მუნიციპალური სერვისების განვითარება

ელექტრონული სერვისების დანერგვა და განვითარება - თვითმმართველობის განხორციელებისას ელექტრონული მმართველობის პრინციპებზე დაფუძნებული ერთიანი სისტემის შექმნა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს. ელექტრონული სერვისები წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის მიერ განხორციელებული მომსახურების ყველაზე უფრო იაფ, მოსახერხებელ და სწრაფ საშუალებას. იმისათვის, რომ მოხდეს ელექტრონული ფაილების დაცული შენახვისა და გამართულად ფუნქციონირების უზრუნველყოფა, იგეგმება მისი პერიოდულად განახლება.

თვითმმართველობის საკუთრებაში არსებული ქონების მართვა - ქვეპროგრამის ფარგლებში განხორციელდება თვითმმართველობის საკუთრებაში არსებული ქონების პასპორტიზაცია, რომელიც მოიცავს შენობა-ნაგებობების აზომვითი ნახაზების შექმნას, მიწის ნაკვეთების აზომვითი ნახაზების შესყიდვას, არსებული ნახაზების დაყოფას, არსებული ნახაზების კორექტირებას, არსებული ნახაზების გაერთიანებას, რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთების დაკვალვას, ხაზობრივი ნაგებობების მიწისქვეშა და მიწისზედა აზომვითი ნახაზების შექმნას. ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული, ასევე ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტისათვის გადასაცემი ქონების, მათ შორის აქციებისა და წილის აუდიტორიული

შეფასების დასკვნების მომზადება (ქონების საბაზრო და საიჯარო ღირებულების დადგენა); ელექტრონული აუქციონის განცხადების განთავსება და ვაჭრობის პროცესის უზრუნველყოფის მომსახურების შეძენა; 'მუნიციპალური ქონების ინვენტარიზაცია.

ა(ა)იპ - მუნიციპალური სერვისების სააგენტო - ქვეპროგრამის ფარგლებში გათვალისწინებულია ა(ა)იპ - მუნიციპალური სერვისების სააგენტოს დაფინანსება, რომლის ძირითად ფუნქციებს წარმოადგენს: მუნიციპალური სერვისების ავტომატიზაცია და მომსახურების „ერთი ფანჯრის პრინციპი“-ს ამოქმედება და ფუნქციონირება; ელექტრონული სერვისების დანერგვა, ერთიანი ელექტრონული სერვისების და გეოსერვისების პორტალის შექმნა და ფუნქციონირება; კომპეტენციის ფარგლებში მოქალაქეებისათვის მუნიციპალური სერვისების მიწოდების უზრუნველყოფა; სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიანი ბაზის ფორმირების ხელშეწყობა; დადგენილი წესის შესაბამისად, ოჯახების საცხოვრებელი პირობებისა და სოციალური მდგომარეობის შესახებ მოკვლევის განხორციელება და დასკვნის შედგენა ოჯახებისათვის მატერიალური დახმარების, სამედიცინო მომსახურების თანადაფინანსების, სხვადასხვა უწყებებთან შუამდგომლობის გაწევის ან/და უფასო სასადილოთი სარგებლობის მიზანშეწონილობის თაობაზე; ადმინისტრაციული ერთეულების მიხედვით ჩამოყალიბებული მოქალაქეთა ჩართულობის ფორმების საქმიანობის ხელშეწყობა, მათგან ინფორმაციის მიღება, დამუშავება, განსახილველად გადაწყვეტილების მიმღებ პირებთან გადაგზავნა და უკუკავშირის განხორციელება; მოქალაქეების საჭიროებებზე ორიენტირებული დარგობრივი სტრატეგიებისა და მუნიციპალური პროგრამების შემუშავებაში, ასევე მათ განხორციელებაში მონაწილეობის მიღება; მოსახლეობის მიერ დაფიქსირებული საჭიროებების (ინფრასტრუქტურული, სამეურნეო და სხვა) ყოველდღიური აღრიცხვა-სისტემატიზაცია და უფლებამოსილი პირ(ებ)ისათვის მიწოდება; მრავალბინიანი სახოვრებელი სახლების პასპორტიზაციის (შენობა-ნაგებობის მდგომარეობის შესწავლა) პროცესში მონაწილეობის მიღება; მერიის სისტემაში კომპიუტერული ტექნიკის/ქსელის გამართული ფუნქციონირების, ოპერაციული სისტემებისა და საოფისე პროგრამების გამართული მუშაობის უზრუნველყოფა; მერიის ვებგვერდის ტექნიკური უზრუნველყოფა; საქალაქო ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობა და მიმდინარე სარემონტო-სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელება, ასევე მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტით გათვალისწინებული სხვადასხვა (მათ

შორის, ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობების მხარდაჭერისა და საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესების პროგრამის ფარგლებში) მიმდინარე სარემონტო-სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელება, მათი მოვლა-პატრონობა;" არაასფალტირებული ქუჩების მიმდინარე სარემონტო სამუშაოების, საგზაო ინფრასტრუქტურის (ტროტუარი, ბორდიური, ქვაფენილი, ბოძკინტი) მოვლა-შენახვის ღონისძიებების, პარკების, სკვერების, შადრევნების, დეკორატიული გზაგამყოფი ღობეების მოვლა-პატრონობის, ქ. ბათუმში, სხვადასხვა სახის სამხატვრო-გაფორმებითი სამუშაოების, ქ. ბათუმში, დროშების შეძენის (მონტაჟითა და დემონტაჟით), ქ. ბათუმში, საცხოვრებელი სახლებისთვის საინფორმაციო ფირნიშების შეძენა-

მონტაჟის, ვიდეოსათვალთვალო კამერებისათვის საინფორმაციო ფირნიშების შექმნა-მონტაჟის ქუჩის მიმართულების მიმანიშნებელი ბანერების დამზადება-მონტაჟის, ბიუსტების, ძეგლების და ქანდაკებების მოვლა-დასუფთავების და მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტით გათვალისწინებული სხვა საქალაქო ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობისა და მიმდინარე სარემონტო-სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელება;

საქართველოს კანონის "ბავშვის უფლებათა კოდექსი"-ის შესაბამისად ქვეპროგრამის ფარგლებში განხორციელდება საქმიანობა, რომელიც მოიცავს ბავშვის უფლებების დაცვისა და მხარდაჭერის მომსახურების სფეროებს.

ა(ა)იპ - ბათუმის მუნიციპალური ინსპექცია - ა) ბათუმის ტერიტორიაზე სამშენებლო საქმიანობაზე, სამშენებლო საქმიანობის დადგენილი წესების, მათ შორის უსაფრთხოების წესების დაცვაზე ზედამხედველობა და დარღვევის ფაქტების გამოვლენა, უნებართვო ან/და დარღვევით მშენებარე ობიექტების შეჩერებაზე, სამშენებლო დოკუმენტაციასთან შესაბამისობაში მოყვანაზე ან/და დემონტაჟზე სამშენებლო სამართალდარღვევის საქმისწარმოება და კანონმდებლობით გათვალისწინებული შესაბამისი გადაწყვეტილებების მიღება, საჯარიმო სანქციების გამოყენება; ბ) სამშენებლო, სარემონტო და საავარიო სამუშაოების წარმოების (სამშენებლო და სარემონტო ტერიტორიების შემოღობვა, მიწის გრუნტისა და სამშენებლო ნარჩენების სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებში გატანა, მიწისქვეშა კომუნიკაციათა ჩაწყობა გადაკეთებისა და მიწის გათხრასთან დაკავშირებული სხვა სამუშაოების ჩატარება, სამუშაოების დამთავრების შემდეგ ობიექტის კეთილმოწყობა-მოწესრიგება და სხვა) წესების დაცვაზე და დროულ და ხარისხიან შესრულებაზე კონტროლის დაწესება; გ) თვითმმართველი ერთეულის იერსახეზე, გარე ვაჭრობის, პლასტიკისა ან/და ბიოდეგრადირებადი პარკების რეალიზაციის, რეკლამის, აბრის განთავსების, საზოგადოებრივი ადგილებით სარგებლობის შეზღუდვის, ავტომანქანების პარკირების წესების დაცვაზე ზედამხედველობა, დარღვევის ფაქტების გამოვლენა და სათანადო რეაგირება, მათ შესაბამისობაში მოყვანაზე/შესრულებაზე კონტროლი; დ) უკანონო, უსახური და ამორტიზირებული შენობა-ნაგებობების, ჯიხურების, ავტო-ფარეხების, პავილიონების, მცირე არქიტექტურული ფორმების მქონე მანქანა-დანადგარების, დახლების, სხვადასხვა კონსტრუქციების, სტელაჟების, სარეკლამო და საინფორმაციო სტენდების, დაფების, აბრების, აფიშების, პლაკატებისა და სხვა სარეკლამო ატრიბუტების უკანონო განთავსების ფაქტების გამოვლენა, მათი აღკვეთისა და სადემონტაჟო ღონისძიებების განხორციელება; ე) აკუსტიკური ხმაურის დასაშვები ზღვრის გადაჭარბებისა და პიროტექნიკური ნაკეთობის გამოყენების ფაქტების გამოვლენა და კონტროლი; ვ) მწვანე ნარგავების დაზიანებაზე ან/და განადგურებაზე კონტროლის განხორციელება; ზ) საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში, დამრღვევი ფიზიკური ან/და იურიდიული პირების მიმართ საქართველოს კანონით „საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი“, საქართველოს ორგანული კანონით „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“, თ) საქართველოს კანონით „საქართველოს სივრცის დაგეგმარების, არქიტექტურული და სამშენებლო საქმიანობის

კოდექსი“ და საქართველოს კანონით „ნარჩენების მართვის კოდექსი“ დადგენილი ზომების განხორციელება;სრულებული ობიექტების ექსპლუატაციაში მიღება და შესაბამისი აქტის გამოცემა; ი) საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში, დადგენილი წესით, საზოგადოებრივი ადგილებით სარგებლობის შეზღუდვის უფლების (ნებართვა, თანხმობა, დადასტურება) მინიჭების თაობაზე შესაბამისი აქტების გამოცემა; კ) კომპეტენციის ფარგლებში, მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განთავსებული საზოგადოებრივი დანიშნულების დაწესებულებებში (სილამაზის სალონები, სასტუმროები, აბანოები, სამრეცხაოები, საცურაო აუზები და სხვა), საგანმანათლებლო და საადმზრდელო დაწესებულებებში ლაბორატორიული კვლევების ჩატარება და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მათი შესაძლო მავნე ზეგავლენის შეფასება; ლ) კომპეტენციის ფარგლებში, მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განთავსებულ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის დაწესებულებებში (საპარიკმახეროები, კოსმეტიკური კაბინეტები, სასტუმროები, კემპინგები, მოტელები, ავტოსადგომები, აბანოები, საუნები, საშხაპეები, სამრეცხაოები, საზოგადოებრივი პლაჟები, კინოთეატრები, საკონცერტო დარბაზები, სპორტული მოედნები, ნაგავსაყრელები, ტურისტული ბაზები, სანატორიუმები, სათამაშო სახლები, საგამოფენო დარბაზები, კლუბები, ატრაქციონები და საზოგადოებრივი მნიშვნელობის სხვა დაწესებულებები) სანიტარიული ნორმების დაცვის ზედამხედველობა; მ) კომპეტენციის ფარგლებში, საგანმანათლებლო, საადმზრდელო და საგანმანათლებლო საადმზრდელო დაწესებულებებში სანიტარიული სახის პრევენციული ღონისძიებების განხორციელების ხელშეწყობა, სანიტარიული და ჰიგიენური ნორმების დაცვის ზედამხედველობა; ნ) კომპეტენციის ფარგლებში, დადგენილი წესით, დაწესებულების მოწყობის სანიტარულ-ჰიგიენურ ნორმებთან შესაბამისობის დასკვნის გაცემა;

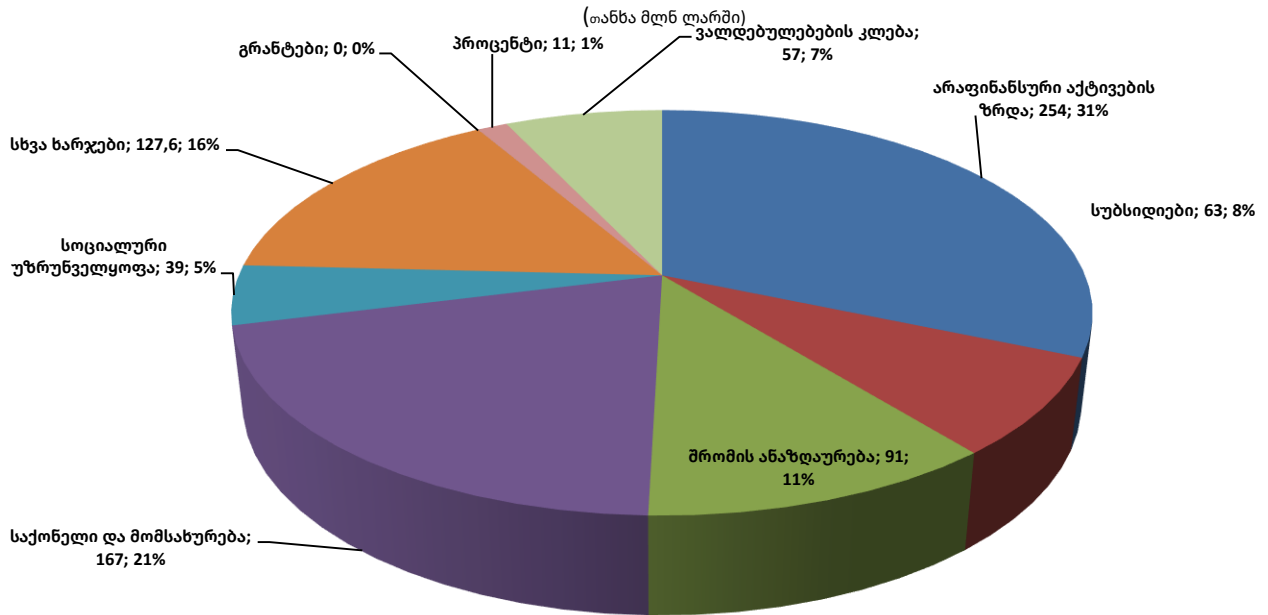
ბიუჯეტის გადასახდელები საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით

2021-2023 წლების მიხედვით ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან ჯამში დაიხარჯება 762,9 მლნ ლარი. ამ ხარჯების სტრუქტურა საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით მოცემულია #35-ზე და #36 გრაფიკებზე:

გრაფიკი #35

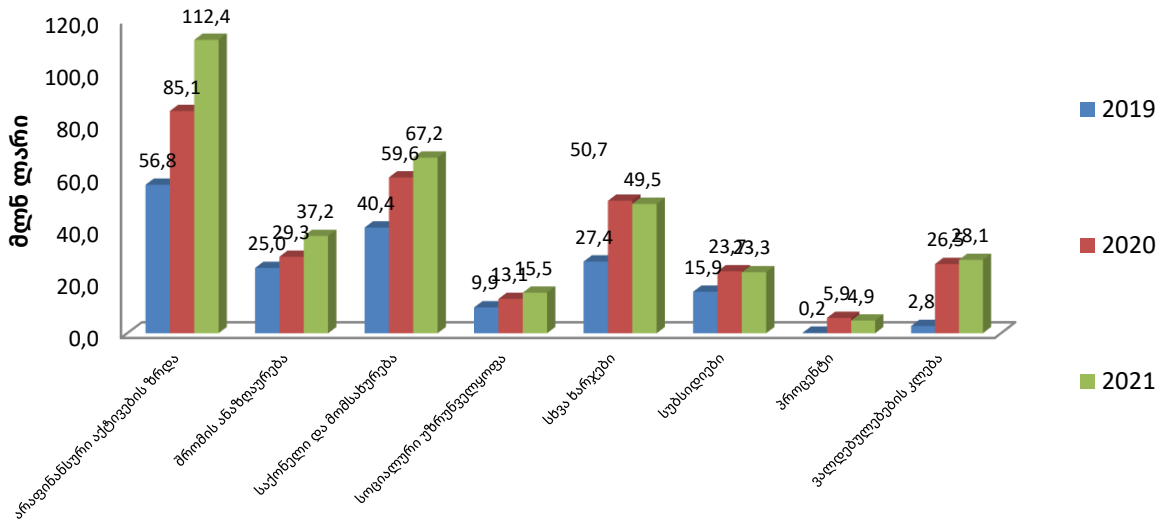

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან გაწეული ხარჯი 2021-2023 წლებში

გრაფიკი #36

ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის ხარჯები საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით 2021-2023 წლებში

როგორც გრაფიკებიდან ჩანს ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბოლო 3 წლის ბიუჯეტის ხარჯების 31% (254,2 მლნ ლარი) კლასიფიცირდება არაფინანსური აქტივების ზრდის მუხლით, ამ მუხლით გაწეული ხარჯი ბოლო 3 წლის მანძილზე მნიშვნელოვნად აღემატება საბიუჯეტო კლასიფიკაციის სხვა მუხლებიდან გაწეულ ხარჯებს;

საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლის მიხედვით სიდიდით მეორე ბოლო ჯამურად 3 წლის მიხედვით არის საქონელი და მომსახურების მუხლი. ჯამში, ეკონომიკური კლასიფიკაციის ამ მუხლით კლასიფიცირდება 167,2 მლნ ლარი (მთლიანი გადასახდელების 21%).

შემდეგ მოდის საბიუჯეტო კლასიფიკაციის სხვა ხარჯების მუხლი საიდანაც ბოლო 3 წლის მიხედვით ჯამში დაიხარჯება 127,6 მლნ ლარი, რაც მთლიანი ასიგნებების 16%-ია და ა.შ. ინფორმაცია წარმოდგენილია #35 და #36 გრაფიკებზე.

ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან გაწეული გადასახდელების მიმდინარე და კაპიტალური ხარჯების პროპორცია ბოლო 3 წლის მიხედვით მოცემულია გრაფიკ #37-ზე.

გრაფიკი #37

მიმდინარე და კაპიტალური ხარჯები 2021-2023 წლებში

